

سہر دہمی گولین - ۱

ہزارہتی

محمد

صلی اللہ علیہ وسلم

موسٹہفا نہردوغان

سندھی اقر اہل تہذیب
www.igro.ahkamontada.com

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

حه زره تی

محمّد

صلی الله علیه وسلم

سەر دەمی گۆلین - ۱ -

هه زه تی

محمد

صلی الله علیه وسلم

مۆسته فا ئهردۆغان

زنجیره‌ی
سدرده‌می گولین
۱

حزرتی محمد
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نووسینی: موسته‌فا نەردوڭان
وهرگیرانی: ده‌سته‌ی وهرگیرانی ده‌زگای چاپ و په‌خشی کانی عیرفان
چاپی یه‌که‌م: کانوونی دووهم - ۲۰۱۳ تیراژ: ۵۰۰۰
چاپی دووهم: نەیلول - ۲۰۱۳ تیراژ: ۵۰۰۰

شونئی چاپ
Neşe

Neşe Matbaacılık - İstanbul - TURKEY
+90 212 886 83 30
www.nesematbaacilik.com

دیزاینی ناووه: دۆستی میدیا - هەولێر - ۰۷۵۰۱۸۵۱۵۱۵

هەموو مافیکی لێ‌بەرگرتنه‌وه و بڵاوکردنه‌وه‌ی پارێزراوه.
Copyright © Irfan Publishing 2013

ده‌زگای چاپ و په‌خشی کانی عیرفان
www.irfanpublishing.com

ناوەرپۆك

نەستىرەيك لەدايك بوو ١

دايكى شىرى ٦

ئەو دلى به به فراو شۆردرايهوه ١٩

خەمى دايك ٢٢

جيابوونەوه كان ٢٥

له پښتگای "شام" دا ۲۸

هاوسدرگیری ۳۵

بدرده پښه شکه ۳۹

تدنهایی ۴۳

تدشکه وتی حیرا ۴۵

حذرده تی عدلی ۵۴

حەزرەتی ئەبویە کر ٥٨

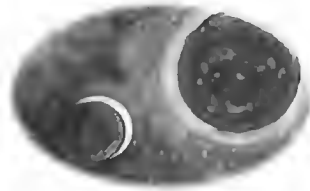
کۆیلە ٦٣

بانگه‌یشت کردن ٦٧

لە پەیا مە کە م

پاشگەز نایە مە وە ٧١

مانگ دە بی ت

بە دوو کە رتە وە ٧٧

مۆرانە ۸۱

میعراج ۸۷

کۆچ ۹۶

کۆتر و جالجالۆکه ۱۰۲

له مه دینه ۱۰۷

کاروانه بازرگانییه که ۱۱۲

چهند کەس ۱۱۵

گردی

تیرهاویژه کان ۱۱۹

تاشه بهرده که ۱۲۷

فدحی مه که ۱۳۰

حجی مالتاوی ۱۳۵

دوا نویژ ۱۳۸

بهیدک گه یشتنه وه ۱۴۱

خدم ۱۴۴

ئەستىرەيەك لەدايك بوو

مانگى نىسانى سالى ۵۷۱ ى زايىنى بوو، بەيانى پۇژى دووشەممە،
پووناككەيەك پۇژەھەلات و پۇژناۋاي گرتەۋە.

ئەو پۇژە، كۆمەلە پرووداۋىكى سەرنجراكىش يەك لەدۋاي يەك
پروياندا. ئەو بتانەى كە لە كەعبەدا بوون كەۋتنە سەر زەۋى. ئەم
پروداۋە سەرنجى مەرۋقايەتى بەلەى خۇيدا پاكىشا. ئاخىرتىك كە جىگىر
كرايىت چۆن دەيىت لەخۇيەۋە بىكەۋىتە سەر زەۋى؟! لە دوۋرى چەندىن
كىلۋمەترەۋە لە ئىران پرووداۋىكى تر پرويدا. كىسراى پاشاى فارس بە
زەمىن لەرزەيەكى بەھىز لە خەو پاپەرى. ويستى بزائىت چى پرويداۋە.
پاسەۋانەكانى زۆر ترسابوون، تا بەرەبەيان نەيانوئىرا ھىچ بە پاشا بلىن.
دەمەو بەرەبەيان بەترسەۋە وتيان:

- پاشاى گەۋرە، چۈاردە پاىەى كۆشكەكە تەفروتونا

بوون.

تهنها خوله کیکیش بهسەر ئهم ڤووداوه دا تینه ڤه ڤیوو
که له کۆلانه کانی ئیراندا دهنگه دهنگ و هاواریکی زۆر
به زویویه وه:

ناگره که کوژایه وه.. ناگره که کوژایه وه!

خه لکی باوه ڤیان به گوپی خوین نه ده کرد. ئهو
ناگره ی هه زاران ساله ڤه رستویانه و ته نانه ت بلیسه که شی
که می نه کردوه، له ناکاو کوژاوه ته وه!

دانیشتوانی ناوچه یه کی تریش ڤووبه ڤووی ڤووداویکی
سهیر بوونه وه. خه لکی "ساوا"، ئهو ڤووباره ی که به
ڤیروزیان ده زانی له ناکاو زهوی هه لیمژی و چه ندین تۆن ئاو
به ناو زهویدا ڤۆچوو. ئیتر به مجۆره ئه وانیش لهو ڤووباره بی
بهش بوون که به ڤیروزیان ده زانی. به لێ، هه موو ئه مانه
به بهرچاوی خه لکییه وه ڤوویاندا و که سیش هۆکاری
ئه مانه ی نه ده زانی.

ئه وانیه ی ئهو شه وه ته ماشای ئاسمانیان ده کرد زۆر سهریان
سوور ڤه باوو.

- ته ماشاکه ن، ته ماشای ئه وی بکه ن، وا ئه ستیره کان به دوا ی یه کدا
ده کشین!

- شتیکی زۆر سه رسو ڤه یه نه ره. ئاوا ڤروات ئه ستیره له ئاسماندا
نامینیت!

بۆ به یانی دواتر، له پشتهی گرده کانهوه رۆژ هه لهات. له مالتی خاتوو "نامینه" شدا جوولهیهک به دی ده کرا. ئافرهتیک به رهو کهعبه رایکرد و خۆی گه یانده لای عهبدولموته لیب و، وتی:

- مژده بی لیتان! نهوهیهکی کورتان بوو.

عهبدولموته لیب به بیستنی نهم مژدهیه پرووی گهشایهوه. خیرا ههستایه سه ریچ و به رهو مال کهوته ری. کاتیک چاوی به کۆریه بیتنازه کهی عهبدوللا کهوت، یه کسه ره باوهشی گرت. ئای چهنده مندالیککی پرووخۆش و شیرین بوو! به رهوام پیده کهنی. عهبدولموته لیب دهیووت:

- به دلنیایی یهوه نهم کۆره بچکولهیم ده بیت به کهسیکی گهوره و ناودار.

خاتوو نامینهش دهستی کرد به گیرانهوهی نهو خهونهی که له کاتی دووگیانیدا بینیبووی. له خهونه کهیدا یه کیک پیی وتبوو: "بزانه که تو سهرداری جیهانیانت له سکدایه. که له دایک بوو، ناوی بنی موحه محمد و لای کهس باسی مه که." هه ره بۆیه دایه نامینه ناوی منداله کهی نا "موحه محمد".

عهبدولموته لیب کۆره زا کهی له باوهش گرت و به رهو کهعبه بهرێکهوت. لهوێ زۆر دوعای کرد و سوپاسی خوای کرد. دواتر گه رایهوه و منداله کهی خستهوه باوهشی دایکی.

پىغەمبەرى خوشەويستمان ﷺ دەستى کرد بە شیر خواردن. بەلام
 دايە ئامىنە شیرى نەبوو. بىريان لە چارەسەرىك کردەوہ بۆ ئەمە. خىرا
 خاتوو ئوہىبەى دايكى شیرىى حەزرىتى حەمزەيان بانگکرد.
 مندالەكەيان خستە باوہشییەوہ. پىغەمبەرمان ﷺ بۆ یەكەجار شیرى
 ئەو ژنەى خوارد. بۆیە لە ھەمان کاتدا لەگەڵ حەزرىتى حەمزەى
 مامىدا بوون بە براى شیرى.

دایکی شیرى

ناسمان شینیکی تۆخ بوو. جگه له خۆر و چەند پەلە ھەوریکی
سپی جوان، ھیچی تر به ناسماندە نەبوو. خەلکی "بەنی سەعد"
سەرقاتی خۆنامادەکردن بوون بۆ رۆژیکی نوێ.

به تىپه پىوونى چركه كان، جوولەى ناو مەيدانە كان پوويان لە
زيادبوون دەکرد. خەلگى، وشتەر و ماين و گويدريژە كانيان لە گەورە كان
دەهينايە دەرەو.

لەژىر سىبەرى دارخورمايە كدا وشتريكى پىر چۆكى دادابوو.
ئاژەلەكە بەرپادەيەك لاواز بوو كە سەرغى دەروبەرى بەلای خۇيدا
پادەكيشا. تەنانەت لە دووريشەو ئىسكە كانى سنگى يەك بە يەك
دەژمىردان.

لە مالهەكى بەرامبەر دارخورماكانەو دەنگى گريانى مندالتيك
دەهات. ئافرەتتيكى بەسالچوو هەوليدەدا كە ژيرى بكاتەو. بەلام
ژنەكە چەندتيك هەولتي بدايە ژيرى بكاتەو، مندالەكە زياتر دەنگى
بەرز دەكردهو.

پياوونكى پىر، بەروخسارتيكى خەمگينەو لە دەرگای مالهەكە هاتە
دەرەو و بەرەو لای وشتى ژىر دارخورماكە پويشت. لەگەل پويشيني
پوشاكە كەيدا لەبەر خۆيەو ورتە ورتى دەهات و، دەيووت:

- ئەم نەبوونيە تاكەى؟ مندال برسى، دايك برسى، ئاخىر ئەگەر
شتيكت نەبيت دايك بيخوات، چۆن شيرى خۆى بدات بە مندالەكەى؟

پياووەكە هاتە لای وشتەرەكە و سەيرتيكى گوانى كرد، بەلام هيچ
شيرى تيانەبوو. بە خەمباريەو گەرايەو. 'پويشتە ژوورەو و پرووى
كرده هاوسەرەكەى كە لە سوچيكتا خەريكى ژيركردەو مندالەكەى
بوو، پيى وت:

- به داخهوه، وشتره که نه وهنده شیرى تیا نییه که تهنه بهشى
تۆش بکات.

ژنه که تهماشایه کی چاوی میړده بیچاره که ی کرد و، وتی:

- تۆ برۆ همرچه ندیک هه بوو بیهینه، نه گینا عه بدوللا به دریزایی
گهشته که بیډهنگ نابیت.

پیاوه که قاپیکى هه لگرت و دووباره به رهو لای وشتره که پوشته وه.
زۆری پینه چوو گه رایه وه. نهو تۆزه شیرى له بنی قاپه که دا هینابووی،
خستیه سهر ناگره که. چاوه پیتی گهرمبونه وه ی شیره که یان ده کرد.
پیاوه که پرووی کرده هاوسهره که یی و، وتی:

- هه لیمه ده بیت خیرا به پیکه وین، دراوسیکانان ده ستیان کردوه
به ناماده کردنی ئاژه له کانیا. نابیت له وان دوابکه وین، نه گینا هیچ
مندالیکمان بۆ نامینیتته وه تا بیهینین و به ختوی بکهین.

ژنه که به دهم ژیر کردنه وه ی منداله که یه وه به ناتومیندیه وه وتی:

- نه گهر بیشیدۆزینه وه چی ده بیت حاریت؟! تهماشاکه! نه وهنده
شیرم نییه بهشى منداله که ی خۆمان بکات. جا له بهر چی نه ویش
بچه و سینمه وه. نه م منداله داماو له برساندا له شه وه نه نوستوه، تۆ
بلتی نهو منداله ی دهیهینین حالی له م باشتر بیت؟

پیاوه بیچاره که که میك به بیډهنگی مایه وه. که شیره که گهرمبوو،
کردیه قاپیکه وه و بردی بۆ هاوسهره که ی:

- دهی حەلیمە نەمە بخۆرەو، تا تۆ نەمە دەخۆیتەو، منیش
ناژەلە که نامادە دەکەم.

کە حاریث چوو دەرەو، حەلیمە قاپەکی برد بۆ لیوێه کانی. زۆری
پێنەچوو کاروانە که کەوتە پڕی و خەلکی بە دەم قسە کردنەو لە مەککە
نزیکیبۆنەو. پاش ماوێهەک نافرەتییکی گەنج ناویری دایەو و، وتی:

- حەلىمە زۆر لە دواوەوەن، دواکەوتوون!

حەلىمە بە بېزارىيەو سەيرىكى گۆندريۆهكەى ژيرى كرد، حارثيش بە دارهكەى دەستى كيشاى بە پشتيدا و، وتى:

- دە تۆزىك برۆ، چى دەبى؟!

گۆندريۆهكە تۆزىك خىراترى كرد. بەلام پاش كەمىك گەرايەو سەر بارى پيشووى خۆى.

خەلكەكە گەيشتنە مەككە، بەلام حەلىمە و حارث زۆر لە دواوەوە بوون. تا ئەمان گەيشتنە دەروازەى مەككە، ئەوان يەكە بە يەكەى مالهكان گەرايوون. دەولەمەندەكانى مەككە، منداڵەكانى خۆيان بە ئامانەت دەسپارد بەوانەى هاتبوون و، دەيانووت:

- ئامان! بەباشى ئاگاتان لە منداڵەكەمان بىت. با لە گەرمای مەككەدا گەورە نەبن، بەلكو لە ناوچە فينكەكانى ئيوەدا پيىگەن. بە باشى فيرى زمانەكەمانيان بكەن، هيچ خەمى خەرجيتان نەبىت. ئيوە تەنها منداڵەكەمان بە باشى پەروەردە بكەن، ئيتەر هەرچيەكتان ويست، بەزيادەو پيىتان دەدەين.

ئەوانەش كە هاتبوون بە شىوازىك كە متمانەيان پيىكەن، دەيانووت:

- هيچ خەمتان نەبىت، جياوازی ناكەين لەنيوان منداڵى خۆمان و منداڵى ئيوەدا. هەروەكو چاوى خۆمان دەيانپارييزين و ئاگاداريان دەبين.

له كۆتاييدا حارث و خېزانە كەشى گەيشتنە مەككە. ماندوو بوونيان
له لايەك و دواكە وتنيان له كاروانەكە له لايەكى ترەو. تەواو بېژارى
كردبوون. ئيتەر تەواو بى ئومىد بووبوون لهوئى كه خېزانىكى دەولە مەند
بدۆزنەو. دايان له دەرگای يەكەم خانوو كه پىي گەشت. هەر وەك ئەوئى
چاوەروانيان دەكرد، وەلاميان دەدايەو و، دەيانووت:

- ببوورن! منداڵەكەمان پادەستى خېزانىك كړد كه پيش ئيو
هاتن. له دەرگايەكى ترياندا، ديسانەو هەمان وەلاميان وەرگرت. ئەو
بارەى كه تىيدا بوون هيج دلخۆشكەر نەبوو. وەك ئەوئى هەموويان له
نيوان خوياندا رېككەوتبىتن، هەمان وەلاميان دەدايەو. حەليمە
بەرگەى ئەو حالەى نەدەگرت. زۆر ماندوو بووبوو. منداڵەكەى تادەهات
له باوەشيدا قورستەر دەبوو، بۆيە داى بە مېردەكەى و، وتى:

- تۆ ليرە چاوەرېم بکە!

ئەمەى وت و خۆى دەستى کردەو بە گەران. كاتىك له نزىك
كەعبە دەگەرا، چاوى بە پيرە مېردىكى بەسالچوو كەوت.

بى ئەوئى ھۆكارەكەى بزانيّت، له شويىنى خويدا وەستا. بە وردى
تەماشای پياو بەتەمەنەكەى كرد. ئەم كابرأ بەتەمەنە پۆح سووكە،
جگە له عەبدولموتەلئيب كەسى تر نەبوو. عەبدولموتەلئيب هەستى كرد
لئى دەروانيّت. بۆيە پرووى تىكرد و، لئى پرسى:

- كچم، تۆ له چ ھۆزىكى؟

حەلیمە خاتون خۆی پێناساند و باسی ئەوەی بۆ کرد کە بۆچی
هاتووە بۆ ئێرە. عەبدولموتەلیب بە زەردەخەنەییە کەوێ و تی:

- ئەمە حەلیمە! من لە مالهۆە مندالیکی بیباوکم هەیە. تکام لە
هاوەلە کانت کرد، بەلام کەسیان پازی نەبوون بێ بە دایکی شیرینی ئەو.
وەرە تۆ ببە بە دایەنی ئەو. ئومێد دەکەم کە بەهۆی ئەوەوە خێر بێتە
پێت.

حەلیمە کە مێک بیری کردەوێ. ئەو بۆلای خێزانە دەوڵەمەندەکانی
ئێرە هاتبوو. لەو باوەرەدا نەبوو ئەو مندالە بیباوکەم ئەو پیرە پیاوێ
باسی دەکات، سوودیکیان پێبگەیەنێت. لەم حالەدا چۆن دەیاننوانی بەو
هەژارییە ژیان بگوزەرێن؟! بەلام هیچ مندالیکی تر لە مەککەدا
نەمابوو. نەشیدەویست بە دەستی بەتال بگەرێتەوێ... بە دوودلییەوێ
تەماشایەکی عەبدولموتەلیبی کرد و، وتی:

- با پرسێک بە مێردەکەم بکەم!

خێرا چوو بۆلای حاریث و بابەتەکەم بۆ باسکرد:

- هیچ مندالیکم نەدۆزییەوێ و نەشەوێت بە دەستی بەتال
بگەرێتەوێ ناو هۆزەکەم. ئەمەوێت ئەو مندالە بەیخەم.

حاریث هیچ شتیکی لە توانادا نەبوو بیکات. بۆیە سەری داخست
و بە ئومێدی ئەوەی پۆژێک گوزەرانیان باشیێت، وتی:

- خۆت دەزانی حەلیمە، بەلکو خۆی گەورە بەهۆی ئەو مندالە
بیباوکەوێ بەرە کەت بپێژی بەسەرماندا.

حەلیمە خێرا گەرایەوه و عەبدولموتەلیبی دۆزییەوه و پیتی وت کە داواکە ی پەسەند کردووه. عەبدولموتەلیب زۆر دلی بەوه خۆش بوو. پێکەوه بەرهو مالهوه بەرپێکەوتن.

دایکە ئامینە بە پرویەکی گەشەوه بەخێرهاتنی کردن. کاتیگ زانی حەلیمە دایەنە، فەرمووی لێکردە ژوورەوه. حەلیمە خاتون لەگەڵ یەکەم هەنگاویدا، هەستی بە بۆنێکی زۆر خۆشی میسک ئاسا کرد. بە سەرسامییەوه دەگەرا بەناو خانووەکەدا و چاوی دەگێرا، لە سوچیکدا بێشکەییەکی بەدیکرد. لەو کاتەدا خورپەیهک بە دلیدا هات و بە جۆش و خرۆشێکی زۆرەوه بەرهو لای بێشکەکە هەنگاوی نا. لەگەڵ هەر هەنگاویکیدا بۆنە خۆشەکە زیاتر دەبوو.

کە گەیشتە لای بێشکەکە، کەوتە سەرچۆک. لەوکاتەدا کە دەستی بۆ بێشکەکە درێژکرد، هەستیکی زۆر جیاواز ناخی تەنی. لە کۆتاییدا پەردەکە ی لابرد و چاوی بە منداڵێکی روخسار شیرین کەوت.

لەژێر منداڵەکەدا پەرۆیهکی سەوز داخرا بوو، قوماشیکی سپیش درابوو بە سەریدا. دەموچاوی ئەوەندە سپی و جوان بوو، خاتوو حەلیمە لە تەماشاکردنی تێر نەدەبوو. لەو کاتەدا ئامینە ی دایکی کە لە پالیاندا وەستابوو، ناوی منداڵەکە ی وت:

- موحەممەد

خاتوو حەلیمە هەستی بە ئاسوودەییەکی زۆر کرد. بەبێ هەناسەدان و چاو تروکاندن تەماشای منداڵەکە ی دەکرد، جیاواز لە

مندالانی تر، يەك پارچە نوور بوو. خۆی پێنەگیرا و مندالەكەى
 لەباوەش گرت. لەو كاتەدا موحەممەدى شیرین وردە وردە چاوە
 بچوو كەكانى دەكردەوہ. تاسە و شەیدایى حەلىمە زیادى كرد. بۆى
 پێكەنى و مندالەكەش دەستى كرد بە پێكەنین. حەلىمە بریاریدا ھەر
 لەوێدا شیر بە مندالەكە بدات. مەمكى راستى خستە دەمى
 مندالەكەوہ، بەلام كەوتە گومانەوہ و لەبەر خۆیەوہ وتى تۆ بلیى شیری
 لێبیت؟!

لە يەكەم ساتدا كە مندالە شیرینەكە شیری وەرگرت، حەلىمە لە
 دوودلییەكى زۆردا بوو. بەلام كە لە روخسارى مندالەكەى باوەشى
 روانى، یینی دەمى مندالەكە پرپووە لە شیر و شیر دەخوات.

چەندە سەیرە! حەلىمەى حەپەساو تەماشایەكى نامینەى كرد.
 نامینە بیتاگا بوو لە ھەموو شتێك، بۆ خۆى لە نوورى چاوانى
 دەروانى. پاش كەمێكى تر لە مندالەكەى جیا دەبووہوہ، بۆیە لە
 چاويدا نازارى ئەو لێكدابرانە بەدى دەكرا.

دەبیت بیرى لەوہ كردییتەوہ كە چۆن دەتوانی ت بەرگەى دوورى ئەو
 بگرت؟!

پاش كەمێك بۆ ئەوہى مالتاوايى لە نامینە بكات، حەلىمە
 ھەستایەوہ. نامینەى داىكمان دلى پرپووبوو. حەلىمە پێى وت:

- دلتیان لەوہى كە وەك مندالى خۆم چاودیرى مندالەكەتان
 دەكەم.

نامینه به چاوی پر له نەسرینەو مائشاوایی له منداڵە تاقانەکی کرد. خاتوو حەلیمە بەدەموچاوێکی گەش و زەردەخەنەو گەرایەو لای میژدەکە. حاریث تەواو لە ژیرکردنەوێ منداڵەکی باوەشی ماندوو بووبوو. کە هەستی بە دلخۆشیی خێزانەکی کرد، کەوتە گومانەو. کە دەموچاو نوورانییەکی منداڵەکی باوەشی بینی، هۆکاری دلخۆشییەکی تیگەشت. خۆشی هەر کە منداڵە پوو گەشەکی بینی، دلی کرایەو. سۆزی بۆی جوولاً و خۆشەویستی کەوتە دلییەو.

ئەو شەوێان لە نزیک مەککە بەسەربرد. حەلیمە لە یەك کاتدا شیرێ دەدا بە عەبدوللای کورپی و بە فەخری کائینایش. هەردوو منداڵەکی تا تێربوون شیریان خوارد.

دواتر حەلیمە ویستی شوینی دوو منداڵەکی بگۆریتەو. پێغەمبەری خۆشەویستمانی خستە لای چەپی، بەلام شتیکی سەرنج پاکیشی بینی. پێغەمبەری خۆشەویستمان ﷺ لەو لایە نەدەخوارد. حەلیمە دووبارە خستییەو لای راست، خۆشەویستمان دەستی کردەو بە شیرخواردن.

عەبدوللای بچکۆلە، بەو بەرەکەتە بەهۆی برا شیرییەکیەو بۆی هاتبوو، یەکەجار بوو کەوا تێرشیر ببیت. ئەو شەو بە سکی تێر و بە خەویکی بێ پەچرانەو پێشوازی لەرۆژیکی نوێ کرد.

کە رۆژ بوووەو حاریث هەستا لەخەو. یەکسەر بەرەو لای وشرەکی رۆشت. زۆری پێنەچوو بە سەرسوڕماوی گەرایەو لای حەلیمە و تا لیواری قاپەکی شیرێ هێنابوو. پێشانێ حەلیمە دا، و، وتی:

- حەلىمە، تۆ ميوانىڭكى پىرۆزىت ھىناۋە بۆ مالىھە كەمان!

لە دواى ئەو پۆژەۋە، ئەو وشتە پىرەى شىرى نەبوو، بوو بە "كانى" يەكى شىر.

خۆيان ئامادە كرد بۆئەۋەى بگەرىنەۋە مالىھە، پاش كەمىك كەۋتەنە پى. حەلىمە ھەردوۋ مىندالەكەى لە باۋەشدا بوو، سواری گویدرىژەكە بوو. ئەو گویدرىژەى كە لەكاتى ھاتنىاندا بە گرانى ھەنگاۋى دەنا، ئىستەت ۋەك ھەۋرەبروسكە دەپرات. بە ماۋەيەكى كەم پىش كارۋانەكە كەۋت، ئەۋانەش كە لە دواۋەۋە بوون زۆر سەريان سوورما بوو. حەلىمە ۋ حارىث نەيىنى ئەم شتەيان دەزانى. ئەو مىندالەى لەگەلىاندا بوو، مىنداللىكى ئاسايى نەبوو.

لەكۆتايىدا گەيشتنەۋە مالىھە. لە دواى ئەو پۆژەۋە حارىث ۋ خىزانەكەى ژيانىكى زۆر خۆشيان بەسەر برد. ئاژەلەكانيان تىر دەلەۋەپىن ۋ لە ماۋەيەكى كەمدا قەلەۋ دەبوون، تەننەت كەۋتەنە شىردانىش.

دراۋسىكانيان كە ئەمەيان دەبىنى، دەكەۋتەنە دەنگە دەنگ لەگەل شۋانەكانيان:

- ئەۋە چىيىيە ھالى ئەم ئاژەلەنەى ئىمە؟ بۆچى ۋا لەپ ۋ لاۋاز ۋ بى شىرن؟

ئەۋانىش دەيانووت:

- سویند بیت، نهوهی له تواناماندایه دهیکهین و له باشتړین شویندا دهیانله وهرپنن.

- دهی که وایه مېړه کانی حلیمه بوجی وها پر شیر و قهلهون، ئیوه چ شوانیکن؟ له مهولا شوانه کهی حلیمه له کوی مېړی له وهراند، ئیوه ش ده بیت له وی بېله وهرپنن. ده بیت مېړه کانی ئیمه ش وه کو مېړه کانی ته وان بیت.

شوانه کان زور سدریان سوور مابوو. لهو ساته وه چاودیری شوانه کهی حلیمه یان ده کرد. نهو له کوی مېړی بله وهراندایه، نه وانش له وی دهیانله وهراند. به لام هیچ شتیک نه گوزا، جگه له حارث و حلیمه ش که سی تر له نهیئی نه مه تیڼه ده گه یشت.

خوای گه وړه به ره که تیکی زور زوری پړاندېوو به سهر نهو مالدها که خوشه ویستی خوای لیوو.

چندین مانگ تیپه پېوو. سدره رمان صلی الله علیه و آله به خیرایی گه وړه ده وو. که بوو به دوو سال، حلیمه گرتی به باوه شیوه و به رهو مه که که وته پړی. هاتېوو فخری کائینات پیشکه ش بکاته وه به دایکی.

خاتو ثامینه که منداله کهی بیئی ههستی به خوشیه کی بی وینه کرد. گرتیه باوه شیوه و تیر بونی کرد. پیغه مېړی خوشه ویستمان صلی الله علیه و آله زور دلخوش دیار بوو.

عبدولموته لیبیش هات. نه وه کهی که له تهمه نی دوو مانگیدا بینیبووی، نهو ئیستا بووه به دوو سال. زور دلی پی خوشبوو. نه ویش گرتیه باوه ش.

حەلیمە نەیدەویست لە منداڵە شیرییەکی جیابیستەوه. ئەو منداڵە
خۆشەویستە، خوشی و بەرەکەتی هیئابوو مەلەکیانەوه. بەدڵەراوکیۆه
تەماشای نامینە کرد و، وتی:

- چی دەبیست ئەگەر ماوێهکی تریش منداڵەکەتان لای من
بیئیتەوه؟!

دایکە نامینە بۆ ماوێهک وەستا، نەیدەزانی چی بلی. حەلیمە
بەردەوام بوو لە قسەکانی و، وتی:

- دەترسم تووشی نەخوشی تاعوون بیست کە زۆر بلاو لە مەکە.
خاتوو نامینە تەماشایەکی حەلیمە و جگەرگۆشەکی کرد. بیری
لەو نەخوشییە کوشندەیه دەکردەوه کە لە مەکەدا بلاو بووبوووه.
هەر بۆیه هەستی بە دلتەنگی دەکرد. حەلیمەش لەولاوه چاوەپێتی
وەلامیکی ئومیدبەخشی دەکرد. لە کۆتاییدا نامینە بەدەم سێنی
فرمێسکەکانیەوه سەری راوەشاند، ئەوەش مانای ئەوەی
دەگەیاند "بەلێ، دەکریت لەگەڵتا بیست".

ئەو پۆژە چەندین جار یەک لە دوا یەک منداڵەکی ماچ کرد و لە
باوەشی گرت. لە کۆتاییدا پادەستی دایکە شیرییەکی کرد. هەروەکو
دوو سال لەمەوپێش، دووبارە بە گریانەوه مالتاواپی لە جگەرگۆشەکی
کرد. پێغەمبەری خۆشەویستمان دووبارە گەراپەوه بۆ لای "بەنی
سەعد".

ئەو دۆلەى بە بەفراو شۆردراپەو

پېغەمبەرى بۆن گولېن پېنج سالان بوو. وەك ھەموو جارىكى تر،
لەگەل عەبدوللایى براى شىرىيدا مەپيان دەلەوہ پاندى. ماوہىەك بە
يارىيەوہ سەرقالبوون، كاتىك مەندوو بوون، لەژىر سىبەرى
دارخورمايەكدا دانىشتن. عەبدوللا خۆى پېنەگىرا و خەوى لىكەوت.
دواى ئەوہى كە بەخەبەرھات، تەماشايەكى چواردەورى كرد و بەدواى
برا شىرىيەكەيدا گەپرا. كاتىك بىنى وا لە لەوہرگاگەى ئەولاترەوہ دوو
پىاو موخەمەدى برايان پالختوہ، زۆر ترسا. بەھاواركردنەوہ بەرەو
مالەوہ گەپراپەوہ، ھەم راپدەكرد و، ھەم دەشگىرا.

حەلىمە بە ترسەوہ لە مال ھاتە دەرەوہ. كۆرەكەى دەيوست
شتىك بلىت، بەلام دەمى تەتەلەى دەكرد. بە دەستىكى نامازەى بۆ
شويىنى مەپەكان دەكرد.

تهنھا توانی ئەوەندە بلیت:

- سنگی موحەممەدیان شەق کرد.

حەلیمە کە بیستی شتێک بەسەر موحەممەدی گولدا ﷺ هاتووە،
خەریک بوو ببووریتەو. بەبێ وەستان بەرەو ئەوی رایکرد. کاتیەک
پێغەمبەری خۆشەویستی بینی بە پێو وەستاوە، کەمێک هاتووە
سەرخۆی. یەكسەر توند گرتی بە باوەشییەو. لەلایەكەو زۆر دلخۆش
بوو، لەلایەكیشەو زۆر خەمی بوو. هیچ شتێکی پێو دیار نەبوو،
تهنھا ئەوەندە نەبیّت دەموچاوی زەرد ھەلگەرابوو. لە پاشان حاریشی
هاوسەریشی ھات بۆلایان، ئەویش گرتییە باوەش و، لێی پرسی:

- چی ڕوویدا؟

پێغەمبەری نازدار ﷺ زۆر ماندوو دیار بوو، بەلام لەگەڵ ئەوەشدا
وەلامی دانەو و، فەرمووی:

- دوو پیاوی سپی پۆش ھاتن و سنگیان لەتکردم، ئینجا دلیمان
بە بەفراو شۆردەو.

حاریث دەستی پێغەمبەرمانی گرت و بەرەو مائەو بەرپێکەوتن.
مندالەکان لەگەڵ یەکتەدا دووبارە دەستیان کردەو بە یاریکردن. حاریث
هاوسەرەکی ڕاکیشایە لایەكەو و، چپاندی بە گوێدا:

- زۆر لەو دەترسم شتێک بەسەر ئەم مندالەدا بیّت. باشترین شت
ئەوێە کە بیگێرینەو بۆ خێزانەکی.

حەلیمە نەیدەوێست وا زوو ئەم منداڵە نازدارە پادەستی خێزانەکەی
بکاتەو. بەلام بەم پرووداوێ دوایی زۆر ترسابوو. هەر بۆیە بەناچاری
پێغەمبەریان هینایەو بۆلای دایکی و، جگەرگۆشە ی دایەیان
گەراندەو.

خەمى داىك

خاتوو نامىنە كە مىندالەكەيى لە لايەن داىكە شىرىيەكەيەو
پادەست كرابووەو، زۆر ھەستى بە شادمانى دەکرد. پۆژگار ھات و
پۆشت، ويستی سەردانى خزمەكانى لە مەدينە-يەقثرىب- بىكات. لە گەل
"ئوموئەيمەن"دا لە ماوھەيەكى كەمدا خۆيان ئامادەکرد. لە بەرەبەياندا
بە دوو وشت بە بىابانى وشكدا كەوتنەرى. پىغەمبەرمان ﷺ كە ئەو
كاتە تەمەنى شەش سالان بوو، زۆر دلى بەو گەشتە خوشبوو. بە
بىدەنگى لە ئامىزى داىكى شىرىنىدا دانىشتبوو. نامىنە خاتوون
ھەموو سالىك بە مەبەستى سەردانکردنى خزمەكانى ئەو گەشتەي
ئەنجام دەدا. ھەروەھا ھاوسەرى بەو ھەفا سەردانى گۆرى مێردەكەشى
دەکرد. لە گەشتەكانى پيشوودا دلخۆش و كامەران بوو، بەلام لە گەشتى
ئەمسالىدا كەمىك دلگران بوو. خەمى دلى نەدەرەويىيەو . ميانە
نازىزەكانى مەدينە رۆيشتنە مالى كورى خالى پىغەمبەر كە

ناوی "نایبغه" بو. نیتر نهو خه لکه ی چاوه پروانی هاتنی نهوانیان ده کرد، هاتن بۆ پیشوازی لی کردنیان. خالی پیغه مبهрман ﷺ فرموی لیکردنه ژووره وه بۆ نهو ی که میك پشوو بدن. به لام دایه نامینه ویستی یه که مجار سهردانی گۆری عهبدو لای هاوسه ری بکات. دایکه غه مگینه که له خوی گهوره ده پارایه وه. کاتی کیش له منداله نوورانییه که ی ده پروانی، دلی ئارام ده بو وه. موحه مه دیش دهسته پیروژه گانی که هیشتا زۆر بچوک بوون، بهرز کرد بو وه و ده پارایه وه بۆ باوکی خۆشه ویستی کۆچکردووی. به نیگا گانی ده یویست به دایه بلی:

- دایه گیان مه گری!

پاش مانگیك مانه وه یان له مه دینه، خۆیان ناماده کرد بۆ گه رانه وه. له کاتی گه رانه وه دا نامینه خاتوون نه خۆش کهوت و له نزیک گوندی "نه بو" و چانیکیان به گه شته کیان دا. نامینه خاتوون نه وه نده نه خۆش کهوت بوو، نهیده توانی به رده وام بیئت له پۆیشتن. زۆر دلگران بوو به وه ی که کوره که ی به ته نها جیبه یلیت. بۆیه کوره نازداره که ی هینایه به رده م خۆی و، بۆ دوا جار له گه لی دوا:

- خوی گهوره سه ره رز و ته مه ن درێژت بکات. نه گهر نه وه ی له خه ونه که مدا بینومه راست بیئت، نهوا تو له لایه ن خوی گهوره وه وه ک پیغه مبه ر نێردراوی بۆ مرو فایه تی، تا کو رینگای چاک و خراپیان پیشان به دیت. خوی گهوره له بته رستی ده تپارێژیت. من ده مرم، به لام بۆ هه تاهه تایه ناوم یاد ده کریته وه.

دوای ئەم وتە پر واتیانە، پۆچی سپاردە پەرورەدگاری. لە دوای
کۆچی دایکی، خوای گەورە، پیغەمبەرە خوشەویستە کەمانی بە تەنها
بەجێنەهیشت. سەرەتا عەبدولمەتەلیب، پاشانیش ئەبوتالیب، ئەرکی
بەخیۆکردنیان گرتە ئەستۆ.

جیابوونه وه کان

عه بدولموت ته لیب کورپه زا بئی دایک و باوکه که می برده لای خۆی. ئەو خۆشه و یستییه ی که بۆ هیچ کام له کورپه کانێ ده رینه پریبوو، بۆ ئەوی ده رده بپری. موحه ممدی گول هه رگیز له باپیری جیانه ده بووه. ته نانه ت له کاتی نوستنی باپیره شیدا، به سه ره سستی ده پۆشسته لای و ده هاته ده ره وه. له سه ر پاخه ره که ی به رده م که عبه دا که هیچ کام له کورپه کانێ نه یانده توانی دا بنیشن، موحه ممد ده هات و داده نیشت. جاریکیان پیاویکی نه ناسراو له سه ر پاخه ره که لایرد، ئەمیش ده سستی کرد به گریان. باپیری له جیتی خۆی هه ستایه وه و ته ماشای ئەو شوینه ی کرد که ده نگه که ی لیوه ده هات. له وانده ی ده ورویه ری پرسی:

- بۆچی کورپه که م ده گری؟

ئه وانیش وه لامیاندا یه وه و وتیان که له سه ر پاخه ره که لایانه رده وه.

له بهرامبەر ئەمەدا عەبدولموتەلێب وتی:

- وازی لیبھێتن با دانیشت، ئەو دەبێتە خواوەنی پلەیدەك كه كەس پێی ناگات.

لەلای بابیری هەستی بەبێ باوك و دایکی نەدەکرد. کاتیك عەبدولمەتەلێب تەمەنی بوو بە هەشتا و دوو سال، نەخۆشکەوت و کەوتە سەرجیگا. کە زانی کۆچی دوایی دەکات، دەستبەجێ کۆرەکانی بانگکرد. وەسیەتی کرد کە زۆر ئاگاداری کۆرەزا شیرینەکە ی بن. "زوبێر" و "ئەبوتالێب" تیروپشکیان کرد بۆ ئەوەی موحەممەد بێنە لای خۆیان، لە ئەمجا "ئەبوتالێب" دەرچوو. بەم شیوەیە موحەممەد لە نازی بابیریشی بێبەش بوو. ئەبوتالێبی مامی ئەرکی بەخێوکردنی لەنەستۆ گرت. ئەبوتالێب جگە لە چەند وشتێك كه سوودی لە شیرەکانیان وەرەگرت، خواوەنی هیچ سەروەتێکی تر نەبوو. ئەمە جگە لەوەی خواوەن خێزانیکی قەرەباڵغیش بوو و پەنجی زۆری دەکێشا بۆ بەخێوکردنیان. بۆ ئەوەی لەو ماندووبوونە پرزگاری ببێت، ئەبوتالێب بریاریدا هاوڕێیەتی ئەو کاروانە بکات کە بە نیاز بوو بڕوات بۆ شام. موحەممەدی گولێش ئارەزووی ئەو گەشتە بازرگانییە دەکرد. بیری دەکردەوێ لەوەی کە تۆ بلیتیت ئەویش بەرن لەگەڵ خۆیان؟

وشتەرەکان ئامادەکران، گەشتەکە خەریک بوو دەستی پێدەکرد. هەموو منداڵەکانی ئەبوتالێب وەستاوون بۆ مالتاواپی کردن لە باوکیان. لەم کاتەدا ئەبوتالێب لە برازاکی نزیك بوووە کە بەدەم گریانەوێ وەستاوو، لە بهرامبەر گریانەکیدات وتی:

- ده ته ویت بیټ له گهلم؟

موحه ممد زور پټی خوش بوو پروات، به لام مامه کانی تری له ترسی نه وهی نه کا له و گه شته دوو رودر ژده دا نه خوش بکه ویت، پټیان باش نه بوو پروات. بویه پیغه مبهری خوشه ویستمان دهستی کرد به گریان. نه بوتالیب بهرگهی گریانه کهی نه گرت و، پرسى:

- ثایا له بهر نه وه ده گرت که جټده هیلم؟

پیغه مبهرمان به چاوی پر له گریان وه ره شمهی وشتره کهی گرت و، وتی:

- مامه تو من لای کى به جټده هیلت، نه باو کم ههیه نه دایک!

مامی بهرگهی نه و وشه سه ختانهی نه گرت که موحه ممد له ناخی دلپه وه ده ریده برین. بویه وتی سویند به خوا نه بیټ له گه ل خوم بته م و هیچ کاتیک له خومت جیانه که موه. گو له نازداره کهی هه لگرت و له گه ل کاروانه که دا که وتنه پری. به مجوره پیغه مبهری نازیزمان له تهمه نی دوانزه سالیډا له گه ل مامیدا یه که م گه شتی بازرگانی نه نجامدا.

له ریځای "شام" دا

له په نڅه ډله کړاوه کله په رستگاکه وه په شهبایه کی گهرم چووه ژووره وه. نه و که سهری له سهر کورسیه بچوکه کله ژووره وه دانیشتبو و سهرقالي کتیب خویندنه وه بوو، "به حیرا" ی پاهیب بوو. ههستی به تینوویه تییه کی زور کړد، بویه ههستا تا که میځ ټاو بخواته وه. له په نڅه ډله نزیك بووه وه و سهری کی بیابانه کله کړد. لهو بیابانه فراوانه دا جگه له چهند دار خورمایه ک، هیچی تری لینه بوو. شوانیک له بیر که ټاوی دهرده هیڼا بو مدیره کانی. پاهیب که زیاتر ورد بووه وه، له دووره وه له ناو ته پوځکه لمینه کانه وه کاروانی کی به دیکر د. ماویه ک ته ماشای کاروانه کله کړد، دواتر روښته دهره وه بو سهر بیر که. پاهیب کانی تر به پاکردن هاتن بو لای و ټاویان له بیر که دهره هیڼا و دایان به به حیرا. پاشان گه پرایه وه ژووره کله. به حیرا قچی له سهر یه که مین پله ی پلیکانه به ردینه که دانا، به لām هیشتا خدایالی لای کاروانه که بوو که تا دهات زیاتر به دیار ده که وت. تا وای لیڼات کاروانچه کان ده بینران. به لām هم جاره جیواز له جاره کانی پیشوو، یه کسهر ندروښته ژووره وه، به لکو پالی به دیواره که وه دایه وه و ماویه کی زور ته ماشای کاروانه کله کړد. له گهل نزیک بوونه وه ی کاروانه که، جوش و خروشي به حیرای پاهیبیش زیادی ده کړد. وه ک بلتی

دره خته کانی ده ورور بهر سلاو له کاروانه که بکه ن، ناوه ها دهنوشته ووه. کاروانه که له ژیر دارخورماکاندا پشویاندا. به حیرا به ته وای سهری سوورما بوو. بویه خیرا یاریده ده ره که ی بانگ کرد و به دهستی ناماژه ی بز کاروانه که کرد و، وتی:

- داخو نهو کاروانه له کوټوه هاتووه؟

یاریده ده ره که ته ماشایه کی راهیبه که ی کرد، نهو جا له کاروانه که ورد بووه ووه و، وتی:

- نازا نم، له وانیه له مدکه ووه هاتیت!

به حیرا که وتبووه بیرکردنه ویه کی قووله ووه:

- سهره، په له هوریک به سهر کاروانه که ویه و له گه لیاندا ده جو لیت!

نه مه ی وت و له پر پاچله کی:

- نه ی نه گهر...

به په له گه رایه ووه ژووره که ی. یاریده ده ره که ی هیچ تینه ده گه یشت. به مده راقه ووه ته ماشایه کی راهیبه که ی کرد، پاشان ناوړی دایه ووه بز لای کاروانه که. له دووره ووه و له نیوان تراویله که کاندا کاروانه که پشویان دده. که میک ورد بووه لیان، شتیکی بینی که تا نهو کاته نه ییینی بوو. هر به راستی په له هوریک به سهر کاروانه که ووه بوو. کاتیک ویستی بگه رپته ووه سهرکاره که ی خو، به حیرا له په نجه ره که ووه سهری کیشا و، وتی:

- ئەو تۆلە کوئی؟

یاریدەدەرەكەى بە راكردن بەرەو لای بەحیرا چوو تا بزانیئت چی دەوئیت. بەحیرا وتی:

- ئەو کاروانە دەبینی؟ بڕۆ بۆ لایان و بانگهێشتیان بکە بۆ ناخواردن.

یاریدەدەرەكە بە پلیکانەکاندا پۆشته خوارەو و بەرەو لای کاروانەكە بەرێكەوت. راهیبەكەش چێشتلینەرەكەى دۆزییەو و، پییوت كە خواردن ئامادە بكات. دواى ئامادەکردنى هەموو شتیك، خوشی كەوتە چاوەپروانى. یاریدەدەرەكە کاروانەكەى بانگهێشت كردبوو و ئەوانیش میواندارییەكەیان پەسەند كردبوو. پاش ماوهیەك، ئەندامانى کاروانەكە، یەك یەك و دوو دوو دەهاتن، تا ئەوێ هەموویان لەسەر خوانەكە كۆبونەو. بەحیرا وازی لە خواردن هێنابوو و بەناو خەلكەكەدا هاتووچۆی دەكرد، دیار بوو كە بەدواى یەكێكدا دەگەرا، بەلام ئەوێ نەم بۆی دەگەرا، لەناو ئەوانەدا نەبوو. هەر بۆیە پرووی كرده ئەبوتالیب و، پرسى:

- دلناییت كە هەموو كاروانچیەكان هاتوون بۆ خواردن؟

ئەبوتالیب وەلامى داىەو و، وتی:

- جگە لە مندالێك هەمووی هاتووه.

بەحیرا پرسى:

- بۆچی ئەو مندالە نەهاتووه؟

ئەبوتالئيب :

- بۆ چاودىرى كىردنى كاروانەكە بەجىمان ھىشتوۋە.

بەھىرا:

- ئەۋىش بانگ بىكەن با نانەكەى بخوات.

بەھىرا لە لاىەك خەرىكى خىزمەت كىردنى مىوانەكان بوو، لەلاىەكى
تەرىش خەيالى ھەر لاى مىندانەكە بوو. زوو زوو تەماشاي پىڭاكەى
دەكرد و دواتر دەگەرايەۋە لاى مىوانەكان. چاۋەپوانىيەكەى راھىب
زۆرى نەخاياند و لە كۆتايىدا بەجىماۋى كاروان گەشىت. ھەر كە چاۋى
كەوت بە پوخسارى گولئاساي ھەزەرەتى موحەممەد، لە تاۋ سەرسامى
ئاگاي لە خۆى نەما، چونكە ئەمە ئەو كەسە بوو كە ئەم چەندىن سالە
بە داۋىدا وئىلە. سەرەراى ئەمانە دەبوايە چەند لىكۆلىنەۋەيەكى
بەكردايە. بۆيە لەپاش ناغۋاردن، ئەبوتالئيبى بىردە پەنايەكەۋە و، لىي
پەرسى:

- ئەو مىندانە كىيە؟

ئەبوتالئيب:

- كۆرۈمە.

بەھىرا باۋەپى بە ۋەلامەكەى نەكرد، بۆيە بەردەۋام بوو:

- ئەو كۆرە نايىت مىندانى تۆبىت!

بۆيە ئەمجارە ئەبوتالئيب راستىيەكەى وت:

- بەللى راستەكەي، برازامە. بەلام مەن سەرپەرشتى دەكەم.

بەحیرا:

- باوكى كىيە؟

- غەبدوللا

- ئايا باوكى لە ژياندا ماوہ؟

- نەخىر، پىش ئەوہى ئەم لەدايك بىت، كۆچى دوايى كرد.

بەحیرا زانى كە ئەوہ راستىيەكەيەتى. ئەو مندالەدا ھەموو ئەو ناويشەنە ھەبوون كە ئەم بە دوايدا دەگەرا. بەلام پىويست بوو لە نزيكەوہ ليكۆلینەوہى ترى لەسەر بکات. بۆيە مندالەكەي بانگ كرده سوچىكەوہ و دەستى كرد بەگفتوگۆكردن لەگەلى. سويندى دا بە "لات و عوززا" كە راست وەلامى بداتەوہ. كاتيك سەرورمان ناوى لات و عوززاي بيست، يەكسەر دەموچاوى گرژ بوو و، وتى:

- مەن بە بتەكان سويند مەدە، ئەوہندەي رقم لەو بتانەيە، رقم لە ھيچ شتىكى تر نىيە.

بەحیرا ھىدى ھىدى لە ئامانجەكەي نزيك دەبووہوہ، بۆيە ئەمجارەيان وتى:

- باشە سويندم بۆ بخۆ بە خواي گەورە كە بەراستى وەلامم بدەيتەوہ.

سەرورمان كە ئەمەي بيست، فەرمووي:

- پېرسه، همموو پرسىاره کانت به راستى وه لّام ددهدهمهوه.

کاتیک سهرورمان قسه ی کرد، پیره راهیب دهستبهجی زانی که
نهوه کوتا پیغه مبهری چاوه پروانکراوه. به لّام تامه زروى نهوه بوو موری
پیغه مبهرايه تیه که شی بیینی. له کوتاییدا موره که ی سهرپشتیشی
بیینی. ههروه کو له کتیه کاندایا هاتبوو، موری پیغه مبهرايه تی که
هینده ی هیلکه کوتریک ده بوو، له سهر شانی هه زه رتی موحه مدهد بوو.
به حیرای راهیب نیر هیچ گومانیکى نه ما. بویه نه بوتالیبی بانگ کرده
لایه ک و، پیتی وت:

- برازا که ت به ره وه بو شوینی خو ی. نهو دواهمین پیغه مبهری
چاوه پروانکراوه. نه گهر یه هودییه رق له دلّه کان بیینن، له وانیه زیانی
پیښگه یه نن. به مجوره ناگاداری کرده وه. نه بوتالیبیش له پیناو نه وه ی
هیچ زیانیک به برازا که ی نه گات، هر له وی همموو که ره سته کانی
فروشت و گه پرایه وه بو مه که.

هاوسه‌رگیری

"ئه‌وه گه‌پایه‌وه... کاروانه که گه‌پایه‌وه!" ئه‌و گه‌نجی به ده‌نگی به‌رز
هاواری ده‌کرد: "کاروانه که گه‌پایه‌وه" به‌م هات و هاواری هه‌واله‌که‌ی
به‌ناو هه‌موو مه‌که‌دا بلاوکرده‌وه.

له‌ناکاو له شه‌قامه‌کاندا ده‌نگه‌ده‌نگی‌کی زۆر بلاو‌بووه‌وه. له
کۆتاییدا ئه‌و کاروانه‌ی چه‌ندین رۆژ له‌مه‌وبه‌ر پۆشت‌بوو بۆ شام،
گه‌پایه‌وه.

حه‌زه‌تی خه‌دیجه له‌گه‌ڵ دراوسێ‌کانیدا له‌ ماله‌وه قسه‌ی ده‌کرد.
یه‌کێک له‌ ژنه‌کان به‌ په‌نجه‌ ئاماژه‌ی بۆ ئه‌و په‌له‌ هه‌وره‌ کرد که به‌سه‌ر
کاروانه‌که‌وه بوو. له‌ راستیشدا په‌له‌هه‌ورێک سی‌به‌ری بۆ کاروانه‌که‌
کرد‌بوو. به‌ئێ، جیاوازییه‌ک هه‌بوو له‌ کاروانه‌که‌دا.

پاشان حەزرەتى خەدىجە پۇشت بۆ لای "وەرەقە"ی ئامۆزای. وەرەقە كەسیتیكى زانا بوو. خەدىجە ھەموو ئەو شتانەى كە بینیبووى و بیستبووى دەربارەى "موحەممەدولئەمین" بۆ ئامۆزاكەى گێڤراپەو. وەرەقە سەرسامى خۆى دەربېرى و، وتى:

- ئەگەر ئەوانەى تۆ دەیلینیت راستن، ئەوا بێگومان موحەممەد پیغەمبەرە. من دەمزانی لەم ئومەتەدا پیغەمبەرىك دەردەكەوئیت. ئەو سەردەمەش كە ئەو پیغەمبەرەى تیادا دەردەكەوئیت، رېك ئەم سەردەمەیه.

حەزرەتى خەدىجە، پیغەمبەرى خواى لە منداڵییەو دەناسى. لە كاروانەگەشتى ئەبجارەشدا، داواى لێكردبوو كە ببیت بە سەرپەرشتیاری كاروانە بازركانییهكەى، ئیدى بەمچۆرە لە نزیكەو حەزرەتى موحەممەدى ناسى. حەزرەتى خەدىجە كە ئافرەتێكى بیوژن بوو، پراریدا لەگەڵ پیغەمبەرى سەرورەمان ھاوسەرگىرى بكات. ھەر بۆ ئەم مەبەستە "نەفیسە"ى ھاوئەلى وەك ھەوالدەرىك ئاردا لای ئازیزمان. نەفیسە داواكارییەكەى گەياندا پیغەمبەر ﷺ.

- ئەى موحەممەد، چى ھەیه ببیتە رېنگر لەبەردەم ھاوسەرگىرىتدا؟
پیغەمبەر ئازیزمان ﷺ لەلای مامى دەمایەو و ئەوێندە سەرورەت و سامانى نەبوو كە ژن بهینیت. بۆیە وتى:

- پارەم بەدەستەو نىیە، ئیتەر چۆن دەتوانم ھاوسەرگىرى بكەم!

- ئەى نەگەر خەرجى ھاوسە رەگىرىيە كەت بۆ پەيدا كرا و كەسىكى
ھاوشانى خۆشت دۆزىيە ھە، ئايا رازى دەبىت؟

لە بەرامبەر نەمەدا ئازىز مان پەرسى:

- دەر بارەى كى دەدوئىت؟

نەفيسە وتى:

- دەر بارەى خەدىجە.

پىغەمبەرى ئازىز ﷺ بەرامبەر بەم داواكارىيە سەرى سوورما.
بۆيە وتى:

- شتى وا چۆن دەبىت!

نەفيسە بزهىەكى كرد و، وتى:

- ئىتر ئەوھيان كارى منە.

- پىغەمبەرىش ﷺ فەرمووى كەواتە تۆ چى بلىت منىش وا
دەكەم.

نەفيسە بى ئەوھى كات بە فېرۆ بدات، ئەم ھەوالە خۆشەى گەيانە
خاتوو خەدىجە. شادمانىيەكى زۆر كەوتە مالدەكەو. ھەموو
نامادە كارىيەكان لە ماوھىەكى كەمدا سازكران. ميوانەكان وردە وردە
دەھاتن بەرھەو مالى ھەزەرەتى خەدىجە.

خوانیکی رازاوه بۆ میوانهکان ئامادهکرا و خواردنیاں پێدرا.
 لهکۆتایی زه‌ماوه‌نده‌که‌دا، گه‌وره‌ پیاوان یه‌ك به‌یه‌ك قسه‌یان کرد.
 له‌کۆتاییشدا وه‌ر‌قه‌ هه‌ستایه‌ سه‌رپێ و، وتی:

- ئه‌ی قوهره‌یشیه‌کان! ئیوه‌ به‌ شایه‌ت بن که‌ من "خه‌دیجه‌ی کچی
 خوه‌یلید"م له‌ "موحه‌مه‌دی کو‌ری عه‌بدو‌للا" ماره‌کرد. ئیتر به‌و شیوه‌یه‌
 هه‌موو که‌سیکی له‌م هاوسه‌ر‌گیریه‌ پێ‌رۆزه‌ ناگادار‌کرده‌وه‌.

به‌م‌جۆره‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ ئه‌و شه‌وه‌ هه‌زهره‌تی خه‌دیجه‌ی ماره‌کرد. له‌
 دوا‌ی ئه‌و رۆزه‌وه‌، پێغه‌مبه‌ری نازیزمان ﷺ ما‌لی ئه‌بو‌ت‌البه‌ی مامی
 به‌جیه‌ه‌شت و له‌ ما‌لی هه‌زهره‌تی خه‌دیجه‌دا مایه‌وه‌.

بەردە رەشەگە

مالى خوا (كەعبەى پىرۆز) لە ئەنجامى لافا و باران بارىنەو
خەرىك بوو دەرووخا. بۆيە قورەيشىيەكان بېريارياندا نۆژەنى بکەنەو.
ئەمە کارىكى ئاسان نەبوو، بۆيە ئەوانەى خەرىكى کارکردن بوون، زۆر
ماندوو دەبوون. يەككىيان لە ژۆر سىبەرەكە ھاتە دەرەو و
تەماشايەكى بەرزبونەوہى ديوارەكەى کرد. تا دەھات کارى
نۆژەنکردنەوہە خىراتر دەبوو و بىناكەش تەواو جىگىر بووبوو.
لەكاتىكدا كە ھىمنى و ئارامى بالى كىشابوو بەسەر ئەو ناوہدا،
لەناكاو لە پشتەوہ دەنگە دەنگىك بەرزبووہوہ. يەككى بە توورەيىوہ
ھاوارى دەکرد.

كرىكارەكان بەرمو دەنگە دەنگە كە رۆيشتن. دوو كەس، كە سەر
بە دوو ھۆزى جياواز بوون، شەريان دەکرد. "حوزەيفە" كە لە
ھەموويان بەتەمەنتر بوو، ھاتە ناوجەرگەى قەرەبالغىيەكەوہ و، وتى:

- چى پرويداوه، ئىم شەرپە چىيە لىرە؟

"عامر" بەزۆر خۆى راستكردهوه. ھەموو گىيانى تۆزاوى بووبوو و پۆشاكەكەشى درابوو. ھەر كە ھەستايەوه، ويىستى دووبارە پەلامارى برادەرەكەى بداتەوه، بەلام ئەوانەى چواردەورى نەيانەيتشت.

عامر ھاوارى كرد و، وتى:

- دەيويست بەردە پەشەكە بخاتەوه شوينى خۆى!

جا كاتىك خەلكەكە ئەمەيان بيىست، ھەر كەسەو لە شوينى خۆيەوه دەستى كرد بە قسە كردن.

- نابىت، شتى وا نابىت، ئىمە دەيخەينەوه شوينى خۆى!

- نەخىر، ئىمە دەيخەينەوه شوينى خۆى!

ئىتر بەمۆرە دەمەقالەى نىوانيان تا دەھات گەرمتر دەبوو. تا ئەوەى كىشەكە ھىندە گەورە بوو، خەريك بوو دەستيان دەچووه خوينى يەكترى. زۆرى نەمابوو بكەونە گىيانى يەكترى، كە حوزەيفە ھاوارىكرد:

- راوەستن! لەگەل ئىوہمە، راوەستن!

وا ديار بوو ناگادار كردهوه كە جىي خۆى گرتبوو. ھەر ھۆزەو چووه لايەك و گوڭيان بۆ قسەى پىرەمىڤردەكە راگرتبوو. بەلام ھەموويان توورەھيان لىدەبارى. بە بچووكترين جوولە، دەستيانندەكردهوه بە شەر. ھۆكارى ئىم ناكۆككيسەش ئەوہ بوو كە ھەر ھۆزەو دەيويست ئەو بەردە پەشەى كە لە بەھەشتەوہ نىڤدراوہتە سەر زەوى، خۆى بىخاتەوہ شوينى

خۆی. چونکە بەهۆی ئەوەوە پێزی ھۆزە کە زیادی دەکرد. "ئەبۆنومەییە" پۆیشتە ناوەراستی ھەموویانەو، دەستی کرد بە قسە:

- دەزانم ھەر ھۆزە و دەیەوێت خۆی بەردە پەشە کە بخاتەو شوینی خۆی. منیش ھەرچەندە سەیر دەکەم، ئەم کێشەییە بە ئیمە چارەسەر نابێت.

ئینجا بە دەستی ئاماژە ی بۆ شوینیەک کرد و، وتی:

- با یە کەم کەس کە لە دەرگای "شەییە" وە دێتە ژوورەو، بیکەین بە ناویژوانمان و ھەرچیەکی وت بەقسە ی بکەین.

ھەموویان بیرۆکەکیان بەلاو پەسەند بوو. ئیتر دوا ی ئەمە ھەموویان چاویان بپێش ئەوێ کە ئایا کێ یە کەم کەس لە دەرگا کەوێ دێتە ژوورەو!

ھەمووان بە دڵخۆرپەو چاویان بپێوێ دەرگا کە. لە دەرگا کەوێ یە کێک ھاتە ژوورەو. بە شێوازی پۆیشتە کەیدا ھەموویان ناسیانەو، بەخۆشییەو ھاواریانکرد:

- ئەو موحەممەدە!

- وا ئەلئەمین (دەستپاک و راستگۆ) دێت!

عامر بە پەلە لە شوینی خۆی ھەستایەو، وتی:

- سوێند بێت ھەر بیریاریک ئەو بیدات، ئیمە پێی رازین.

پيغەمبەرى خۇشەويستمان ﷺ متمانەى ھەمووانى بەدەست ھېنابوو، بە كەسيكى راستگۆ و دروست ناسرابوو. دەيتوانى چارەسەرى ئەو ناكۆكى و لىك تىنەگەيشتە بکات كە كەوتبوو نىوان ھۆزەكانەو. كيشەكەيان بۆ پيغەمبەرى خوا ﷺ باسکرد. ئىنجا چاوەپروانى ئەو ەيان كرد بزەنن چۆن بۆيان چارەسەر دەكات. پيغەمبەرى خۇشەويستمان ﷺ رېنگەيەكى زۆر جوانى پيشنيازکرد. سەردارى بوونەو ەران ەزەرتى موخەمەد ﷺ فەرمووى:

- پارچە قوماشيكم بۆ بهيئن.

گەورە و بچووك سەريان سوورمابوو لەو ەى ئەم پارچە قوماشەى بۆچيە؟ ئەوجا پيغەمبەرمان ﷺ پارچە قوماشەكەى راخست و بەردە پەشەكەى لە ناو ەراستيدا دانا و، فەرمووى:

- لە ھەر ھۆزە و يەك كچمكىكى بگريئت.

بەم شيو ە بەردەكەيان بەردە نزيك شويئى خۆى و پيغەمبەرمان ﷺ بەدەستى موبارەكى بەردەكەى ھەلگرت و خستىيەو شويئى خۆى. ئەوانيش دەستيانكردەو بە دروستكردنەو ەى ديوارەكە. بەمجۆرە پيغەمبەر ﷺ ھەم برو بە ھۆكارى ئەو ەى بيناكە تەواو بگريئت، ھەم بەشيو ەكى ئاسان توانى چارەسەرى كيشەى ھۆزەكان بکات و نەھيائيت جەنگ لە نىوانياندا ھەلبگريست.

ته‌نهایی

چەند سالتێکی زۆر تێپەری بەسەر هاوسەرگیرییەکاندا لەگەڵ
هەزرەتی خەدیجەدا. تەمەنی پیغەمبەرمان ﷺ بووبوو بە سی و
هەشت ساڵ. لەو ماوەیدا بەزۆری لە خەڵک دوور دەکەوتەوه و بە
ته‌نهایی بە دۆڵەکاندا دەگەرا. رۆژێکیان لە کاتی گەڕاندا دەنگێکی
بیست:

- سەلامت لیبت ئەو پیغەمبەری خوا!

پیغەمبەرمان ﷺ یەكسەر ئاوری دایەوه بۆ دواوه، بەلام کەسی
نەبینی. جگە لە درەختێک کە خەریک بوو وشک دەبوو، هیچ شتێکی
تری لێنەبوو. زۆر دوور نەکەوتبووهوه کە تاشە بەردی‌کیش لە پالیدا
سەلامی لێکرد. زۆر پروودای وەک ئەمانە و هاوشیوەیان پڕویاندا. ئەو
دەنگانەی کە دەبیستن و ئەو نوورانەی دواي درەوشانەویان بزر

ده‌بوون، نه‌یده‌زانی مانایان چیه. ئەم دۆخەى پێغه‌مبەر ﷺ سالتىكى
 خاياند. كاتىك تەمەنى بوو بە سى و نۆ سال، خەونى راستى دەبينى.
 ئەو شتانەى كە بە رۆژ پرويان دەدا، لە شەودا لەنێوان خەون و بیداریدا
 پيشانى دەدرا. ئەو خەونانەى بە شەو دەبينى، كاتىك رۆژ دەبوو،
 يەكە بە يەكەيان دەهاتنە دى. ئەم پرووداوانە توشى سەرساميان
 كردبوو، وایان لىكردبوو كە زۆر لە بیركردنەودا رۆبچیت. خۆى
 بالادەست ئەوى بۆ ئەو پێغه‌مبەراییەتیە ئامادە دەکرد كە بەو نزىكانە
 پێى رادەسپارد. بەهۆى راستى خەونەكانییەو، پێغه‌مبەرمان ﷺ
 تەنهایى هەلە‌بژارد و لە مرۆڤەكان دوور دەكەوتەو. دەچوو شونى
 نارام و چەندین كاتژمێر بى دەكرده‌و.

ئەشكەوتى حىرا

لەو كاتەدا كە ئەستىرەكانى بەرەبەيان دەدرەوشانەو، دوو كەس بە
هېواشى بە ناو بىابانە كەدا ھەنگاويان دەنا. ھەوا فېنك بوو. ھېشتا

رۆژ هه‌لنه‌هاتبوو، به‌لام پرووناکیه‌کی جیاواز نه‌و ناوه‌ی داپۆشیبوو. له‌و
بیابانه‌ فراوانه‌دا ته‌نها دوو جێ پێ دیار بوو. پشه‌باش جێ پێکانی ون
ده‌کرد. "حه‌سه‌ن" که‌ بوخچه‌ی خواردنه‌که‌ی به‌ده‌سته‌وه‌بوو، له‌
هاوه‌له‌که‌ی نزیک بووه‌وه‌ و، وتی:

- زۆرمان ماوه‌؟

"سابت" که‌ کورپێکی بالابه‌رز بوو، ئارپی دایه‌وه‌ بۆ دواوه‌ و به‌
بێده‌نگی سه‌یری چوارده‌وری خۆی کرد، پاشان چاوی پرپیه‌ شاخه‌که‌
و، وتی:

- تا نه‌یدۆزینه‌وه‌ ناگه‌رپینه‌وه‌.

حه‌سه‌ن نزیک بووه‌وه‌ له‌ هاوه‌له‌که‌ی و به‌ ده‌ستی ئاماژه‌ی بۆ
شوینێک کرد:

- تۆ بێنی له‌ نه‌شکه‌وته‌که‌دا بێت؟

سابت سه‌ری له‌قاند و نه‌رپێ بۆ کرد:

- نه‌گه‌رپێکی زۆر هه‌یه‌ له‌وی بێت.

پشه‌بایه‌کی به‌هێز هه‌لی کرد و گێژه‌لووکه‌یه‌کی لماویش
هه‌ردووکیانی له‌ناو تۆزدا ونکرد. چاویان هه‌یچی نه‌ده‌بینی. وا دیار بوو
حه‌سه‌ن تۆزێک ترسابوو، بۆیه‌ پرووی کرده‌ سابت و، وتی:

- بگه‌رپینه‌وه‌ باشت ر نیه‌؟ هه‌م زۆریش ماندوو بووین. دواتر
خواردنه‌که‌ی بۆ ده‌به‌ین؟

کاتیک گیزه لوکه لمینه که رهویه وه، به خیرایی کهوتنه ری. سابت دهستی هاوړپکه ی گرت و رایکیشا.

- به لئتمان به خدیجه داوه. کاری نیمه نهویه خواردنه که ی بو ببهین.

نهمی وت و دهستیان کرد به سهرکهوتن به سهر شاخه که دا که تهنانه درهختیکی وشکیشی تیدا نه بوو. په شه پای بیابانه که وه ستابوو. دهوړبه زور هیم بوو. له کاتیکدا که به سهر شاخه که دا سهرده کهوتن، مانگ به پری به سهر بیابانه که وه درکهوت. نیستا دهوړبه زور جواتر دهینرا. دوو گهغه که بهرده وام بوون له قسه کانیان. سابت وتی:

- هغه تیه که له مه که نه مبینوه.

- زور راسته، له مرؤفه کان دوور ده که ویتته وه.

- تو بلئی هوکاره که ی چی بیت؟

- قایله چی بیت؟ دادگری نه ماوه له نیتوان مرؤفه کاندا. به هیزه کان لاوازه کان ده چهوسیننه وه. له بازرگانیدا هرکه سهو نهویر ده خله تینیت. جا ثایا له بهرامبر نهم هه موو خراپه کاریاندا خوت پیده گیریت دلته نگ نه بیت؟

هه سن له ناکاو وه ستا. پاشان ته ماشای روخساری هاوه له که ی کرد و، وتی:

- به لام خو هه موو که سیک یه کیکی هدر هه یه متمان ی پیبکات!

سابت به جۆرئك روانییه حسەن، وهك نهوهی بلیت مەبەستت
کییه. حسەن به دەنگیکێ شیرین وتی:

- موحمەدی دەستپاک و پاستگۆ

به دەستیش ئاماژە ی بۆ ئەشکەوتە که کرد.

- راست دەکهیت، هەرچۆنێك بیّت ئەوەندەمان نەماوه بۆ
ئەشکەوتە که. ئەمانەتە که ی پادەست دەکهین و دەگەرێنەوه.

ئەمە ی وت و بەردەوام بوون له سەرکهوتن به چیا که دا. دوو
گەنجە که پاش ئەوهی نانه که یان دا به پیڤه مبهەر ﷺ، به جیان
هیشت. پیڤه مبهەرمان ﷺ تا ئەو کاتە ی تویشوو ه که ی تهواو ده بوو،
لهو ی ده مایه وه و سەرگه رمی پاران ه وه ده بوو له خوی گه وه. ئەمجاره یان
کاتیك خواردنه که ی تهواو بوو، له ئەشکەوتە که هاته ده ره وه. پله ی
گه رما به رزیوو، ئەو بیابانه پان و به رینه له گه رمادا ده کولا.

پیڤه مبهەرمان ﷺ ئەو کاتە ی گه یشته کۆلانه کانی مه که ئینجا
خه لکی بینی. ده سته جی خۆ ی گه یانده که عبه. هه ندیک لهو خه لکانه ی
لهو ی بوون، بتیان ده په رست و هه ندیکێ تریان له نیوان خۆیاندا
قسه یان ده کرد و که سانیکیش پالیاندا بوو به دیواری که عبه وه و
نوستبوون. پیڤه مبهەرمان ﷺ به ناویاندا تیپه ری و تهوافی که عبه ی
کرد. دواتر گه راپه وه ماله وه.

حه زره تی خه دیجه له به رده م ده رگا که دا پیڤه ی لیکرد و فه رموی
لیکرده ژووره وه. به گه زانه وه که ی زۆر دلخۆش بوو. ماوه یه کی زۆر بوو

پیغمبره‌رمان ﷺ به شیوه‌یه‌کی چر پۆده‌چوو ناو بیرکردنه‌وهوه
 حه‌زهرتی خه‌دیج‌ه‌ش -خوای لیّ رازی بیّت- نه‌وه‌نده‌ی له‌ توانایدا بویه
 هاوکاری هاوسهره‌که‌ی ده‌کرد، نان و ناوی بۆ ده‌نارد. نه‌گهر بۆ چه‌ند
 شه‌ویکی‌ش نه‌هاتایه‌ته‌وه‌ ماله‌وه، نه‌که‌وته‌ مه‌راقه‌وه و یه‌کیکی ده‌نارد
 بۆ بیابانه‌که‌ تاکو هه‌والی بزانیّت. پیغمبره‌ی نازیزمان ﷺ هه‌موو
 نه‌و شته‌ نااسایانه‌ی بۆ حه‌زهرتی خه‌دیج‌ه‌ گێپرایه‌وه‌ که‌ به‌سه‌ری
 هاتبوون. کاتی‌ک به‌ ته‌نها ده‌مایه‌وه، پروناکی ده‌بینی و گوئی له‌
 کۆمه‌له‌ ده‌نگی‌ک ده‌بوو، ده‌ترسا له‌وه‌ی نه‌وانه‌ په‌یوه‌ندیان به‌ جنۆکه‌ و
 جادووگهره‌کانه‌وه‌ هه‌بیّت. بۆیه‌ به‌ حه‌زهرتی خه‌دیج‌ه‌ی فهرموو:

- ده‌ترسم له‌وه‌ی نه‌و شتانه‌ی به‌سه‌رمدا دین، ههر نه‌و شتانه‌ بیّت
 که‌ به‌سه‌ر کاهینه‌کاندا دیت. وه‌لاهی نه‌وه‌نده‌ی رقم له‌و بت و
 کاهینه‌نه‌یه، رقم له‌ هیچ شتیکی تر نییه‌.

حه‌زهرتی خه‌دیج‌ه‌ش به‌ شیوازه‌ ناوازه‌که‌ی خۆی دلنه‌واپی هاوسهره
 نازیزه‌که‌ی کرد و، وتی:

- ههرگیز خوای گهره‌ که‌سیکی وه‌ک تۆ به‌هه‌در نادات. چونکه‌
 تۆ که‌سیکی نه‌مانه‌ت ده‌پاریزی‌ت و چاکه‌ له‌ گه‌ل خزماتدا ده‌که‌یت و له‌
 قسه‌کانتدا راستگۆیت.

پیغمبره‌رمان ﷺ پاش چه‌ند رۆژی‌ک دیسانه‌وه‌ پۆیشته‌وه‌ بۆ
 نه‌شکه‌وته‌که‌. دووباره‌ شه‌ویکی سامال بوو. ده‌روبه‌ر کش و مات بوو.
 نه‌و شه‌وه‌ نه‌ستیره‌کانی ئاسمان له‌ هه‌موو شه‌وه‌کانی تر دره‌وشاوه‌تر

بوون، هیئده نزیك بوون دهتوت زۆری نهماوه بکهونه خوارهوه. له درهنگانیکی شهودا پیغه مبهрман ﷺ خهوی لیکهوت.

له ده می نزیك بوونهوهی بهربه یاندا، شنهی شه مالیکی ناسک هه ئی کرد. له گه ل شنهی شه ماله کهدا، ناو نه شکه و ته که پرپوو له بۆنی خوش. ئاسۆ ورده ورده سوور ده بوو و ئاماژهی ئه وهی ده دا که زۆری نه ماوه خۆر هه ل بێت. نه شکه و ته تاریکه که له نا کاو پرپوو له نوور. جویره ئیل - سه لامی خوای له سه ر بێت - له شیوهی مرۆفییکی جواندا هات بووه خزمهت پیغه مبهر ﷺ بۆ ناو نه شکه و ته که. هاوده م له گه ل پرووناکییه کی بیۆینه دا که چاوی مرۆفی ده برد، خۆی پیشانی سهروه رمان دا.

له ناو ئه و بۆن و بهرامه خوشه دا، هه زه رتهی جویره ئیل - سه لامی خوای له سه ر بێت - پرووی کرده پیغه مبهر ﷺ و به دهنگییکی زو لال پیتی وت:

- بخۆینه.

نازیزمان ﷺ له بهرامبه ر ئه مه دا فه رمووی:

- من خۆینه وار نیم.

ئه مجاره یان هه زه رتهی جویره ئیل - سه لامی خوای له سه ر بێت - پیغه مبهری نازداری توند گوشتی به خۆیه وه و، دووباره پیتی وته وه:

- بخویننه.

پیغه مبه‌ر ﷺ فەرمووی:

- من خوینده‌وار نیم، پیم بلی چی بخوینم؟

جویره‌ئیل -سه‌لامی خوای له‌سه‌ر بیټ- بو جاری سیه‌هم
پیغه مبه‌ری توند گۆشی به‌خۆیه‌وه و، فەرمووی:

﴿ أَقْرَأَ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝
أَقْرَأَ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ۝ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ
يَعْلَمْ ﴾ (العلق: ۱-۵)

" بخویننه! به‌ناوی ئەو په‌روه‌ردگار‌ه‌وه بخویننه که هه‌موو
شت‌یکی دروست‌کردووه! ئەو، ئاده‌میزادی له‌چهند خانه‌یه‌کی
هه‌لواسراو دروست‌کردووه. بخویننه، له‌کاتی‌کدا هه‌ر په‌روه‌ردگاری
تۆ به‌خشنده‌یه. ئەو به‌هۆی پینووسه‌وه نوسین و خویندنه‌وه‌ی
فیر‌کردووه و، ئەوه‌ی فیری ئاده‌میزاد کردووه که پێشتر
نه‌یزانیووه."

پیغه مبه‌رمان ﷺ وشه به‌ وشه‌ی نایه‌ته‌که‌ی دووباره‌ کرده‌وه. ئەو
نایه‌تانه‌ی که دابه‌زین، له‌سه‌ر زمان و دلی پیغه مبه‌ری خودا چه‌سپین.
جویره‌ئیل -سه‌لامی خوای له‌سه‌ر بیټ- له‌گه‌ڵ ته‌واو‌کردنی ئه‌رکه‌که‌یدا،
له‌به‌ر‌چاودا ونبوو و دیار نه‌ما.

پيغه مبهрман ﷺ به ترس و په شوکانه وه له نښکته وته که هاته
دهره وه و خيړا بهره مه که گه پرايه وه.

به لى، خوى گه وره نه رکی پيغه مبهرايه تى پى سپارد بوو.
به دلّه خورپيڼه هاته وه مالّه وه.

حه زره تى خه ديجه - خوى لى رازى بيت - به په روښيه کى زوره وه
چاوه پي هاتنه وهى ده کرد. هر که خوښه ويستان گه يشته مالّه وه،
ده سته جى روښته ناو جيگا کهى و، فهرمووى:

- نهى خه ديجه دامپوښه..

له گهل نه وه شدا که خاتوو خه ديجه هه ستي بهو گورانه کرد که به
روخسارى پيغه مبهره وه ديار بوو، که چى هيچى لى نه پرسى. چاوه پي
کرد تا کو ترس و لهرزه کهى بره ويته وه.

پاش که ميک پيغه مبهر ﷺ له خهو بيدار بووه وه. هه موو
رووداوه کانى بو خيزانه خوښه ويسته کهى گي پرايه وه و، فهرمووى:

- خه ديجه ده ترسم! ده ترسم له وهى شتي کم به سهردا بيت.

حه زره تى خه ديجه زور به نارامى گوئى بو پيغه مبهرى خوا
پاگرتبوو. دلنه وايى کرد و له کوتايى قسه کانيشيدا فهرمووى:

- خوراگر به! وه للاهى نوميد ده کم که بيت به پيغه مبهرى نه
نه ته وه يه.

حه زره تی عهلی

جوبره نیل - سهلامی خوی لیبت - پیغه مبهرمانی فیّری دهستنوئژ و نوئژکردن کردبوو. پیغه مبهری خواش ﷺ نه مانه ی فیّری یه که مین موسولمان کرد که هاوسهره خو شه ویسته که ی بوو. ههردووکیان پیکه وه له ماله وه نوئژیان ده کرد. هه زره تی عهلی که هیشتا منداڵ بوو، هاته مالیان و نهوانی بهو جوّره بیینی. به سه رسامیییه وه ته ماشای ده کردن، هه ر که نوئژه که یان ته واو کرد لیّی پرسین:

- نه وه چی بوو ده تانکرد؟

پیغه مبه ر ﷺ سه ری عه لی خسته سه ر سَنگی موباره کی و، به زه رده خنه یه که وه فهرمووی:

- نوێژمان ده کرد.

حهزهره تی عه لی یه که عجار بوو ئه و وشه یه بیستیت، بۆیه پرسى:

- باشه، ئه ی نوێژ چیه؟

- په رستش خوا ی گه وره یه.

- په رستش یانی چی؟

- په رستش (عیباده ت) به نده یی کردنه بۆ ئه و په روه رد گاره ی که

به دیه ی نه رى هه موو جیهانه کانه. که میك به ر له ئیستا رکوو عمان بۆ

برد و له حزووریدا کړنووشمان بۆ برد. ئه ی عه لی! به نده یه تیمان هی نایه

جی. ئه و جا پیغه مبه ر ﷺ داوا ی لی کرد و فه رمووی تۆش له گه لمان

به.

به لām په رسیاره کانی عه لی هیشتا ته واو نه بوو بوون.

- مه به ست چیه؟

- مه به ستم ئه وه یه ببه به موسو لمان. تۆ بانگ ده که م بۆ دینی ئه و

خوا یه ی که تاك و ته نه یه و هیچ هاوه ل و هاوشیوه یه کی نیه.

سه روه رمان ﷺ به رده وام بوو و، فه رمووی:

- ئایا پا زی ئه بیت ئه ی عه لی؟

چاوه ره شه گه وره کانی عه لی بریسکانه وه:

- به لām نه مه شتی که تا ئیستا نه میبستوه، تا کو له گه ل باوکم

قسه نه که م ناتوانم به ریا ر بده م.

پيغه مېهر ﷺ له بهر نه وهی تا ټو کاته په یامه کې ټاشکرا
نه کړدېوو، نه یدیه ویست خه لک بییستی، بویه هزره تی عدلی ټاگادار
کرده وه و، فهرمووی:

- ټهی عدلی! ټهو شتانه ی که پیم وتیت ټه گهر قبولت کړد، ټهوا
باشه. ټه گهرنا، با به نهیټی لای خوت بمیټته وه و لای کهس باسی
مه که.

هزره تی عه لیش - خوا لیتی رازی بیت - به لټی دا ټهم نهیټیه
لای کهس نه درکیټی. دواتر مالی سهره رمانی به جیټشت.

هزره تی عدلی ټهو شه وهی به بیر کړدنه وه به سهر برد. له گه ل
هه لټه ټنی خوردا، خوری حقیقه ت له ناخی ټه ویشدا هه لټه ټبوو و
گومانه کانی دلې ره وییوونه وه و بریاری خوی دابوو. هاته خزمه ت
پیغه مېهری خوا و، وتی:

- دویټی ټو چیت پی وټم؟

- شایه تی بدهیت که جگه له خوی تاک و ټه ټها هیچ خواهیه کی تر
نییه، ټهو زاته بی هاوه ل و بی شه ریکه. لات و عوززا و سهرجه م
ټه کان بی که لکن و سود و زیانیان بو خویان نییه، چ جای بو که سانی
تر. ټینجا ټازیزمان ﷺ به زمانه شیرینه که ی پی فهرموو که خوی
پاریزیت له وهی ههر کامیکیان بکات به هاوه لی خوی گهره. دواتر له
هزره تی عدلی پرسى:

- ټایا پرست به باوکت کړد؟

له بهرامبەر ئەمەدا حەزرەتی عەلی بەمچۆرە وەلامی پێغەمبەری
دایەو:

- کاتێک پەرورەدگار منی دروستکرد، پرسیاری لە باوکم نەکرد،
تا ئەوێ ئیستا من بۆ پەرستنی پەرورەدگارم پرسیار لەو بکەم.

ئێتر بەم شێوەیە حەزرەتی عەلی شایەتومانی هینا و چووێ پیزی
موسولمانە یەكەمینەكانەو و بوو بە یەكێك لە یەكەمین نوێژكەران.

هه زهه تی ئه بوبه کر

زانا به سالآچووه که له ژووهره کهیدا ئۆقره ی نه ده گرت، ههر به ملا و نه ولادا ده هات و ده چوو. له خۆشیدا لێدانی دلی زیادی کردبوو و ده موچای سوور هه لگه را بوو. ناوه ناوه دهستی ده خسته ژێر چه ناگهی و ده که وته بیر کرد نه وه. ئینجا پرسایاری ئاراسته ی میوانه که ی ده کرد. نه وه لامانه ی وه ری ده گرت، جۆش و خرۆشی زیاتر کردبوو.

میوانیکی پرۆژ هاتبووه ماله که یه وه و زانیاری له سه ر نه وه که سه ده دایه که چه ندين ساله ئه م به دوایدا وێله.

هه زهه تی ئه بوبه کر نانه که ی ته واو کردبوو و شه ربه تی ده خواره وه. راستیه که ی، تینه ده گه یشت بۆچی وا ئه م زانا به ته مه نه به ده وریدا ده سوور پیته وه و به م ئه ندازه یه ریژی لێ ده گریت.

پاشان زانا که پۆشته به رامبه ر هه زهه تی ئه بوبه کر و، وتی:

- تەنھا يەك شت ماوۋە كە دەمەوېت بىزانم!

- دەبى ئەمۇ شتە چى بېت؟

زانا بەسالآچوۋە كە لەناكاۋ كەوتە سەر چۆك و، وتى:

- با "سك" ت بېينم.

حەزرەتى ئەبۇبەكر سەرى سوورمابوو، نەيدەزانى چۆن ۋەلامى
بداتەۋە. پاش كەمىك بىر كەردنەۋە، وتى:

- تا پېم نەلېت بۆچىتە پېشان تادەم.

زانا بەسالآچوۋە كە تەماشايەكى ناۋچاۋى حەزرەتى ئەبۇبەكرى كەرد.
بە دەم بىر كەردنەۋە ۋە لەۋە كە كاتى ئەۋە ھاتوۋە بگات بەۋە كە
چەندىن سالاۋە چاۋەپىيەتى، ئەم قسانە كە لە زار ھاتنە دەر:

- كىتېبە پىرۋزەكان ھەۋالى ھاتنى پېغەمبەر ئىككىيان داۋە. ئەم
پېغەمبەرە لە مەككە دەردە كەۋىت. ئەۋەندە دەزانم كە گەنجىك و
كەسىكى تەمەن كامىل دەبنە يارمەتيدەرى. بۆى ھەدە ئەۋ كەسە كامىلە
تۆ بىت. كەسىكى سىپىكەلەنە و لاۋازىت، دەبىت لەسەر سكىشت
نېشانە يەك ھەبىت. ھەمۇ مەبەستەكەم ئەمەدە، جا كە ئىستا تۆش
زانىت، ئىتر سىكتم پېشان بەدە.

حەزرەتى ئەبۇبەكر لەسەر چۆك ۋەستا و پۆشاكەكە لەسەر سكى
لابرد. زانا بەسالآچوۋە كە كە نېشانەكە لەسەر سكى بېنى، لە خۆشياندا
ھاۋارى كەرد و، وتى:

- تۆ ئەو كەسەيت كە من وتم. بەلئى، تۆ دەبىتە يارمەتيدەرى.

ئەو حەزرەتى ئەبۇبەكرەي كە لە خراپەكانى سەردەمى نەفامى (جەھالەت)دا خۆى بەدوور دەگرت، بەم ھەوالە زۆر دلخۆش بوو. لەگەل زانا بەسالآچوودەكەدا بەدوور ودریژی قسەيان كرد. زانیاری تەواوى لەسەر ئەو پىغەمبەرە چاودەپوانكراوہ لى وەرگرت كە لە داھاتوودا دەھات. ئەو زانیارییانەى كە بەدەستى ھىنا، بەس بوون بۆ ئەوہى بە ئاسانى ئەو پىغەمبەرە چاودەپوانكراوہ بناسىتەوہ.

پاش چەند پۆژىك ئەو كاروانەى كە حەزرەتى ئەبۇبەكرىشى تىدا بوو، لە يەمەنەوہ بەرەو مەككە گەرايەوہ.

زۆر شەكەت و ماندوو بوويوون، چونكە چەند پۆژىك بوو بەرپىگاوە بوون. ئەمە سەردەراى ئەوہى كە ھەواى گەرمى بىابان و خۆرە سووتىنەرەكەى ھەلىقەرچاندبوون.

ھەر كە لە دوورەوہ مەككەيان بەدىكرد، كەوتنە خەيالى ئەوہى كە چۆن ماندووتىيان دەرىكەن و لە ئاوە سازگار و فېنكەكەى مەككە بھۆنەوہ. لەلایەكى تریشەوہ كەيف خۆش بوون بەوہى كە بازارگانىيەكى پەر قازانجيان ئەنجام داوہ.

بەلام حەزرەتى ئەبۇبەكر جىاواز لەوان، لە بىرى شتىكى تردا بوو. لەژىر كارىگەرى ئەو زانیارییانەدا بوو كە زانا بەسالآچوودەكە پىى وتبوو. مژدەى ئەوہى پىدرابوو كە پىغەمبەرىك دىت و ئەمىش دەبىتە يارمەتيدەرى ئەو پىغەمبەرە. تۆ بلىيت ئەو پىغەمبەرە كى بىت؟

كاتيڭ ئەبۇبەكر گەرايەو مائەو، شەيبە و ئەبۇجەھل و كۆمەلئىڭ
لە برادەرانى تىرى ھاتن بۆ سەردانى. ئەويش لىي پىرسىن:

- كە من لىزە نەبۇوم ھىچ شىئىكى گىرنگ پروویداو؟

- جا چى پروىنەداو! كورەزا بى باوكەكەى عەبدولموتەلىب
بانگەشمى ئەو دەكات كە بوو بە پىغەمبەر. ئىمەش چاوپىي
گەرپانەو تۆمان دەكرد. بىرۆ بۆلاى، چى پى دەلىي پىي بلى، تۆ
نەزىكترىن ھاوئى ئەوئىت. ئەگەر تۆ نەبۇوتايە، زۆر دەمىڭ بوو
لەناومان بىردبوو. بەمشىوئە لای ھەزەرەتى ئەبۇبەكر سىكالاىان لە
دەست پىغەمبەرى خوا كىرد.

ھەزەرەتى ئەبۇبەكر پاش ئەوئى مىوانەكانى بە جوانى بەرىكرد،
خىرا بەرەو مائى پىغەمبەر ﷺ پۆشت و لەدەرگای دا. لەگەل بىنىنى
پىغەمبەرى خوادا وتى:

- ئەى موحەممەد ئەو ھەوالە راستە كە دەربارەى تۆ بە منیان
گەياندوو؟

پىغەمبەرى خوادا ﷺ بىزەيەكى كىرد و، فەرموئى:

- ئەى ئەبۇبەكر! ئەو ھەوالە چىيە دەربارەى من بە تۆ گەيشتوو؟

- ئەوئەيە كە تۆ بانگى خەلىكەت كىردوو بۆ باوەر ھىنان بە خوای
تاك و تەنھا و وتووتە من نىردراوى پەرورەدگارم.

- به لای نه بویه کر! خوی گه وره منی وهك پیغه مبه ر بۆ تۆ و
سه رجه م مروفايه تی ره وانه کردوه. مروقه کان بۆلای خوی تاک و تنه ا
بانگهیشت ده کم. تۆش ئیمان بهینه.

حه زه ته تی نه بویه کر زۆر چاک ده یزانی که هاوه له نازیزه که ی
که سیکی راستگو و ده ستپاکه و خاوه نی ئاکار و ره وشتی به رز و جوانه.
به لام خوازیار بوو به لگه یه کی به دهسته وه بیته.

- باشه به لگه ت چیه بۆ نه مه؟

پیغه مبه ر ﷺ به حالی نه بویه کری ده زانی، بویه به
زه رده خه نه یه که وه وه لامی دایه وه و، فره مووی:

- به لگه م نه و زانا به سالآچووه یه که له یه مه ن بینیت.

کاتیکیش سه روه رمان ﷺ قسه کانی زانا به سالآچووه که ی بۆ
گیرایه وه، هه زه ته تی نه بویه کر له دل وه باوه ری پیکرد و، وتی:

- وه لاهی من تا ئیستا درۆم له تۆ نه بیستوه! شایانی نه وه یت
که وهك پیغه مبه ر بنیردرییت.

ئیت دوا ی ئه قسانه، نه ویش شایه تومانی هیئا و موسولمان بوو.
پیغه مبه ر ﷺ به موسولمان بوونی نه بویه کر زۆر دلخۆش بوو. له دوا ی
نه مه وه نه بویه کری ژیر و خاوه ن ئاکاری به رز، بوو به رپیشاندهری
زۆریک له هاوڕیکانی تا به کوئا پیغه مبه ر و ئاینی پیروزی ئیسلام
ناشنا بن.

كۆيلە

كاتى نيوەرۆ بوو. بازار چەمى دەھات لە خەلك. لە لاىەك
فرۆشيارەكان ھاواريان دەکرد، لەلاىەكى تريش كړيارەكان بەدواى شەمكى
باشدا دەگەرپان تا بېكرن.

يەكئەك لەو بازارگانانەى كوتالئى دەفرۆشت، رۆشتە شوئىئىكى بەرز و
ويستى بە دەنگى بەرز سەرنجى كړيارەكان بۆ لا خۆى رابكئشئ. لەو
كاتەدا كۆمەلە منداكئەك ھاتنە بازارەكەو. پەتئەك بە دەستى ئەو
مندالەيانەو بوو كە لە پئشى كۆمەلەكەو دەرۆشت. پەتەكەش لە
ملى كۆيلەيەكى رەش پئست بەسترايوو.

مندالەكان ژاوەژاويكى زۆريان لە بازارەكەدا نايەو. لەلاىەك
پئدەكەنين و لەلاىەكى تريش ئازارى كۆيلە رەشەكەيان دەدا و گالئەيان
پئدەکرد. ئەو كۆيلەيە "بيلالى حەبەشى" بوو.

بئ ئەوەى وەلامى ئەو كەسانە بداتەو كە ئازاريان دەدا و
سووكايەتبيان. پئدەکرد، لەمسەر بۆ ئەوسەرى بازارەكە رۆشت.
خەلكەكە وتەى زۆر ناشرينيان پئدەوت:

- سەيرى حالئى ئەوە بكە. چوووتە سەر دينەكەى موخەمەد!

- ئەو ەى پىتى ئەكەن ەىشتا كەمە!

- شايانى زياترە!

ەەندى جار خۆل و بەردىشيان تى دەگرت. ەەزەتى بىلال تەنھا لەبەر ئەو ەى دەيوت "خودا يەكە"، لەلايەن خاوەنەكەيەو ە نازار و ئەشكەنجەى زۆر دەدرا. ەەندىك جار بۆ چەندىن كاتۇمىر بى نان و ئاو كاريان پىدەكرد، ەەندىك جارى ترىش بەمشىو ەيە پەتيان دەكردە مىلى و بەناو بازاردا دەيانگىترا.

"ئومەييەى كوپى خەلف" كە خاوەنى بىلالى چاوەنەترس بوو، ەەرچى كرد نەيتوانى بىلال پاشگەز بكاتەو ە. لە كۆتايىدا لەسەر لە داخ بوو ەكەى بىابانەكە پالى خست و ئەشكەنجەى دا. بتيكى بەدەستەو ە بوو. پرووى كرده بىلال و ەاوارى بەسەردا كرد:

- باو ەر بە لات و عوززا بەيئە!

ەەزەتى بىلال كە زۆر بە زەحمەت دەيتوانى چاوەكانى ەلەيئىت و قسە بكات، لىو ەكانى دەجولانەو ە و، دەيوت:

- أحدى...أحدى! خوا تاك و تەنھايە...خوا تاك و تەنھايە!

كاتىك ئومەييە ئەم قسانەى بىست، ەروەك شىت توورەيى گرتى و قىراندى:

- ئادەى ئەو بەردە بەيئەن و بيخەنە سەر سكى!

خزمه تکاره کانی دهستیانکرد به پالنانی بهردیکی گهوره. نومهیه
بو دواچار پرووی کرده بیلال و هه مان شتی لی پرسیییهوه، بهلام که بینی
وا بیلالی پۆح بهرز و خۆراگر هه مان وهلام ده داتهوه، خۆی پیترانه گیرا و
هاواری کرد:

- بهرده که له سه ر سکی بشکینن!

ئه وهی نومهیه وتی جیبه جییانکرد. له بهر گه ورهیی بهرده که،
حه زه تهی بیلال زۆر به نا په حه تی هه ناسه ی بو ده درا. له و کاته دا
حه زه تهی ئه بویه کر به ویدا تیپه ری. بهرگه ی ئه و دیمه نه ی نه گرت، بۆیه
برپاری دا حه زه تهی بیلال پزگار بکات. نومهیه که له نیازه که ی
حه زه تهی ئه بویه کر تیگه یشت، پرووی کرده حه زه تهی ئه بویه کر و، پیتی
وت:

- ئیوه بیلالتان تیکدا. گهر ده ته ویت پزگاری بکهیت، ئه و بیکره
و پزگاری بکه.

حه زه تهی ئه بویه کریش فهرمووی:

- من کۆیله یه کم هه یه له سه ر بیروباوه ری تۆیه و زۆر له بیلالیش
به هیتزتره، جا ئایا رازی ده بیت له گه ل بیلالدا ئالوگۆریان پی بکهین؟

نومهیه ئه م مامه له یه ی زۆر به دل بوو. بهلام وتی:

- رازیم، بهلام ئه گهر له گه ل کۆیله که دا، ژنه که ی و کچه که ی شیم
نه دهیتی، قبوولی ناکه م.

کاتیڤک حەزرەتی ئەبوبەکر رەزامەندی دەربەری، ئومەییە کەوتە
بیانو و گرتن و دەیویست لە پال ئەوانەدا شتی تریش بە دەست بەیئیت،
بۆیە بە لەخۆرازیبوونی کەو وەتی:

- ئەبێ دووسەد دیناریشم لە گەڵیدا بدەیت، ئەگەر نا پاشگەز
دەبەو.

حەزرەتی ئەبوبەکر ئەم داواکارییانە ئومەییە بە دل نەبوو.

کاتیڤک ئومەییە هەستی بەمە کرد، وتی:

- نیگەرەن مەبە، هیچی تر داوا ناکەم.

ئێتر حەزرەتی ئەبوبەکر پازی بوو کە دوو سەد دیناریشی بداتی و
دواجار حەزرەتی بیلالی لێکری. بەم شیوەیە حەزرەتی بیلالی لە دەست
ئومەییە پزگار کرد.

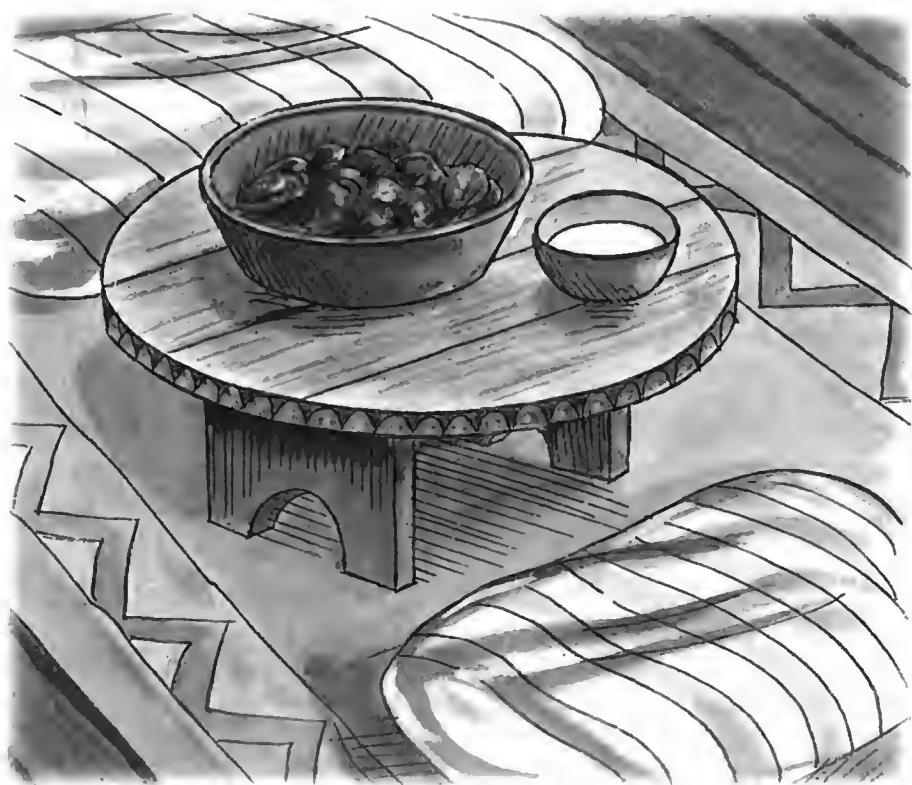
پاشان پۆشت بۆلای پیغەمبەر ﷺ. سەرورمان بەم کارە زۆر
دلخۆش بوو، بە حەزرەتی ئەبوبەکر فەرموو:

- ئەی ئەبوبەکر، لە بەرامبەر ئەوەدا داوای هیچت لێکرد؟

- نەخێر، ئەی پیغەمبەر، خوا، ئازادەم کرد.

حەزرەتی بیلال لە پاش ئازادبوونی، لە پیغەمبەر ﷺ جیا
نە دەبوو.

چەندین ساڵ بانگیبۆی پیغەمبەر بوو و خەڵکی بۆ نوێژ بانگ
دەکرد.

بانگه‌یشت کردن

له مه‌ککه رۆژێکی نوێ ده‌ستی پێکرد. "سه‌فیه‌ی پوری پیغه‌مبه‌ر زۆر دوودل بوو. خۆی گۆپی و رۆشته ده‌ره‌وه. له‌سه‌ر شه‌قامه‌کان شاعیره‌کان ده‌گه‌ران و شیعریان ده‌وت. هه‌ندیک له‌ خه‌لکی شه‌و بتانه‌ی دروستیانکردبوو، ده‌یانبردن بۆ که‌عبه. هه‌ندیکێ تریش بته‌کانیان خاوێن ده‌کرده‌وه. بازار کرابوه‌وه و پووی له‌ قه‌ره‌بالغی

ده کرد. صهفیه به خیرایی ههنگاوی دهنه، بیری لهوه ده کردهوه که تو
 بلتیت پیغه مبهه عَلَيْهِ السَّلَام هیچی بهسهه نه هاتبتیت؟ یان نه خوش
 نه که وتبتیت، وا ماوهیه کی زوره له مال نه هاتوته دهرهوه. پوره کانی
 تریشی کو کردهوه و پوشتن بو مالی پیغه مبهه عَلَيْهِ السَّلَام. نازیزمان عَلَيْهِ السَّلَام
 پیتی فهرموون:

- سوپاس بو خوا هیچم نییه، بهلام خوی گهوره فهرمانی
 پیکردووم که خزمه نزیکه کانم به سزای خوایی بترسینم. ده مهویت
 بهنوعه بدولوته لیبیش کو بکه مهوه و بانگیان بکه بو باوهر هینان به
 خوی گهوره.

پوره کانی سهروهه مان پیشنیاری نهوه یان بو کرد که جگه له
 نه بوله هههه، هه موو خزمه کانی تری بانگهشت بکات. نه مه یان وت و
 له لای پیغه مبهه عَلَيْهِ السَّلَام پوشتن. خوی گهوره پیغه مبهه ری ناگادار
 کرد بووه که چون دهست بکات به بانگه وازی ناشکرا. بو نه مه بهسته
 پیغه مبهه عَلَيْهِ السَّلَام هه زه ته عهلی بانگ کرده لای خوئی و، پیتی فهرموو:

- خواردنیک له گوشت ناماده بکه که بهشی یه کهس بکات،
 له گهل جامیک شیردا. دواتر کوره کانی عه بدولوته لیب کو بکه رهوه.
 قسه یان له گهلدا ده کهم و په یامی سهه شانیان پی پاده گه یه نم.

میوانه کان ورده ورده دههاتن بو مالی پیغه مبهه عَلَيْهِ السَّلَام. هه موویان
 خولیای نهوه یان بوو بزنان چی پرووده دات. کاتیک بینیان له ژووره وه
 خواردنی ته نه یه کهس و جامیک دانراوه، سهریان سوورما. له نیوان
 خویندا دهستیان کرد به چیه چپ. نه بوله ههه خوئی پینه گهرا و، وتی:

- تەماشای ئەو بکەن! دەیهوێت بە قاپێک خواردن تێرمان بکات.
بە تەنھا خۆشم بێ، تێری پێناخۆم.

یەکیکی تر لەولاو بە پێکەنینەوه وتی:

- دەشلی من پێغەمبەرم!

سەرورمان ﷺ بەم قسە زێرانە زۆر دلگران بوو. بەلام بێ ئەوێ
هیچ دەربەرپێت، "بسم الله"ی کرد و گۆشتەکی پارچە پارچە کرد.
ئەوانەى هاتبوون دەستیانکرد بە ناخواردن. لەگەڵ هەر پاروویەکدا
سەرسامییان زیادی دەکرد. سەرەرای ئەوێ دەشیانخوارد، کەچی ئە
خواردنەکە کەمى دەکرد، ئە شیرەکە. ئە بەرامبەر ئەم "موعجیزە"یەدا
دۆش دامابوون. ئا ئەم کاتەدا کە خەریک بوو هەندیکیان دلێان نەرم
دەبوو، ئەبۆلەهەب هاتە قسە و سووکایەتی بە پێغەمبەری نازدار کرد:

- تا ئێستا جادووی وام نەبینیوه!

پاشان پێغەمبەر ﷺ باسی خۆی تاک و تەنهای بۆ کردن و
تایینی ئیسلامی بۆ ڕوونکردنەوه. ئە کوتایی قسەکانیشیدا پێی
فەرموون:

- کێ ئە ئێوه دەبیته یارمەتیدەرم؟

خزمەکانی کە تێری سکیان نان و شیریان خواردبوو، بێدەنگیان
هەلبژارد و سەریان شۆڕ کرد. ئە کاتیکیدا کە هیچ کام لە ئامادەبووان
قسەیان نەکرد، حەزەرەتی عەلی هەستایە سەر پێی، پێغەمبەر ﷺ
پێی فەرموو:

- تۆ دانیشه!

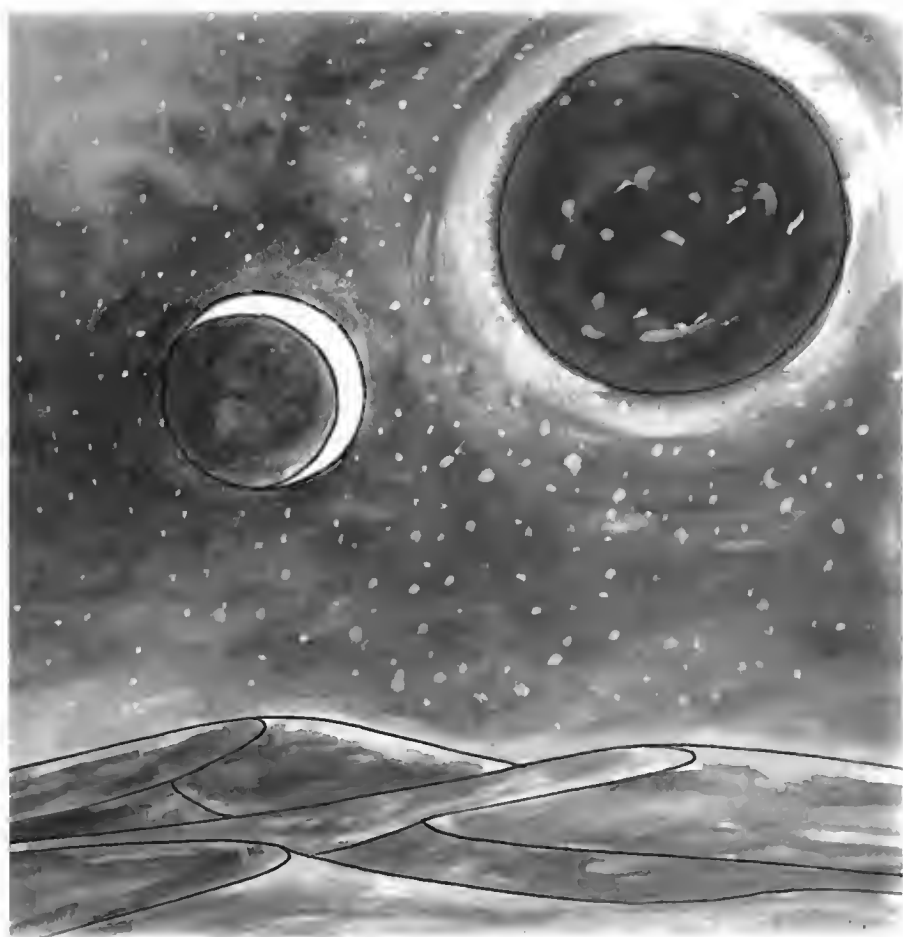
سىڭىر چار لەسەر يەك ھەمان پرسیاری دووبارە كردهو، لە
ھەرسىڭياندا بە تەنھا ھەزرەتى عەلى وەلامى دەدايەو و، دەيفەرموو:

- يارسول الله من دەبە يارمەتيدەرت.

ھەندىڭيان گالتەيان بە قسەى ئەم منداڵە "دوانزە" سائە دەھات
و، دەيانوت:

- جا چى دەيىت، منداڵىڭى بچكۆلانەيە. دەبى چى لە دەست يىت!

ئىتر بەم شىۋەيە گرنگيان بە بانگەيشتەكەى پيغەمبەر ﷺ نەدا
و ئەو ناوھيان بەجيھيشت. بەلام پيغەمبەرى خوا لە پۆژەكانى دواتردا
ھەر بەردەوام بوو لە باسكردنى ئىسلام بۆ خەلكى.

له په پامه که م پاشگه ز نابمه وه

شه قامه کانی مه که که قهره بالغي پتوه ديار بوو. ژماره ی کړپار و
 فروشياريه کان زيادی کړدبوو. لهو پوژانه ی دواييدا ژماره ی نهو
 کاروانانه ی دهاتن، پروويان له زيادبوون کړدبوو. له نيو کولانه کانه وه
 "نه بسوفيان" ده رکه وت، که يه کيک بوو له پياوه گه وره کانی مه که که. به

دواشیدا کۆیله‌که‌ی، به‌خۆی و باوه‌شینه‌که‌ی ده‌ستییه‌وه. به‌ناو
فرۆشیاره‌کاندا پۆیشت و چووه ناو کۆلانیکه‌وه. له‌به‌رده‌م خانویه‌کی
سپی گه‌وره‌دا وه‌ستا. نه‌و خزمه‌تکاره‌ی له‌ ده‌ره‌وه چاوه‌پێی ده‌کرد،
به‌پێزه‌وه پێی پێشاندا و فهرمووی لێ‌کرده ژووره‌وه. که پۆیشته ناو
هۆلّه گه‌وره‌که‌وه، زانی که نه‌بوجه‌هل زۆر توورپیه. نه‌بوجه‌هل ده‌ستی
برد بۆ تریکه‌ی به‌رده‌می. هێشووێه‌کیشی بۆ نه‌بوسوفیان لێ‌کرده‌وه و،
وتی:

- به‌خێریییت نه‌بوسوفیان، ئیمه‌ش چاوه‌پێی هاتنی تۆمان ده‌کرد.
نه‌بوسوفیان له‌ باب‌ه‌ته‌که‌ تینه‌گه‌یشتبوو، پروونکردنه‌وه‌ی ده‌ویست.
وه‌لیدی خاوه‌ن مال له‌ شوێنی خۆی هه‌ستایه‌وه. هه‌موویان بێده‌نگ
بوون و پروویانکرده نه‌و. وه‌لید وتی:

- که‌می ماوه بۆ وه‌رزى حه‌ج. هه‌ر له ئیستاهه کاروانه‌کان
ده‌ستیانکردوه به‌ هاتن. نه‌وانه‌ی که دێن به‌ دێنیایه‌وه ده‌رباره‌ی
موحه‌مه‌د پرسیاریان ده‌ییت.

ئهمه‌ی وت و پرووی گرژکرد. نه‌وجا چاوی به‌ ناماده‌بوواندا گێرا و،
به‌ په‌قی پێی وتن:

- مادام وایه، چییان پێده‌لێن؟

پرسیاره‌که‌ رق و توورپیه‌ی له‌ ده‌موچاوی هه‌موویاندا دروست کرد.
نه‌بوجه‌هل وه‌ک نه‌ریتی هه‌میشه‌یی، به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر بوختان و
تۆمه‌ته‌ نا‌په‌واکانی، بۆیه ئهم پێشنیاره‌ی خسته به‌رده‌میان:

- ده لێڤین جادووگهره، کاهینه! نێتر بهمشێوهیه کهس باوه پری
پیناکات.

خاوهن مالّ له شوینی خۆی دانیشتهوه و پروانینهکانی برپیه
دیواره که و، وتی:

- بهمجۆره ههریه که و به شیوهیهکی جیاواز بیر دهکاتهوه، یهکتری
به درۆ دهخهنهوه و پێک ناکهون.

پاش وهلید، ئه بوله هه ب هاته گۆ:

- پاست دهکات. ده بێت پێکهوه بریار له سهر قسه یهک بدهین و
هه موومان یهک شت بلین.

وهلید دهیزانی قسه کانیان سهره نجامیکی نابیت، بۆیه وتی:

- قسه کانتان زۆر بێ که لک و نابه جیه.

ئهو جا بێدهنگ بوو. دواتر سه ری بهرز کردهوه و، وتی:

- به لām به پروای من هه روا باشه پیتی بلین جادووگهره.

خزمهتکاره کان خواردنهوهی ساردیان هینا. ئه بوجهل به پروای
خۆی بیروکهیهکی باشی بۆهاتبوو. بۆیه دهسته به جی وتی:

- با له گه ل مامیدا قسه بکهین.

ئه بوله هه بیش له ولاره خۆی شپه زه کرد و، وتی:

- دلنایام دووباره قسه به بته کاغان ده لێنهوه و دینه کهی خۆیان به
ناشکرا بلاو ده که نهوه. نێتر کاتی هاتوه کو تایی به مه بهینین.

ئەوانىش ھەمان پايان ھەبوو. دواى تەواوکردنى خواردنەكەيان،
ھەمۇويان پىكەوھە پۈيشتەنە دەرەوھە. پاش كەمىك لە دەرگاي
ئەبوتاللىبيان دا و، وتيان:

- نەى ئەبوتاللىب! برازاكەت تەواو ناخۆشى كردووه. قسە بە
بەكەمان دەلىت و ئايىنى باو و باپىرمان بە پىروپوچ دەزانى. با
برازاكەت پاشگەز بىيىتەوھە لەوھى دەيكات و دەست ھەلبىگىت لە قسە
وتن بە باو و باپىرمان ئىتر گالته بە خواكەمان نەكات. پىيى بلى با لە
بانگەوازەكەى پاشگەز بىيىتەوھە. ئەگەر دەيەوئ دەيكەين بە پىشەوا و
سەركرەدى خۆمان. خۆ ئەگەر سامانى دەوئ، ئەوا دەولەمەندى
دەكەين و لە مال و سامانى خۆمانى دەدەينى. لەگەل جوانترين كچى
مەككەدا زەماوەندى بۆ دەكەين. بەس تەنھا لە بانگەوازەكەى پاشگەز
بىيىتەوھە.

بۆ ماوھەك بە بىدەنگى تەماشاي يەكتريان كرد. ئەوجا دوا قسەى
خۆيان كرد:

- يان واز لەو كارانە دەھىئىت، ياخود تا ئەوھى لايەكەمان لەناو
دەچىت، بەرەنگارى دەبينەوھە.

ئەو قسەيەى كۆتاييان، ناخى ئەبوتاللىبى برىندارکرد. تا ئىستا
برازاكەى پاراستبوو، بەلام ئىستا بىباوھەرەكان باسى بەرەنگاربوونەوھە
دەكەن.

ئەبوتاللىب نەيدەويست لەلايەن ھۆزەكەيەوھە پشتگوى بخرىت.
ھەرەوھەا ويژدانىشى پىيى نەدەدا برازاكەى پادەستى ئەوان بكات. بۆيە
وتى:

- با من قسه‌یه‌کی له‌گه‌لدا بکه‌م.

پیاویکی نارد به دواى سه‌روه‌ماندا. پیغه‌مبه‌رمان ﷺ هات. نه‌بوتالیب له‌به‌رده‌م خزیدا داینا. به‌وه ده‌ستی کرد به قسه‌کانی که سه‌رانی قوره‌یش هاتوون بو لای، ئینجا باسی نه‌وه‌ی بو کرد که ناتوانیت به‌ته‌ن‌ها به‌ره‌نگاری همه‌مو سه‌رانی هۆزه‌که‌ی بیته‌وه.

- گه‌وره‌ پیاوانی مه‌که‌هاتنه‌ لام و داوایان لیکردم ئاگادارت بکه‌مه‌وه که واز له‌ قسه‌ وتن به‌ به‌ته‌کانیان به‌ییت و په‌یوه‌نیت به‌ دینه‌که‌ی نه‌وانمه‌ نه‌ییت. دواتر پیشنیازه‌کانی بی‌پاوه‌رانی پی‌راگه‌یاند. نه‌بوتالیب زور دل‌گران بوو، به‌ ده‌نگیکی کزه‌وه دوا قسه‌ی خۆی کرد:

- به‌زه‌ییت به‌ خۆت و منیشدا بیته‌وه. منیش و خۆشت مه‌خه‌ره ژیر باریکمه‌وه که نه‌توانین به‌رگه‌ی بگرین!

پیغه‌مبه‌رمان ﷺ به‌م قسانه‌ زور خه‌مبار بوو. هه‌ستی کرد که له‌مه‌ولا مامی ناتوانیت یارمه‌تی بدات و پشتی بگریت. بو ماوه‌یه‌ک به‌ غه‌مگینی بیرى کرده‌وه، ئینجا وتی:

- مامه‌! نه‌گه‌ر خۆر بجه‌نه‌ لای ده‌ستی راستم و مانگیش بجه‌نه‌ لای ده‌ستی چه‌پم تاكو واز له‌ بانگه‌وازه‌که‌م به‌یتم، سویند به‌ خوا واز ناهیتم.

کاتیک پیغه‌مبه‌ری خوا ئه‌م قسانه‌ی ده‌کرد، چاوی پر بوو بو له‌ فرمیسک. دواتر هه‌ستایه‌ سه‌ر پی و به‌ره‌و ده‌رگا که رۆیشت. نه‌بوتالیب به‌ حالێ برازا که‌ی زور دل‌گران بوو. بو‌یه‌ بانگی کرد و، وتی:

- وه‌ره‌ برازا خۆشه‌ویسته‌که‌م!

کاتیک پیغه مبهрман ﷺ گه رایه وه، مامی پیتی وت:

- چیت ویست بیکه، ویستت چی باسبکه دیت باسی بکه. مامت
همیشه له پشتته و ده تپارتزیت.

ئینجا باوهشی پیدا کرد و، وتی:

- هرگیز به تنها جیت ناهیللم.

نهمی وت و له ژووره که چوو ده ره وه.

بیباوه پان به تاسه وه چاوه پئی نه نجامه که یان ده کرد. هرکه
نه بوتالیب وه لاهمه که ی پیغه مبهری دانه وه، ده موچاویان گرژبوو. له بهر
نهمه هه ره شه یان له نه بوتالیب کرد و، وتیان:

- ئیمه بهر پرسیار نین له وهی به سهر برازا که تدا بیت.

نهمه یان وت و به رق و قینه وه ماله که یان به جیهیشت. پاش نه وهی
پوشتنه ده ره وه، نه بوجه هل له تووره ییدا که وته گیانی کۆیله که ی و دای
به زه ویدا. موشریکه کان له تاو کاریگه ری به ده ست نه هینانی نه وی
ده یانویست، بهرده وام بوون له پیلان و گێچه ل گێران.

مانگ ده بیټ به دوو له توه

پينځه مېږ عليه السلام له گډل هاوره کانيدا دانېشتېوو، قسه ي بؤ ده کردن. به و ته گوهدر ناسايانه ي که له نيوان ليوه نورانييه کانيه وه ده هاتنه در، پړوحي هاوره کاني جوش دابوو. حهزيان نه ده کرد نو کاتهيان لي

بروات. هیچ کهسیان بهرگهی نهوهی نه ده گرت که یه کیڅ بیت و
کۆره کهسیان لی تیڅکبدات.

لهو کاته دا کۆمه لیک له قورەیشیه کان هاتن. نه بوجه هلیشیان
له ناودا بوو. به ده موچاویاندا دیاربوو که بۆ ههوال پرسین نه هاتبوون.
یه کیڅکیان هاته دهره وه له ناویاندا و، به پیغه مبهرمانی وت:

- مادهم ده لیت من پیغه مبهرم، موعجیزه یه کمان پیشان بده با
ئیمهش باوهر بکهین. بۆ غوونه نهو مانگه له ناوه راستدا بکه به دوو
که رته وه. ده توانی نهو بکهی؟

پیغه مبهرمان ﷺ هیچ خۆی تیڅنه دا به داواکهسیان و به هیمنی
له هه موویانی پروانی، ئینجا چاوی بریه مانگ. له ئاسماندا تهنها یه
پهله هه وریش نه بوو. نه ستیره کان هیڊی هیڊی دهرده کهوتن. مانگ له
جوانترین شیوهیدا بوو. وه کو سینییه کی خپ له ناو نه ستیره کاندای خۆی
ده نواند. پیغه مبهرم ﷺ لیتی پرسین:

- نه گهر نهو بکه م باوهر ده هیتن؟

قورەیشیه کان به بی دوودلی به یه کدهنگ وه لامیان دایه وه و،
وتیان:

- به دلناییه وه باوهر ده هیتن. تۆ تهنها نهو موعجیزه یه مان
پیشان بده.

پیغه مبهرم ﷺ له پیشدا له خوی گهوره پارایه وه. له پاشاندا
هه ستایه سه رپی. په غه ی شایه تومانی بهرز کرده وه و ناراسته ی مانگی

کرد. ئىنجا ھەرۈەكو ئەۋەى شتېك بېرېت، لەسەر شىۋەى پىتى ئەلف
(أ) پەنجەى لەسەرۈە ھىنايە خوارەۋە.

لەو كاتەدا ئەوانەى لەۋى بوون ھەمويان دۆش دامان. تەنھا
بىباۋەرەكان نەبوو كە سەريان سوورمابوو، بەلكو ھاۋەلەكانى
پىغەمبەرىش ﷺ واقيان ورمابوو. تەماشای ئەو موعجىزەيەيان
دەكرد كە بە بەرچاۋى خۆيانەۋە روۋىدەدا. مانگ بەتەۋاۋى لە
ناوەرەستدا بووبوو بە دوو لەتەۋە. لەتېكى رۆيشتبۈۋە سەر كىۋى
"ئەبوقەيس"، لەتەكەى تىشى رۆيشتبۈۋە سەر كىۋى
"قوعەيقوعان". لەنىۋانىشىاندا مەۋدايەكى زۆر ھەبوو. پاشان
پىغەمبەر ﷺ روۋى كرده ھاۋەلەكانى و، فەرموۋى:

- ئىۋە بەشايەت بن! ئىۋە بەشايەت بن!

ئەبوجەھل دەستى دەھىنا بە چاۋىدا و دووبارە و سىبارە
دەپروانىيەۋە مانگ. نەيدەزانى چى بلىت و چى بكات. كە تۆزىك
ھاتەۋە سەر خۆى، دياربوو بەلېنەكەى بىرچوۋوبوۋە كە تۆزىك لەۋە
پىش دابوۋى. بۆيە وتى:

- جادوۋى مىندالە بىباۋەكەى ئەبوتالېب كارى كرده سەر
ئاسمانىش!

پىغەمبەر ﷺ بەم قەسەيە زۆر دلگران بوو. لەو كاتەدا ھەردوو
كەرتەكەى مانگ وردە وردە لەيەك نىك دەبوونەۋە. تا لەكۆتايىدا ئەو
بەينەى لە نىۋانىاندا دروست بووبوو، بەتەۋاۋى نەما و ۋەكو شىۋەى
پىشۋى لىھاتەۋە. يەكېك لە موشرىكەكان وتى:

- سیحری لیمان کرد. به لّام با بزاین تیا نهوانهش که ئیستا بهرپۆن بهرهو مهککه، هه مان پروداویان بینیه؟ خو ئه گهر نهوان نهیانبینی، نهوا موحه مهده به تهواوی سیحری لیکردوین. جا خو موحه مهده ناتوانی سیحر له هه موو خه لکی بکات!

هه موویان به په رۆشییه وه چاره پێیان ده کرد. دواى ماوه یه کى زۆر، کاروانێک هاته شاره وه. بێباوه پان به تاسه وه به رهو پروی پۆشتن. به لّام کاتیك نزیك بوونه وه لییان، به ده موچاویاندا بۆیان ده رکهوت که نهوانیش له سه رسامیه کی زۆردا بوون. له کو تاییدا بۆیان ده رکهوت که نهو موعجیزه یه له لایه ن خه لکی تریشه وه بینراوه. به عجزه بێباوه پان هه یچیان بۆ نه مایه وه. ئیتر بۆیه به ئاشکرا هه مان قسه یان دووباره ده کرده وه و، ده یانوت:

- ئه مه جادوویه کی ئاشکرایه!

زۆری نه برد خواى گه وه نهو موعجیزه یه له پێى سرووش (وه حى) وه بۆ هه موو که س ئاشکرا کرد.

﴿اَقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانشَقَّ الْقَمَرُ ﴿١﴾ وَإِنْ يَرَوْا ءَايَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ﴾ (القمر: ۱- ۲)

"پۆزى قیامهت نزیك بووه ته وه و مانگیش له ت بوو، خو ئه گهر نهوان هه ر موعجیزه و به لگه یه ک بیهن پشت هه لده که ن و ده یێن ئه مه جادوویه کی ئاشکرایه"

مۆرانە

تاریکیی شەو کۆلەنەکانی داپۆشیبوو. خەلکی ناو بازارە کە
بلاوەیان لێکردبوو. لە سوچیکێ کۆلەنە کەدا ژنیکی لاواز دانیشتبوو و

سەیری دەورووبەری دەکرد. کە زانی کەسی لێنەماوە، سەرپۆشەکەى دایەو بە سەر دەموچاویدا. جاریکی تر سەیریکی چواردەوری خۆی کرد. کاتیکی زانی کەس دیار نییە، بەخێرایى هەنگاوی نا و خۆی هەڵدایە ئەو دووکانەو کە پەنجەرەکەى داخرابوو. کە پۆشیشتە ژوورەو، جاریکی تر گەپایەو و دووبارە سەیری دەرەوێ کردەو. هەناسە برکیتی بوو. فرۆشیارە بەتەمەنە کە بە هیواشی وتی:

- کەس نەبیینییت، وانییە؟

ئەویش بەسەر راوەشاندنەو وتی:

- نەخێر.

ئەو ژنەى کە لەبەر برسییتی و تونیەتی زمانی وشك بووبوو، بە ئاسانی دەنگی دەرندەهات. فرۆشیارە کە وتی:

- دەزانم بە تەواوی زۆریان بۆ هیناون. هەموو شتیکی دەکەن بۆ ئەوێ لەناوتان بەرن.

ژنەکە بە چاویکی پر ترسەو بوخچەکەى خستە سەر سنگی و ئەوێ وەرگرتبوو بە لەچکەکەى شاردییهو، وتی:

- گەمارۆکە هەر بەردەوامە، منداڵەکانمان بەرگەى برسییتی ناگرن و خەریکە دەمرن.

فرۆشیارە کە:

- بە پشتیوانی خوا بەم زووانە کۆتایی دیت.

ژنه که زۆر پهله‌ی بوو، بویه وتی:

- ده‌بیټ خیرا لیږه برېږم. چونکه موسولمانه‌کان چاوه‌پړی منن.

فروشیاره به‌سالاچووه‌که وتی:

- ناگاداربه نه‌تبینن که لیږه ده‌چیته دهره‌وه. نه‌گینا دوکانه‌که م
به‌سهردا ده‌پوختن!

خاوه‌ن دوکانه‌که باوه‌پری هینابوو به‌خوا‌ی گه‌وره، به‌لام باوه‌پره‌که‌ی
شارد‌بووه‌وه. یارمه‌تی موسولمانه‌کانیشی د‌ده‌دا که له بارود‌و‌خټکی زۆر
د‌ژواردا بوون.

ژنه پیره‌که له ناخه‌وه پټی وت:

- ده‌زاتم، خوا لیت‌پازی بیټ.

مامه‌پیره به‌ده‌م فرمی‌سکه‌وه وتی:

- به‌یانی زوو وهره، خواردنتان بۆ ناماده‌ده‌که‌م.

ژنه‌که پیش‌ته‌وه‌ی ب‌پرواته دهره‌وه، جاری‌کی تر ته‌ماشای دهره‌وه‌ی
کرد و به‌بیده‌نگی پ‌ویشته دهره‌وه. به‌ناو شه‌قامه‌کانی مه‌که‌ده‌دا
پ‌ویشته. قاچی ده‌له‌رزی، ه‌مه‌وو ساتیک له‌وه د‌ه‌ترسا که یه‌کیک بیټه
سهر پ‌یگه‌ی. که له پال‌که‌عبه‌وه تیپه‌پ‌ری، بینی وا په‌په‌یه‌که به
ده‌رگا‌که‌یه‌وه ه‌له‌واسراوه. ته‌و په‌په‌یه‌چه‌ند ه‌ه‌فته‌یه‌که له‌مه‌ویه‌ر
ه‌له‌واسرابوو. بی‌باوه‌پان که زانی‌وو‌یان ناتوانن ب‌ب‌نه پ‌یگر له‌به‌رده‌م ثانی
نی‌سلامدا، له‌ناو خویاندا پ‌یکه‌که‌وت‌بوون. د‌وای ک‌و‌بوونه‌وه‌ی ه‌مه‌وو‌یان

پيڭكهوه، برپارياندا گه مارۆ بخه نه سهر موسولمانان. واته كرپن و فروشتن له گهڵ موسولمانه كاندا نه كهن. ته نانه ژن و ژنخوازيشيان له گهڵدا نه كهن. سزاي نهوانه شيان ده دا كه يارمه تي موسولمانه كانيان ده دا.

موسولمانه كانيان له دۆلتيكي ده ره وه ي مه كه كه دا كۆ كر دبو وه، خواردن و خواردنه وه يان نه ده نارد بۆيان. له كۆتاييدا رۆژتيكيان نه بوتاليبي به سالاچوو هاته مه كه كه. كاتيڤك بيباوه پان نه مه يان بيني، خيرا هه والياندا به نه بوجه هه ل. نه بوجه هه ل و هاوه له كان ي زۆر دل يان به مه خوش بوو. وا بيريان ده كر ده وه كه موسولمانه كان ده گه رپنه وه سهر بته رستي.

ده ور به ر تا بليتيت فيتنك بوو. چهنده ها جۆر ميوه له به رده م خه لكه كه دا دانرا بوو. يه كي به پيوه و يه كيكي تر به دانيشتنه وه گو ييان بۆ نه بوتاليب گر تبوو:

- برازا كه م هه والي بۆتان نارد وه. خواي گه وه ميروويه كي نارد وه بۆ نه و په ريه ي كه برپاري گه مارۆ كه تان تي دا نووسي وه و به ده رگاي كه عبه دا هه لتان واسيوه. نه م ميرووه هه موو نه و برپارانهي كه نووسيوتانه خواردوويه تي، جگه له يه ك وشه، كه نه ويش ناوي خواي گه وه يه.

نهوانه ي له وي ناماده بوون چاويان نه بله ق بوو به هه واله كه. له شوي ني خويان راجله كين و هه ستانه سه رپي. ئينجا نه بوتاليب پي وتن:

- ئەگەر ئەو ھى بىر ئاكاڭم وتىيەتتى راست بىت، ئەو دە بىت كۆتايى بەم كارە خراپەتان بەيتن. خۆ ئەگەر پەرەكە ھىچى لىنەھاتبو، ئەو من ئەو رادەستى ئىو دەكەم. جا سەربەست، لەو ھى دەيكوژن يان بە زىندوويى دەيەتلىنەو.

لە كۆلانەكانى مەككەدا بوو بەراکردن، كۆمەللى لە بىباوہ پان بەپەلە بەرەو ئاراستەى كەعبە رۆيشتن. ئەوانەى دەھاتنە سەر رىيان، پالايان پىوہ دەنان و رىگايان بۆ خۆيان دەكردەوہ. تەنھا يەك پرسىار لە مېشكىاندا ھەبوو: تۆ بلىتى قسەكەى نەبوتالېب راست بى؟

ھەر كە ئەبوجەھل لە دەرگاي كەعبە نزىك بووہوہ، يەكسەر توشى پەشۆكان ھات. ئەوانى تىرش بە چاوى خۆيان بىنيان كە پەرەكە لە لاين مۆرانەوہ، كە جۆرە مېروويەكە، خوراوہ. يەكىك لەناوياندا دەستى برد بۆ پەرەكە و لىيكردەوہ. بەللى، ھەر بەراستى ھەموو پەرەكە خوراوو! جگە لە "اللہ" ھىچى ترى لى نەمابووہوہ. جا لە پاش ئەو ھى ھەموويان ئەم موعجىزەيەيان بە چاوى خۆيان بىنى، بۆ ئەو ھى كەس ئيمان نەھىتت، يەكسەر ھەلپان داىە و، وتيان:

- ئەمەش جادووہ!

ئىدى ئەم رۇوداوہ پىر موعجىزەيە بووہ مايەى كۆتايى ھىنان بە گەمارۆى سەر موسولمانەكان كە سى سالى رەبەقى خاياند. سەرەپاى پىداگرىي ھەندى لە بىباوہ پان لەسەر بەردەوام بوونى گەمارۆكە، بەلام ناكۆكى كەوتە ئىوانيانەوہ و رىككەكەوتنەوہ. بەم شىوہيە موسولمانەكان لەو ئازار و ئەشكەنجەيە رىزگاريان بوو.

حەزرەتی خەدیجە لە سالانی ئابلقەدا ھەموو سەرۆتەکە ی بۆ
 خزمەتی موسوڵمانان خەرج کرد. ھەرۆ کو سامانەکە ی، تەندروستیشی
 نەما. ھەر بەو ھۆیەشەو مالتاوا یی لە دنیا کرد. سی پۆژ پیش
 ئەویش، مامە بەوفاکە ی پیغەمبەرمان ﷺ کۆچی دوا یی کردبوو.
 ئیدی پیغەمبەری سەرۆرمان کە ئەو ھەموو پروداوہ دلتەزینە یەک
 بەدوا یەکانە ی بەسەردا ھات. ئەو سالە ی ناو نا "سالی پەژارە".

میعراج

لهو کاته‌دا که پیغه‌مبهری نازیرمان ﷺ له شوینتیکی نزیک که‌عبه‌دا که ناوی "الحطیم" بوو، پشوی ددها، جویره‌ئیل هات بوو. به‌دیهنراویکی وه‌ک ولاخیشی له‌گه‌لدا بوو که ناوی "بوراق" بوو. سه‌روه‌رمان ﷺ سواری بوراق بوو. دواتر به‌یه‌که‌وه که‌وتنه‌ پری. بوراق به‌دیهنراویکی زۆر ناوازه بوو. هه‌نگاوه‌کانی هینده‌ گه‌وره بوون، ناسوی به‌یه‌ک باز ده‌بری. له‌ کو‌تاییدا گه‌یشتنه‌ قودس. پیغه‌مبهر ﷺ

لهوئ له بوراق دابهزی. له "مزگهوتی نهقصا" هه موو پیغه مبهه ران چاوه پشيان ده کرد. سهرداری پیغه مبهه ران چووه پیشیانوه و بوو به ئیمامیان، هه موویان پیکه وه نویژیان کرد. دواى نویژه که، پیغه مبهه ران صلواته له گهڼ جویره ئیل بهرزبووه وه بۆ ئاسمان. کاتیک گه یشتنه "سیدره تول مونته ها"، جویره ئیل وه ستا. پیغه مبهه ریش صلواته به سه رسوورمانه وه ته ماشای کرد. هه زره تی جویره ئیل فه رمووی:

- نه گهر من لیږه وه یه که هه نگاوی تر بنیم، ده سووتیم و ده به خۆ له میش.

پیغه مبهه ر صلواته لهوئ به دواوه به ته نه ها که وته پى. زۆری پینه چووه پیغه مبهه رى سه روه رمان چووه حزووری په روه ردگاری مه زن. له گه ئیدا گفتوگۆی کرد. له گهڼ مه لانیکه ته کاندای به به هه شتدا گه را. نه و جوانی و خوشییانه ی به هه شتی بینى که هه رگیز ژیری و خه یالی مرؤ ده رکى پیناکات. خوړی و مه لانیکه ته کان تکای زۆریان لی کرد که لهوئ به نیته وه. به لام پیغه مبهه رى خودا صلواته بیرى له ئومه ته که ی ده کرده وه. پینج کاته که ی نویژ له و شه وه دا فه رزکرا. له پاش هه موو نه مانه، به هه مان ریگادا گه راپه وه بۆ مه که که. بۆ به یانییه که ی رۆشته لای قوره یشییه کان. یه که به یه کی به سه ره اته کانی شه وى راپردووی بۆ باسکردن. هه موویان واقیان ورمابوو. یه کی که له ناویاندا وتی:

- کهس رووداوی وای نه بیستوه. ئایا هیچ به لگه یه که ته هه یه بۆ سه لماندنی قسه کانت؟

له بهرامبەر ئەمەدا، پێغه‌مبەری نازدارمان بە شیوازه نەرم و
نیانە‌که‌ی خۆیه‌وه‌ که‌وته‌ باسکردنی بە‌لگە‌کانی:

- له‌ رینگادا گە‌یشتم بە‌ کاروانێک که‌ بە‌ره‌و ئێره‌ ده‌هات. له‌ پێشی
کاروانه‌که‌شه‌وه‌ و‌شتریکی مه‌یله‌وره‌ش ده‌رۆیشت. دوو تووره‌که‌ش له‌سه‌ر
پشتی و‌شتره‌که‌ بوو. یه‌کیکیان په‌ش و‌ ئەوی تریشیان سپی بوو.
بێباوه‌ران نه‌یانده‌زانی بلێن چی. پێغه‌مبەر ﷺ به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر
قسه‌کانی:

- کاروانێکی تریشم بینی، ئەوان نوستبوون. گۆزه‌یه‌کی سه‌ر
داپۆشراویان پێبوو، ئاوه‌که‌ی ناویم خواره‌وه‌وه‌ و‌ دووباره‌ سه‌ره‌که‌یم
داپۆشییه‌وه‌.

قورەیشییەکان بە‌بی هیچ نقه‌ و‌ جوولەیه‌ک گۆیان بۆ قسه‌کانی
پێغه‌مبەر ﷺ گرتبوو. هه‌موویان له‌ جۆش و‌ خرۆشێکی زۆردا بوون.
پێغه‌مبەر ﷺ به‌لگه‌یه‌کی تریشی پێوتن:

- له‌ رینگادا به‌ چه‌ند پیاویک گە‌یشتم. به‌دوای و‌شتره‌ و‌نبوه‌که‌یاندا
ده‌گه‌ران. شوێنی و‌شتره‌که‌یانم پێوتن تا برۆن و‌ بیدۆزنه‌وه‌. ئیتر دوای
ئەوه‌ به‌ره‌و شام پۆشتم.

بێباوه‌ران بۆ چه‌ند ساتێک که‌وتنه‌ بیرکردنه‌وه‌. نه‌یانده‌زانی باوه‌ر
به‌م پرووداوه‌ ناتاسییه‌ بکه‌ن یان نا. هه‌موویان ده‌یانزانی که‌سیک که‌ له‌
ژیانیدا به‌ گالته‌شه‌وه‌ درۆی له‌ ده‌م ده‌رنه‌هاتبی، بێگومان له‌ بابە‌تیکی

ئاوھە گەنگدا درۆ ناکات. یەکیکیان ھەستایە سەر پێ، چاوی برییە
چاوی ئەوانی تر و، وتی:

- موحەممەد تا ئیستا تەنھا درۆیەکیشی نەکردووە. بەلام با لە
راستی ئەم قسانە بکوڵینەو. با ھەر ئیستا بکەوینە پێ، لەگەڵ ئەو
کەسانە بینوونی، قسەبکەین و راست و دروستیی قسەکانی ساغ
بکەینەو.

لەگەڵ ئەم قسەیەدا بەرەو دەروازەی شار کەوتنە پێ. دواي
ماوھیکە زۆر، یەکیک لەو کاروانانە کە پیغەمبەر ﷺ باسی
کردبوو، گەشت. بیباوەرەن بە تاسەو بەرەو پروی چوون. کاتیکی نزیکی
بوونەو زۆر سەرسام بوون بەو کە بینیان. بە چە سەرسوورمانی
خۆیان بۆ یەکتە دەردەپێ.

- بەلام شتی وا چۆن دەبیست؟ و شترەکە ی پێشەو ھەرەک بۆی
باسکردین، پەشباو!

- جگە لەو، تەماشای دوو توورەکەکە ی سەر پستی بکەن.
یەکیکیان پەشە و ئەوی تریشیان سپی!

بۆیە وتیان:

- کەواتە... کەواتە موحەممەد راستگۆ بوو لەگەڵمان.

بیباوەرەن سەریان شۆرکرد و قسەیان نەما. نەیان دەتوانی تەنھا یەک
وشەش بلێن. یەکیکیان بێدەنگییەکە ی شکاند و، وتی:

- با چاوه پئی کاروانه که ی تریش بکهین!

که میکی تر چاوه پئیان کرد. له کۆتاییدا له ئاسۆوه په شاییه که ده رکهوت. به ئی، نهوه نهو کاروانه بوو که نه مان چاوه پئیان ده کرد. به په رۆشییه کی زۆره وه به رهو کاروانه که پایان کرد. نهوانه ی له کاروانه که دا بوون ههستیان به شله ژاوی قوره یشییه کان کرد. بۆیه لییان پرسین:

- چی بووه؟ بۆچی نهوهنده شله ژاون؟

پیاوه کان به هه ناسه پرکتیه وه لامیاندا یه وه:

- کوا گۆزه ی ئاو خوارد نهوه که تان؟

کاروانچه کان هیچ تینه ده گه یشتن. به لام هه رچۆنیک بیت یه کیکیان وه لامی دانوه و، وتی:

- نهوه تا لیڤه یه!

- ئایا له رینگادا هیچ شتیکی سه رنجراکیش به سه ر نه م گۆزه یه دا هاتوه؟

- به ئی!

- چی روویدا؟

- کاتیک خهوتین گۆزه که پرپوو له ئاو و سه ریشی داپۆشرا بوو. که به خه بهر هاتین، ده بینین دلۆپیک ئاوی تیدا نه ماوه. په رۆکه ی سه ریشی چۆن به سه تبوومان و پیمان داپۆشی بوو، ئاوه ها وه ک خۆی به سه ترا بووه وه.

قورپه‌یشییه‌کان له بهرام‌بهر نهم قسانه‌دا کهوتنه سهر چۆک.
 کاروانچی‌ه‌کانیش به سهرسوورمانه‌وه ته‌ماشایان ده‌کردن. هه‌ولیان ده‌دا
 تیڤگه‌ن و بزانه‌ن چی روویداوه. به‌لام قورپه‌یشییه‌کان له حال‌یکه‌ی وه‌ها‌دا
 نه‌بوون که بتوانن قسه‌ بکه‌ن. له کۆتاییدا یه‌کیکیان ده‌ستی به‌قسه‌ کرد
 و، وتی:

- هاوړپیان! با لیکۆلینه‌وه له‌سهر نه‌و وشتره‌ش بکه‌ین که ون
 بووه. با یه‌کیکه‌مان بروات نه‌و پیاوانه‌ بدۆزیته‌وه و پرسایاریان لی‌بکات
 ده‌باره‌ی نه‌و رووداوه.

خیرا یه‌کیکیان سواری نه‌سپه‌که‌ی بوو و کهوته‌پێ. به‌لام زۆر به
 دلگه‌رانی گه‌پایه‌وه. قورپه‌یشییه‌کان به‌ روخساریدا تیگه‌یشتن که نه‌و
 رووداوه‌ش وه‌کو نه‌وانه‌ی پێشوو راست بووه. پیاوه‌که به‌ سهرشۆریه‌وه
 وتی:

- خاوه‌نی وشتره‌که‌م دۆزییه‌وه. موحه‌مه‌د راستییه‌که‌ی به‌ ئیمه
 وتوه.

قورپه‌یشییه‌کان له بهرام‌بهر هه‌موو نهم شتانه‌دا زۆر به‌ ره‌شبینی
 بیران ده‌کرده‌وه. که‌له‌ ره‌قییه‌که‌یان پێگر بوو له‌بهرده‌میان. بۆیه
 یه‌کیکیان رووی کرده‌ پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ و، وتی:

- باشه‌ بزانه‌م ده‌توانی وه‌سفی مزگه‌وتی نه‌قصامان بۆ بکه‌ی؟

پێغه‌مبه‌ر ﷺ به‌ بێ هیچ دوودلییه‌ک هه‌رچی شه‌و بینیبووی،
 بۆی گێڕانه‌وه. کاتیک پێغه‌مبه‌ر ﷺ وه‌سفی مزگه‌وته‌که‌ی ده‌کرد، نه‌و

که سهی پرسیاره کهی لیکردبوو، زوو زوو پهنگی ده‌گوږا. نه‌وانی تریش به حالّی کابزادا تیگه‌یشتن که نه‌و شتانه‌ی پیغه‌مبهر ﷺ ده‌یانلّیت راستن. له پرپکدا کابرا قسه‌ی به پیغه‌مبهری خوا بری و، وتی:

- مادام وایه، مزگه‌وتی نه‌قصا چهند ده‌رگای هه‌یه؟

پیغه‌مبهری نازیزمان زور بیتاقه‌ت بوو. سه‌ره‌پای نه‌و هه‌موو به‌لگه و سه‌لماندانه، که‌چی هیشتا قوره‌یشیه‌کان نیازیان نه‌بوو باوه‌ری پی‌ بهیئن. له دوا‌ی پرسیاره که پیغه‌مبهری خوا ﷺ که‌میڅ وه‌ستا. چونکه ده‌رگا‌کانی مزگه‌وتی نه‌قصای نه‌ژماردبوو. به‌لام له‌و کاته‌دا موعجیزه‌یه‌ک روویدا که ته‌ن‌ها چاوی پیغه‌مبهر ﷺ ده‌یی‌ینی. خوا‌ی گه‌وره مزگه‌وتی نه‌قصای به هه‌موو جوانیه‌که‌یه‌وه هی‌نایه پی‌ش‌چاوی پیغه‌مبهری خودا‌ﷺ. فه‌خ‌ری کائینات به ئاسانی ده‌رگا‌کانی ژمارد و وه‌لامی بی‌باوه‌ره‌کانی دایه‌وه.

بدم وه‌لامه‌شه‌وه نه‌وه‌ستا، به‌لکو کۆمه‌لّیک نیشانه‌ی تری مزگه‌وتی نه‌قصای پی‌وتن که نه‌وانیش نه‌یانده‌زانی. ئیتر به‌مجۆره بی‌باوه‌ران هی‌چیان به‌ده‌سته‌وه نه‌ما و، وتیان:

- ته‌واو! وشه به وشه‌ی قسه‌کانت راست بوو.

به‌لام هه‌ر موسولمان نه‌بوون. بگره بیریشیان ده‌کرده‌وه که چۆن نه‌و روودا‌وانه له‌دژی موسولمانه‌کان به‌کار بهیئن. هه‌ندیکیان به خیرایی نزیک‌ترین هاو‌رپی پیغه‌مبهر، هه‌زه‌تی نه‌بوه‌کریان دۆزیه‌وه و، پییان وت:

- ئايا بېستوتە ھاۋەلەكەت دەلئەت ئەمشەو رۆشتووم بۆ
مزگەوتى ئەقەسا؟ گوايە لەۋى نوڭىزى كىردوۋە و ھەر ئەو شەۋەش
گەرپاۋەتەۋە!

ھەزرەتى ئەبۇبەكر بە بېستىنى ئەم قىسانە ھېچ نىشانەيەكى
سەرسامى بە روخسارىيەۋە دەرەكەۋەت، بە لەسەر خۆيىيەكەۋە پرسى:

- ئايا ئەو خۆى ئەم شتانەى پىۋەتن؟

بە زەرەخەنەيەكى گالتە ئامىزەۋە سەريان راۋەشانە و، وتيان:

- بەلئى! ئەو ۋا دەلئەت. شتەكى سەيرە، وانىيە؟

- نەخىر، ئەگەر ئەو وتبەتتى، ۋەللاھى پراست دەكات. ئىۋە بەچى
سەرتان سوورپماۋە؟ مەن باۋەرم بەۋە ھەيەكە لە ئاسمانەكانەۋە ۋەحى بۆ
دەت. ئىستەت بۆلەت باۋەرم بەمە نەكەم؟!

بىباۋەران دەميان بوو بە تەلەى تەقىۋ، نەياندەزانى لەبەردەم
ھەزرەتى ئەبۇبەكردا چى بلىن. كىشانە دواۋە و لەبەر چاۋان ونبوون.

ۋەك بلىى خۋاى گەۋرە بە موعجىزەى "مىعراج" دلى پىغەمبەرى
نازدارى دابىتەۋە، كە تازە دوو كەسى خۆشەۋىستى لەدەست دابوو.
دەتوت خۋاى گەۋرە لە رپى ئەم پرووداۋەۋە بە پىغەمبەرى نازىزمان
دەفەر مۆيت:

"ئەى موحەممەد، دىلگىران مەبە! مەنت لەپىشتم."

كۆچ

كاتى نىوهرۆ بوو. مەككە بەدەم رۆژىكى نویره خەبەرى بوو. وه.
 بەلام زۆرىك له موسولمانەكان يەك يەك و دوو دوو كۆچيانكردبوو بۆ
 يەشرب، كە دواى كۆچى پىغەمبەرى ئازىزمان بۆ ئەو شارە، ئاونرا
 "مەدینەى مۇنەووەره". كاتىك موشرىكەكان بەمەيان زانى، سزا و
 نەشكەنجەى

موسولمانه کانیان توندتر کرد. به لّام و پرای هه موو ئه مانه، جگه له پیغه مبهه و هه زه تهی ئه بویه کر و هه زه تهی عدلی و چه ند موسولمانیکی کهم، کهس نه مابوو کۆچ نه کات بۆ مه دینه.

ئهو دوو کهسهی که هاتنه کۆلانه کهوه، راسته وخۆ به ره و نانه واخانه که پۆشتن. بۆنی نانی تازه به چوارده وردا بلا بوو بۆوه. شنه بایه کی هیمنیش بۆنه کهی به ناو کۆلانه کاندایا لوده کرده وه. هه ندیک کهس بهم بۆنه ههستیان به برسیتی کرد و زانیان که وهختی نیوه پۆیه.

ئهو کۆلانهی ده کهوته پشتی بازاره که، چۆل بوو. پاش کهمیک پیغه مبهه عَلَيْهِ السَّلَام به ویدا تیپه ری. ئه مه شتیکی نا ئاسایی بوو. سه ره ره مان به و گهرمایه بۆ سه ردانی ئه بویه کر ده پۆشتن. له کاتی ئاساییدا پیغه مبهه ری خوا عَلَيْهِ السَّلَام ئهو سه ردانانهی له به یانیان یان ئیواراندا نه نجام ده دا. به لّام وا دیار بوو ئه مرۆ بابه تیکی زۆر گرنه گ له ئارادا بوو، وا پیغه مبهه ری خوا عَلَيْهِ السَّلَام به و قرچهی گهرمایه هینا بووه ده ر.

پاش ئه وهی پیغه مبهه ری خوا عَلَيْهِ السَّلَام له ده رگای دا، هه زه تهی ئه بویه کریان ئاگادار کرده وه له وهی که پیغه مبهه ری خوا عَلَيْهِ السَّلَام ته شریفیان هینا وه.

هه زه تهی ئه بویه کر به خیرایی له جیگا کهی هه ستایه وه. زۆر سه ری سوور مابوو له وهی که چۆن پیغه مبهه ری خوا له م کاته دا ته شریفیان هینا وه. بۆیه وتی:

- وه للآهى هه رگيز پيغه مبهه ﷺ لهه کاتانه دا نه ده هات. به
دلنييايي وه کارني گرنكي ههيه وا هاتوه.

پاشان رويشت به رهو پيري پيغه مبهه ﷺ و، وتي:

- ياخوا به خيربييت، خير ئينشائه للآ!

پيغه مبهه ﷺ پي راگه ياند كه خواي گه وره موله تي كوچكر دني
بيداوه.

له بهرام بهر ئه مه دا هه زره تي ئه بويه كر دووباره په شوكان پروي
تيكرده وه. پرسيارنيك له ميشكي دا هه ر ده هات و ده چوو و زور به
په روش بوو بو زانيني وه لامه كه ي. بويه پرسى:

- دايك و باوكم به قوربان ت بيت ئه ي پيغه مبهه ري خوا! نيا منت
له گه لدا ده بم؟

هه ر كه پيغه مبهه ﷺ فه رموي "به لي"، هه زره تي ئه بويه كر له
خوشي دا ده ستي كرد به گريان.

به يه كه وه دانيشتن و نه خشي كوچه كه يان كي شا. له گه ل
"نوره يقيت" يشدا رنيكه و تن تاكو ببينه چاوساغي ري. رپيشانده ره كه
له پاش سي شو به خوي و سي وشته وه له شوي ني ديارنيك راودا چاوه رپي
ده كردن. له پاش ته واو كردني گشت پيداويستيه كاني كوچ، پيغه مبهه
ﷺ گه رايه وه ماله وه. نهو ئيواره يه ي كه به ريده كه و تن، پيغه مبهه
ﷺ هه زره تي عه لي بانگكرده لاي خوي و، پي فه رمو:

- ئەمىشەو تۆلە جىڭگاگەي مىندا بىخەۋە. ئەم جەيەش جوان بەدە بە خۆتدا. دۇنيابە، بىباۋەران ناتوانن ئازارت پىڭگەيەنن.

ئەو شەۋە ھەزرەتى ئەلى -خوای لى پازى بىت- لە جىڭگاگەي پىڭگەمبەردا نوست. لە دەمى بەرەبەياندا پىڭگەمبەرى خوا ﷺ سۈرەتى ياسىنى خويند و بەناو ئەو موشرىكانەدا رۆيشت كە ھاتبۈون بۆ كۈشتنى.

بەيانىيەكى زۆر فېنك بوو، كەس بەدەرەۋە نەبوو. ئەستىرەكان بە ئاسمانەۋە دەبرىسكانەۋە. نىزىكى بەرەبەيان بوو. دوو كەس بەناو كۆلانەكاندا دەپۆيشتن. بى ئەۋەي كەس بيانىيىت، گەيشتنە بىبانەكە. ھەزرەتى ئەبۈبەكر-خوای لى پازى بىت- لە دىلەپاۋكىندا بوو. بەردەوام تەماشاي راست و چەپى خۆي دەكرد و لە خەمى ئەۋەدا بوو كە كەسەك دوایان كەوتبىت. كە دۇنيابو لەۋەي كەس دوایان نەكەۋتوۋە، رۆيشتە پىش پىڭگەمبەرى خودا ﷺ بۆ ئەۋەي لە ھەر مەترىيەك بىپاريزىت كە لە پىشەۋە پروبەروويان دەبىتەۋە.

فەخرى كائىنات ﷺ كە ئەم ھەلسۈكەۋتانەي ھەزرەتى ئەبۈبەكرى بىنى، پىرسى:

- ئەي ئەبۈبەكر! بۆ دەمەك لە پىشتمەۋە و دەمەكەش لە پىشتمەۋە دەپۆيت؟

- كاتىك لە پىشتمەۋە دەپۆم، لە ترسى ئەۋەيە كە نەبادا لە پىشتمەۋە مەترىيەك ھەبىت و زىانت پىڭگەيەننىت، بەلام ھەر كە بە بىرما دىت

که نه گهري نهوه هديه له پيشه‌وه ږووبه‌ږووي مه‌ترسي بيبته‌وه، يه‌کسر
ديمه پيشه‌وه. ئيدي به‌مجوره...

له به‌رامبر نه‌مه‌دا پيغه‌مبر ﷺ به‌ هاو له راستگو و
دل‌سوزه‌کي فهرموو:

- نه‌ي نه‌بويه‌کر! ده‌ته‌ويت نه‌و به‌لايه‌ي که بو من ديت، به‌سر
تودا بيت؟

نه‌بويه‌کر:

- به‌لې! سويند به‌و خوايه‌ي که توي به‌ ديني‌کي راسته‌وه وه
پيغه‌مبر ناردوه، ده‌مه‌ويت نه‌و به‌لايه‌ي بو تو دين، به‌سر مندا
بين.

به‌لې، حزه‌رتي نه‌بويه‌کر به‌و قسانه‌ي، ږادده‌ي خوزه‌ويستی خوي
بو پيغه‌مبهری خوا ده‌ږي.

پاش کاترميرتک له‌به‌رده‌وام بوونيان له‌گه‌شته‌کيان، گه‌يشته
داميني چيای "شور" که گه‌يشته به‌رده‌م نه‌شکه‌وته‌که، حزه‌رتي
نه‌بويه‌کر له پيشدا چوه ناو نه‌شکه‌وته‌که وه و جوان پاکی کرده‌وه.
دواتر به‌ جله‌کانی به‌ري، کونه‌کانی ناو نه‌شکه‌وته‌کي گرت. به‌لام
کوني‌کي بچوک به‌ کراوه‌بي مایه‌وه. که کاره‌کي ته‌واوبوو، فهرمووي
له پيغه‌مبهری خوا کرد که ته‌شریف به‌ينيته ژوره‌وه.

پيغه‌مبر ﷺ سهری موباره‌کي خسته سهر راني حزه‌رتي
نه‌بويه‌کر و نووست. له‌و کاته‌شدا حزه‌رتي نه‌بويه‌کر به‌ پاژنه پيی نه‌و

کونه‌ی گرتبوو که به پرنه‌کراوه‌یی مابووه‌وه. زۆری نه‌خایاند هه‌ستی به نازاریکی زۆرکرد له‌ پاژنه‌ پێیدا. مه‌گهر مار پیوه‌ی دابوو! جا وه‌ره‌ بپروانه‌ نه‌و خوشه‌ویستی و قوربانیدانه‌! بۆ نه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ خه‌به‌ری نه‌بیته‌وه‌، هه‌ولێ ده‌دا نازاره‌که‌ی بشاریته‌وه‌. به‌لام هه‌ینده‌ نازاری پیغه‌یشتبوو، نه‌یده‌توانی پیگه‌ له‌و دڵپه‌ ئاره‌قانه‌ بگریت که له‌ نیوچاوانی ده‌چۆرا. هه‌ندیک له‌و دڵپانه‌ که‌وتنه‌ سه‌ر روومه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ. بۆیه‌ پیغه‌مبه‌ر ﷺ چاوی کرده‌وه‌ و، پرسى:

- ئه‌ی ئه‌بویه‌کر، چی بووه‌؟

- پیغه‌مبه‌ری خوا، مار قاجمی گه‌ست. به‌لام گرنگ نییه‌.

ئینجا پیغه‌مبه‌رمان ﷺ لیکى موباره‌کی دا له‌و شوینه‌ی ماره‌که‌ گه‌ستبووی، راسته‌وخۆ نازاره‌که‌ی نه‌ما. به‌مجۆره‌ نه‌و دوو دۆسته‌ نازیزه‌ له‌و نه‌شکه‌وته‌ ته‌نگه‌دا له‌ چاوه‌پوانیدا مانه‌وه‌.

کۆتر و جالجالۆکه

له بیابانه کهدا کۆمه لێک له بیباوه پان به رق و توور په یهوه بهدوای پیغه مبهه و ههز ههتی نه بویه کردا ده گه پان. له پیشه وه "جی پی هه لگره که" ده رویشته، رینگه که ی پیشانده دان. جی پیکان ورده ورده تا دامینی چیا ی شور بهرده وام بوو. نه بوجه ههله ته سپه که ی دابهزی و رویشته لای جی پی هه لگره وه که و، وتی:

- دلنیا یه که نه وان لیره ن؟

جی پی هه لگره که به ته مه ن و خاوه ن ته زموون بوو، بویه به له خۆرازی بوونی که وه وه لامی دایه وه:

- دلنیا م، نه وه تا جی پیکان تا ئیره دین و دواتر نامینن.

"سوراقه" که له دواوه وه به سواری نه سپه که یه وه بوو، چاویکی
برپیه لیژایې چیاکه و به دواشیدا ته ماشایه کی بیابانه بی بنه که ی کرد
و، وتی:

- که واته با بگهرین!

له راستیشدا جی پیکان تا دامینی چیاکه هاتبوون و دواتر
نه مابوون. بیباوه پان هیډی هیډی له نه شکه و ته که نزیك ده بوونه وه.
کاتیك حه زره تی نه بویه کر نزیك بوونه وه ی موشریکه کانی بینی، شله ژا و
که و ته دلّه پراوکی. کاتیك سهر داری مروّ قایه تی ﷺ حه زره تی
نه بویه کری بهو حاله وه بینی، دلّی دایه وه و، پیّی فهرموو:

- دلگران مهبه! خوی گه وره مان له گه لدايه.

له ولاشه وه، بیباوه پان تا ده هات نزیکر ده بوونه وه.

"جی پیّی هه لگره وه که" به دهستی ناماژهی بوّ نه شکه و ته که کرد
و، وتی:

- نه وه تا شوینه واریك له سهر نهو بهرده هه یه. سویند بیت
نهرؤیشتوونه ته نه ولاتره وه.

بیباوه پان له سهر نه سپه کانیان دابه زین و شمشره کانیان گرت
به دهستیانه وه. بوّ دلّیا بوون له جی پیّی هه لگره که یان پرسیه وه:

- تا ئیستا هه لته نه کردوه، وانیه؟!

جی پیّی هه لگره به ته مه نه که زور دلّیا بوو، بویه وتی:

- به دلنیا ییه وه هه لّم نه کرد ووه.

یه کیکیان له نه شکه و ته که نزیک بوویه وه. سهیریکی نه و ناوه ی کرد
و گه پرایه وه لایان. نه بوجه هل وتی:

- چى بوو؟ بۆچى سەيرى ناو ئەشكەوتەكەت نەكرد؟!

بە چاۋىكى گوماناۋىيەۋە سەيرىكى جى پى ھەلگەرەكەى كرد و،
وتى:

- پىۋىست بە سەيركردن ناكات. ھەرگىز پى تىناچىت لەۋى بن!

ئەبوجەھل توۋرە بوو و، وتى:

- لەبەر چى؟

- چونكە جالجالۆكە دەرگای ئەشكەوتەكەى تەنيۋە.

لەگل بىستنى ئەم قسەيەدا، ئەبوجەھل و ئەۋانەى چۈاردەۋرى
چۈۋنە بەردەم ئەشكەوتەكە. يەكىك لە پىيشانەدەرە لاۋەكان وتى:

- ئەۋەتا كۆترىكىش ھىلانەى كردۋە! ئەگەر يەكىك لە ژوۋرەۋە
بۈايە، ئەۋا بىنگومان ئەۋ كۆترە لىرە نەدەبوو.

ئەبوجەھل گېرى دەكردەۋە. بە توۋرەيىيەۋە پۈانييە جى پى ھەلگەرە
بەسالۈچۈۋەكە و تىر سەرزەنشتى كرد. لەۋ كاتەدا يەكىكىان كە دەستى
نابوو بە بەردى ئەۋشكەوتەكەۋە، وتى:

- با پىۋىنە ناو ئەشكەوتەكەۋە و سەيرىكى بگەين.

ئومەيىيە بە تۈندى قۆلى گرت و پايكىشا و كەۋتە قسە پىۋتنى:

- ئەرى تۆ ھىچ مىشكت ھەيە؟ سەيرىكى ئەۋ داۋى جالجالۆكەيە
بگە. ئەۋ داۋە پىش ئەۋەى موحەمەد لەدايك پىت تەنراۋە.

ئومەيىيە ئەمەى وت و كەۋتە دابەزىن لە شاخەكە.

له کاتیځدا که دههاتنه خوارهوه، یه کیکیان وتی:

- ئەگەر تۈزۈڭ يەلە بىكەين لەوانە يە لەسەر بىرە كان بيانگىرەنەو.

بەم قەسەدە ناماژەى بۆ ئەو دەکرد كە پێویستە لە شوێنێكى تر بە دواياندا بگەرێن. ئەبوجەهل بە شپىزەى لە دوايانەو بوو. ئەوێ بەدوايدا دەگەرێن، ئەياندۆزىيەو، بۆيە سوارى ئەسپەكانيان بوون و دوركەوتنەو. لەم نۆهەندەدا حەزەرەتى ئەبوبەكر تا بلىيى لە ترس و دلەپاوكيدا بوو. چونكە كاتىك تۆزى سەرى بەرزكردەو، قاچى بىباوەرانى لىوە دياربوو، بۆيە وتى:

- ئەي پىغەمبەرى خوا ئەگەر يەككىيان بنوشتتەوہ و سەيرىكى
ئەشكەوتەكە يكات، ئەوا بەكسەر دەمانسنت.

پیغمبر مبعوری خواش ﷺ دلنه‌وایی حذر زه‌تی نه‌بویه‌کری کرد و،
وتی:

- نارام به ئه‌بویه‌کر! پات چۆنه به‌رامبه‌ر دوو که‌س که سی‌هه‌میان به‌روه‌ده‌گاری مەزن بێت.

کاتیڤ موشیکه کان سواری ئەسپه کانیان بوون و دوورکه وتنهوه، جالڤالۆکه که هەر بەردهوام بوو لە تەنینی داوه‌که‌ی. کۆتره‌که‌ش له‌سه‌ر هیلکه‌کانی نیشتبوو بۆ ئەوه‌ی هه‌لیانبه‌ییت. په‌روه‌دگاری میهره‌بان به‌ هۆی کۆتریڤ و داوی جالڤالۆکه‌یه‌که‌وه، پێغه‌مبه‌ری ئازیزمان و هه‌زه‌تی ئەبویه‌کری یاراست.

له مه دینه

ئەوانەى له به يانییه وه چاوه پیتی ئەوانەیان دەکرد که میوانه کانیان له بیابانه که وه ده رکه ون، ماندوو بووبوون. پله ی گهرماش زۆر بهرز بووبوه وه. بۆیه خه لکه که ژیر دارخورماکانیان جیهیشتبوو و گهراپوونه وه ماله کانیان. ئەوانه شی چاودیری ده روزه که یان ده کرد، به نیاز بوون ده ست هه ل بگرن و برۆن. ئا له م کاتانه دا بوو که له پر یه کێک هاواری کرد:

- ئەوانه تان به ره و ئیره دین!

له دووره وه له ناو تراویلکه ی بیابانه که دا چهند که سیکی جل سپی ده رکه وتن. ههر که نه م هه واله بلاو بووه وه، وه ک جه ژنی لیها ت و خه لکی مه دینه بی گویدانه تیشکی به هیزی خۆر، پویشتنه ده ره وه بۆ پیشوازی پیغه مبه ره ﷺ. ئەوانەى که ده پویشتن بۆ به خیرهاتنى

پيڻغه مبهەر ﷺ، له ژير دارخورمايه کدا که لهوئ ئيسراحتی ده کرد، پيئ شاد ده بوون.

خه لکه که دليان زور خوش بوو بهووی که چاويان بهو ميوانه پيرۆزه يان ده که وت. ناخر چهندين پۆزه چاوهر پيئ هاتنی ده که ن. پاشان پيڻغه مبهەر ﷺ له گونديکي نزيک مه دينه که ناوی "قوبا" بوو لايدا. لهوئ مزگه وتيک دروستکرا. پيڻغه مبهەر ﷺ نزيکه ی ده پۆژ لهوئ مایه وه و دواتر بهر وه مه دينه ته شريفی برد. که ميوانه پيرۆزه که گه يشته مه دينه، خه لکه که له خوشيدا نه يانده زانی چی بکه ن. پياو و ژن و مندا ل پړويشتبوونه سهر سهريانی ماله کانيان و ، ده يانوت:

- نهی موحه ممه د... نهی پيڻغه مبهری خوا!

هه نديکيان به ده ف ليډانه وه خوشی خويان دهرده بري و سروودی شاديان ده چري:

- مانگی تابان ليتمان هه لاهات له گردی "وه داع" وه، سوپاسکردنی خوی گه و ره واجب بوو له سهرمان.

پيڻغه مبهەر ﷺ به سهر وشتره که يه وه به ناو شهو ديمنه جوانانه دا دهرؤيشت. له ناو خه لکه که دا يه کيک له وشتره که نزيک بووه وه و به خواستيکي زوره وه تکای له نازيزی دلان ﷺ کرد، بيته ميوانيان:

- نهی پيڻغه مبهری خوا! بهر موون بۆ مالی نيحه.

زۆر كەس ھەبۇن كە دەيانويست ميوانداری پیغەمبەر ﷺ
بکەن. سەروریشمان ﷺ نەیدەویست دلّی کەسیان بشکینیت. جلەوی
وشتەکەى كە ناوی "قەسود" بوو بەردا و، فەرمووی:

- پئی وشتەکە چۆل بکەن، چونکە فەرمانی پیدراود لە کویدا
چۆك بدات.

خەلکەکە رۆیشتنە داودە و ریگایان بۆ وشتەکە کردەو.
وشتەکەش بەھیواشی کەوتە پئی. ھەموویان بە پەرۆشییەو دواى
وشتەکە کەوتبوون. قەسود رۆیشتە شوینیك و چۆکی دادا و کەوتە
دەنگ دەرکردن.

پیغەمبەر ﷺ لەسەر وشتەکەى دابەزی و، فەرمووی:

- بە پشتیوانی خوا ئیترە شوینمانە.

كات درەنگ بووبوو، دنیاش خەریك بوو تاریك دەبوو.
مەدینەییەکانیش لەلای پیغەمبەری ئازیز دوور نەدەکەوتنەو،
دەیانويست بیبەنە مالى خۆیان و میواندارى بکەن.

پیغەمبەر ﷺ بە خەلکەکەى چواردەوری راگەیاندا کە ئەم شەو
لەلای کورپەکانی نەججار، کە لە خالەکانی عەبدولموتەلەب، دەمیئیتەو.
دواتر پرسى:

- نزیکترین خانوی خزمە کاغان ھى کێیە؟

ئەبوئەبیوبى ئەنصاری وتی :

- مالی ئیمهیه نهی پیغه مبهری خوا. مؤلّه تم بدهن با
شتومه که کانی سهر و شتره که تان بۆ ههلبگرم.

به لّام نهوانه ی لهوئ بوون دهیانویست پیغه مبهری خودا پازی نه بیّت
به وه. به لّام پیغه مبهری نازدار ﷺ نه مه ی بۆ پروونکردنه وه و،
فه رمووی:

- پیاو لای و لاخ و شتومه که کانی ده مینیتته وه.

ئیت به مجۆره یه کالایی بووه وه که پیغه مبهر ﷺ لای کی
ده مینیتته وه...

پیغه مبهر ﷺ له ناو هه موو خوشه ویسته کانیدا ته شریفی برده
مالی نه بوئه یوبی نه نصاری.

کاروانه بازرگانیه که

سالی دووهه می کوچی بوو. بیباوه پانی مه که کاروانیکی
بازرگانی هزار و شتریان ناماده کردبوو. له ریگهی شم کاروانه وه
که لویه له کانیان ده برده شام و لهوی دهیان فروشت. بهو پاره یهش که
قازانجیان ده کرد، سوپایه کی گه وره یان لی پیک ده هیئا بو له ناویردنی

موسولمانەكان. مەبەستى سەرەكى كاروانەكە ئەمە بوو. تەنانەت چل پاسەوانىشىيان ئامادە كەردبوو بۆ پارىژگارى كەردن لە كاروانەكە. زۆرىەى شتومەكى كاروانەكە ھى ئەو موسولمانانە بوو كە كۆچيان كەردبوو بۆ مەدینە.

لەپاش تەواو بوونى بازىرگانییەكەيان، كاروانەكە بە سەرۆكایەتى ئەبوسوفیان لە شامەوہ گەرايەوہ. پىغەمبەر ﷺ لە مەبەست و نیازى بىباوەرپان ئاگادار بووہوہ. لە پاش ئەم ھەوالە، موسولمانەكانىش سۇپايەكیان ئامادە كەرد. لە "بەدر" بە كاروانەكە دەگەشتن. جا خۆ ئامانج ئەوہ بوو كە پارەى شتومەكەكانى خۆيان لە بىباوەرپان ۋەربگرنەوہ. لە يەكێك لە رۆژە گەرمەكانى مانگى ھاویندا كەوتنەپرى. ئەمە جگە لەوہى كە مانگى رەمەزان بوو و ھاوہلە بەرپىژەكان بەرپۆژوو بوون. جا لەبەر ئەوہى كە لە جەنگدا بوون، سەرۋەرمان ﷺ رۆژوۋەكەى شكاند و فەرمانى دا كە ھەمووان رۆژوۋەكانیان بشكىنن.

لە رىڭگادا موسولمانەكان بە نۆرە سوارى وشتەرەكان دەبوون. ئاخىر ژمارەى وشتەرەكانیان كەم بوو. كاتىك نۆرەى پىغەمبەرى خوا تەواو بوو، لە وشتەرەكە ھاتە خوارەوہ. ھاوہلەكەى دللى ئاسوودە نەدەبوو كە پىغەمبەر ﷺ بە پى پروات، بۆيە وتى:

- ئەى پىغەمبەرى خوا! جەنابتان بفرموىن سوار بن، ئىمە بە پى دەپۆين.

پىغەمبەر ﷺ بەمە پازى نەبوو، بۆيە فرموى:

- ئۆيۈمەن بەھىزىتىر نىن تاكو بە پىي برۆن، ئەمە جگە لەوھى كە
لە وەرگرتنى پاداشتىشدا، لە من موحتاجتر نىن.

بەجۆزە، پىشەوای مەزۇفایەتى ھەر وەكو موسولمانەكانى تر بەپىي
دەستى كەرد بە رۆيشتن. پىش ئەوھى سوپاي موسولمانان بگاتە بىرەكانى
بەدر، ئەبوسوفيان بە ھەوالەكەي زانیبوو. بۆيە خىرا ئاراستەي
كاروانەكەي بەرەو دەرياي سوور گۆرې، بەبى ئەوھى بەلای بەدردا پروات
گەيشتەو مەككە. ئەو ھەوالدەرەي كە ئەبوسوفيان ناردبووي بۆ
مەككە، بە ھات و ھاوارەو ھۆي كەرد بە مەككەدا و، ھاواری دەكەرد:

- خەلكى مەككە! ئەي ھۆزى قورەيش! موسولمانەكان ھىرشيان
كەردە سەر كاروانە بازەرگانىيەكەتان. ھەر ئىستا فریا كەون.

لەبەرەمبەر ئەمەدا بىباوەرپان بە نىكەي ھەزار سەربازەو كەوتنە
پى. بىباوەرپان دواتر زانیان كە كاروانەكە پزگارى بوو. بەلام ئەبوجەھل
نەيھىشت كەس بگەریتەو.

پىغەمبەر ﷺ بە نىازى رېگرتن لە كاروانەكە سوپاي نامادە
كەردبوو. نەيدەويست بچەنگى. بەلام وا ئىستا بىباوەرپان سوپايەكە
گەورەيان نامادە كەردوو و ھىرشيان بۆ دەھىنن. پىغەمبەر ﷺ لەگەل
ھاوئەكانىدا كۆبوو. پەويژى ئەوھى پىكەردن كە ئەگەل بىباوەرپاندا
بچەنگن يان دواي كاروانەكە بكەون. بەلام لە كۆتايىدا برپارى پەويژەكە
ئەو بوو كە بچەنگن.

چهند کەس

برپاری ئەوه درابوو کە ڕووبەرپووی بێباوەران ببنهوه و لەگەڵیاندا
بجەنگن. سوپای موسوڵمانان شەوی هەینی گەیشته نزیک بەدر.
کافرەکانیش کە لە مەحکەوه هاتبوون، لە نزیک بەدر مۆلیان داوو.
پێغه مەبەر ﷺ دەیویست ژمارە ی بێباوەران بزانی. لەبەر ئەوه
هەزرەتی عەلی ناردە نزیکی بیری ئاوه کەوه. ئیتر ئەوانیش یەکیکیان
لەو بێباوەرانه گرت کە هاتبوو سەر بیرە کە و هینایان بۆلای
پێغه مەبەر ﷺ. پێغه مەبەر فەرمووی:

- دەربارە ی قورەیشییەکان زانیاری بەدەری.

- سویند بێت لە دوورترین و بەرزترین شوینی ئەو گەردە لمییه وەن
کە دەبینیت.

پيڻغه مېهر خوا ﷺ:

- ژماره يان چنده؟

- زور زورن!

پيڻغه مېهر ﷺ فرموي:

- به نزيكهي ژماره يان چنده دهيت؟

- نازانم!

له بهرامېهر نه مه دا پيڻغه مېهر ﷺ فرموي:

- روژانه چنده و شتر سهردهېرن؟

کابرا توژيک بيري کرده وه، ئينجا وتی:

- روژيک نو دانه سهردهېرن و روژيکيش ده.

به گويرهی نهو زانياريانه پيڻغه مېهری خوا ﷺ فرموي:

- نهوان نزيكهي "نو سهد و په نجا" بو "هزار" كس دهن.

به مجوره پيڻغه مېهر ﷺ ژماره ي بيباوه پاني زانی. زانینی ژماره ي

سوپای دوژمن بو نهو روژه زور گرنګ بوو. به گويرهی نهو زانياريه

جاريکی تر چاويان خشانده وه به ناماده کاريه کاندا.

پيڻغه مېهر ﷺ خوی و هاوه له کانی له گهل سوپاکه دا بهره و بيري

ناوه کان هاتن. به جيا جهوزيکيان بو ناوی خواردنه وهی خویان دروست

کرد. بیره کانی تریشیان پر کرده وه، بو نهوهی بيباوه پان ناويان دهست

نه كه ویت. پیغمبر ﷺ سوپاکی ناماده کرد بۆ جهنگ. یه كه به یه كه ی ریزی جهنگاوه ره كانی پشكنی. دواتر به سوپاکی راگه یاند:

- ریزه كانتان به جی مه هیلتن و له شوینی خۆتاندا بینه وه. ههتا من فرماتان پی نه كه م، دهست مه كه ن به جهنگ. له تیره كانتاندا زیاده روهی مه كه ن، تاكو دوژمن نزیك نه بیته وه تیر مه هاوژن. دواچار كه له گه ل دوژمن رووبه روو بوونه وه، شمشیره كانتان به كار بهینن.

سوپای دوژمنیش ناماده کارییه كانیان ته واو کرد و هاتن. یه كه عجار یه كه یه كه شه پیا نكرد. لهم شه پانه دا هه زه تهی هه مزه و هه زه تهی عه لی خوا لییان رازی بیته - له ماوه یه کی كه مدا بهرام به ره كه یان دا به زه ویدا. دواتر یارمه تی هه زه تهی عوه یه دیه یان دا به لام هه زه تهی عوه یه دیه بریندار بوو، دواتریش به هۆی برینه كه یه وه شه هید بوو. كاتیك بیباوه پان سه ربازه كانیان بینی كه و تنه سه ر زه وی، ترسیان لی نیشت و ژاوه ژاو كه و ته نیو ریزه كانیانه وه. دواتر دهستیان کرد به هیرش کردن. نیتر به م شیوه یه جهنگ به ته واوی دهستی پی کرد.

له پاش تیپه ربوونی جهنگی کی خویناوی و ترسناك، موسولمانه كان سه ركه وتن و دهستیان به سه ر چه ندین دیل و دهستكه و تی جهنگدا گرت. له ناو دیله كاندا یه كیك له مامه كانی پیغم به ریشی تیدا بوو. بۆ نه وهی رانه كه ن، دیله كان دهستیان به توندی به سترابووه وه. نهو شه وه پیغم به ر ﷺ به هۆی نركه و نا له ی یه كیكه وه به ناگا هات و خه وی لی نه ده كه و ته وه. یه كیك له هاوه له به ریزه كان كه نه مه ی بینی، لیی پرسی:

-ئەي پىغەمبەرى خوا ھۆى چىيە خەوتان لىناكەوئىت؟

- لەبەر نركە و ئالەى عەبباسى مامم خەوم لىناكەوئىت.

كاتىك ھاوئەكان زانىيان پىغەمبەرى خودا ﷺ بەمە دلتەنگە و خەوى لىناكەوئىت، خىرا دەستى عەبباسى مامى پىغەمبەريان كردهوہ. پىغەمبەرى خوا كە زانى نركە و ئالەكە نەماوہ، پرسى:

- بۆچى نركە و ئالەى مامم نابىستم؟

ئەوانىش وەلاميان داىوہ و وتيان كە دەستيان كردهوہتەوہ.

لە بەرامبەر ئەمەدا پىغەمبەرى خوا پىي فەرموون كە دەستى ھەموو دىلەكان بكەنەوہ.

ئىتر ئەو شەوہ دىلەكان پاش كەردنەوہى دەستيان بە ئاسودەيى سەريان ناىوہ. جا لەبەر ئەوہى تا ئەو كاتە دەربارەى دىلەكان وەحى بۆ پىغەمبەر ﷺ نەھاتبوو، بۆيە لەگەل ھاوئەكانىدا راوئىزى كەرد.

بەريارى كۆبونەوہكە بەم جۆرە بوو: دىلە دەوئەمەندەكان لە بەرامبەر "فەيدىيە"دا ئازاد دەكران. ئەوانەش كە تواناى فەيدىيە دانيان نەبوو، بەلام خويئندەوار بوون، دەبوايە لە بەرامبەر ئازاد كەردنياندا دە موسولمان فيرى خويئندەوہ و نووسين بكەن. ئەو دىلانەش كە خويئندەواريان نەبوو، لەگەل ئەوہشدا ھەزار بوون، پىغەمبەرى خوا ﷺ ئازادى كەردن.

گردی تیرهاویژه کان

کافرانی مه که ده یانویست تۆله ی شکستی جهنگی به در بکه نه وه
و بینه ریگر له بهردهم بلا و بوونه وه ی تاینی نیسلامدا. له بهر نه وه،
سوپایه کی سی هزار که سییان کۆکرده وه. بی نه وه ی کات به فیرو بهن
که وتنه ری.

لهم نیوه نده شدا پیغه مبه ر ﷺ سوپایه کی هزار جهنگاوه ری بو
به رهن گاربوونه وه یان ناماده کرد. به لام شوینی جهنگه که تا نه و کاته
یه کلایی نه بو و بو وه.

هاوه له لاوه کان له گهل نه وه دا بوون که له ده ره وه ی شار به رامبه ر
دوژمن بوه ستنه وه. به لام هاوه له به نه زمون و دنیا دیده کان له گهل

ئەو ھەدا بون كە پىيۋىستە لەناو شاردە بىيىنەو. بەلەي ئەوانەو ھە شەپى بەرگريگردن ئەنجامىكى باشى دەبوو بۇ موسولمانان.

ئەوانەي دەيانوت با بەرگريگردن لە دەرهەوي شار بىت، زۆرىنە بون. بۆيە پىيغەمبەر ﷺ بۆچوونى زۆرىنەي پەسەند كەرد. ھەمويان بەيەكەو بەپىكەوتن و تا نزيك چيەي ئوحد رۆيشتن. لەويدا ھەردو سوپاكە رووبەرووي يەكترى بوونەو.

موشرىكەكان زۆر باوھريان بەخۆيان ھەبوو، چونكە ژمارەيان تا بلىيت زۆر بوو. تەنانت شتومەكى رابواردنى پاش بىردنەوي جەنگەكەشيان لەگەل خۆياندا ھىتابوو.

پىيغەمبەر ﷺ سوپاكەي بە جوانترين شىوہ رىك خست. باشتىن پەنجا سەربازى جياكردەو و كەردنى بە تىمى تىرھاويژەكان. "عەبدوللاي كوپى جوبەير" ىشى كەردە سەركەريان. بىرياردا ئەوان بىيىتە سە تەپۆلكەي "عەينەين". بەمچۆرە دىوي پشتەو و بەرەي چەپى سوپاكەيان دەپاراست. لەلەي دەستە راستىشەو تەپۆلكە ھەبوو. پىيغەمبەر ﷺ ھەزەرتى عەبدوللاي بانگكەردە لاي خۆي و، پى فەرموو:

- بە تىرەكانتان ئىمە بىارىزن. نەھىلن سوارچاكەكانى دوژمن لىمان نزيك بىنەو. ناگاتان لىبىت لە دواوہو لىمان نەدەن. ئەگەر ئىمە سەركەوين، ياخود سەرنەكەوين، ئىوہ لە شويى خۆتان نەجولن. ناگادار بن دوژمن لەلەي ئىوہو لىمان نەدات!

عهبدوللاى كوپى جوبه ير سهربازيكي به نه زمون بوو. به شدارى
 جهنگى به دريشى كرد بوو. دواتر پيغه مبهري ﷺ رويسته بهردهم تيمي
 تيره اويزه كان و تهماشاي يه كه به يه كه ياني كرد. دواتر به دهنگيك كه
 هه موويان گويان ليبوو ناموژگاري كردن:

- پشته وه مان باش بپاريژن. ته نانه ت نه گهر مردني ئيمه شتان بيني
 شوي نه كانتان چول مه كه ن و مه يه ن بو يارمه تيمان. خو نه گهر ئيمه شتان
 بيني ده سته وتي جهنگ كوده كه ينه وه، نه وا هه ر مه يه ن بولامان.
 ته نانه ت نه گهر بيني شتان وا دوژمنمان له ناو برد و تيكمان شاندين،
 تاكو خومان هه والتان بو نه نيژين، مه يه نه خواره وه و شوي نه كانتان
 به جيتمه هيلن.

له فرمانه كه تيگه يشتن. تيمي تيره اويزه كان به وره يه كي به رزه وه
 كه وتنه ري. له ماوه يه كي كه مدا گردى عه يه ينيان كرده سهنگه ري
 خويان.

جهنگ ده ستي پيكره د. هه ر له سه ره تاي جهنگه كه وه ده ركه وت
 پيغه مبهري خوا ﷺ چ نه خشه يه كي گورزه شيئي كيشاوه. سه ركه ده ي
 به ناوبانگ خاليدى كوپى وه ليد، به خوى و سه ربازه كانيه وه له بالي
 چه پي موسولمانه كانه وه هير شيان ده كرد. به لام نه يتواني بگاته شوي ني
 مه به ست، چونكه تيره اويزه كانى سه ر گر ده كه زور ليژانانه تيريان
 ده هاويشت. له شوي ني خويانه وه تيريان ده گرته دوژمن و وه چوله كه
 راويان ده كردن.

خالید ناچار بوو بگه‌پرته‌وه دواوه. له‌م کاته‌دا سوپای موسولمانان گورزیکی باشیان له سوپای بی‌باوه‌ران وه‌شانند. خالید له‌برده‌م هم دیمه‌نه‌دا خوی پینه‌ده‌گیرا، خه‌ریک بوو دلی شه‌قی ده‌برد.

سواریه‌کانی سهرله‌نوی کۆکرده‌وه و هه‌لمه‌تیکی نوییان برد، به‌لام ته‌نجام وه‌ك خوی مایه‌وه. عه‌بدوللا و هاوه‌له‌کانی به‌ربه‌ستیکی سه‌خت بوون، ته‌ستمم بوو ببه‌زینرین.

بی‌باوه‌ران ده‌ستیان کرد به هه‌لاتن. هه‌رکه‌سه‌و له خه‌می رزگارکردنی گیانی خۆیدا بوو. که خالید ته‌مه‌ی بیني، جاریکی تر به‌ختی خوی تاقی کرده‌وه. هه‌موو به‌یه‌که‌وه هیرشیکی تریان کرده‌وه. به‌لام دووباره به‌ر له‌وه‌ی ده‌ستیان بگاته سوپای ئیسلام، ناچاربوون پاشه‌کشه بکه‌ن. گردی تیره‌اوێژه‌کان له بری تیر، مه‌رگی ده‌باراند به‌سه‌ریاندا. به‌لام خالید وازی نه‌ده‌هینا. بۆیه له‌گه‌ل سه‌ربازه‌کانیدا که‌وتنه چاوه‌روانی قۆستنه‌وه‌ی هه‌لیک.

ئیتیر له‌ناو مه‌یدانی جه‌نگه‌که‌دا دوژمن نه‌ما‌بوو. هه‌موویان به‌ره‌و مه‌که‌که هه‌لده‌هاتن. نه‌وه‌نده ترسابوون، ته‌نانه‌ت نه‌یانده‌ویرا بیر له هه‌لگرتنه‌وه‌ی ئالا‌کانیشیان بکه‌نه‌وه. موسولمانه‌کان سوپای دوژمنیان په‌رته‌وازه کردبوو. ته‌نانه‌ت هه‌ندیك له موجاهیده موسولمانه‌کان ده‌ستیان کردبوو به کۆکرده‌وه‌ی ده‌ستکه‌وتی جه‌نگ. یه‌کێك له تیره‌اوێژه‌کان که ته‌مه‌ی بیني، به دلخۆشییه‌وه هاواری کرد:

- ئیمه برده‌مانه‌وه. جه‌نگ ته‌واو بوو، براکاغان ده‌سکه‌وت کۆ ده‌که‌نه‌وه. ده‌ی با ئیمه‌ش برۆین.

عەبدوللا ٲاچلەکی و بە گومانەوه تەماشایەکی ئەو لایەیی کرد کە
خالید خزی تیادا مەڵاس دابوو. خالید و سەربازەکانی هیشتا لەوی
مابوون. عەبدوللا خیرا بە هاوٲیکانی وت:

- ئاگادار بن، شتی وا نەکەن! لە شوٲینی خۆتان نەجوٲین، ئەی
گوٲیتان لە فەرمانەکەیی ٲیغەمبەری خوا نەبوو؟

بەلام جەنگاوەرەکان لەتاو خۆشی سەرکەوتن، وەکو بلیی ئاگیان لە
خۆیان نەمابوو. بە ٲاکردنەوه لە دامیٲنی گەردەکەوه هاتنە خوارەوه.
عەبدوللا هەر هاواری لێدەکردن و، دەیوت:

- مەرۆن! شوٲینەکانتان جیمەهیلن، هیشتا جەنگ تەواو نەبوو!

ئەوانەیی کە دابەزیبونە خوارەوه، هەر گوٲیشیان لەو قسانە نەبوو.
جگە لە چوار ٲینج تیرهاوٲیژ، کەس لەسەر گەردەکە نەمابوو. خالید
بەمەیی زانی و ئەم هەلەیی قۆستەوه. چەند وەخت بوو چاوەٲیی ئەم
ساتەیی دەکرد! ئیستا کاتی هاتبوو. بۆیە ٲووی کردە سەربازەکانی و،
هاواری کرد:

- هیٲرش!

لەیهک کاتدا هەموویان وەک تیر دەٲەٲین. لە ماوەیەکی کەمدا
خۆیان گەیانده گەردی تیرهاوٲیژەکان، ئەو چەند هاوێلە بەٲیژەیان شەهید
کرد کە لەسەر گەردەکە مابوون. دواتر هیٲرشیان کردە سەر سوٲایی
ئیسلاام. موسوٲمانەکان کە خەریکی ٲاونانی جەنگاوەرەکانی دوژمن
بوون، کاتیٲک لە ٲشتهوه گوٲیان لە هات و هاواری دوژمن بوو، لە
شوٲینی خۆیان وەستان و جوولەیان لٲٲرا.

خالید و سەربازەکانی خۆیان کرد بەناو سوپای نیسلامدا. ئەو تیرهاوێژانەی کە خەریکی دەستکەوت کۆکردنەوه بوون، سەریان سوورما بوو. ئەو هاوار ئێمە خەریکی چین؟! لەو کاتەدا تینگەشتن کە چ هەڵەیه‌کی گەورەیان کردووه. بەلام تازە کار لە کار ترازای بوو. ئەو بیتاوه‌پانەی لە ترسا رایانده‌کرد، هەرکە هەستیان بە هێرشه‌که‌ی خالید کرد، گەپانەوه. یه‌کیکیان ئەو ئالایه‌ی هەلگرته‌وه کە که‌وتبووه سەر زه‌ویی و دووبارە دەستیان کردەوه بە شه‌رکردن.

موسولمانه‌کان که‌وتبوونه‌ نێوان دوو ئاگره‌وه. خێرا لە چوارده‌وری پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ کۆبوونه‌وه. پیغه‌مبه‌ریان بە گیانی خۆیان ده‌پاراست. بە به‌ردێک ددانی پێرۆزی پیغه‌مبه‌رمان شکا. کە هاوه‌له‌کانی ئەمه‌یان بینی، بە چوارده‌وری پیغه‌مبه‌ردا ریز بوون و بە جه‌سته‌ی خۆیان دیواریکیان بە ده‌وریدا دروست کرد و پاراستیان. هه‌فتا هاوه‌لتی پیغه‌مبه‌ر لهم جه‌نگه‌دا شه‌هید بوون. مامه‌ ئازیزه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا "حه‌زره‌تی حمزه"ش یه‌کیک بوو له‌و شه‌هیدانه‌.

موسولمانه‌کان په‌نایان بۆ گردێک برد و کافره‌کانیش له‌وه زیاتر لییان نزیک نه‌بوونه‌وه. ده‌ترسان له‌وه‌ی ئەو سەرکه‌وته‌ی کە بە دەستیان هێناوه، بە دۆران بشکێتته‌وه بە سەریاندا. بیتاوه‌پان بە دلخۆشییه‌وه به‌ره‌و مه‌که‌که‌ ده‌گه‌پانەوه. لە کاتی‌کدا کە خه‌ریک بوو بیدۆرێتن، بەلام لە سایه‌ی خالیددا سەرکه‌وتن. هەر بۆیه‌ لە خۆشی ئەوه‌دا، ده‌یاخواردوه و رایانده‌بوارد. هه‌والده‌ریک به‌ هه‌ناسه‌ پرکێوه به‌ره‌و لای نه‌بوسوفیان و گه‌وره‌ پیاوه‌کانی تر رایکرد و، وتی:

- گهرههه! موسولمانه كان خۆيان كۆكردووه تهوه و بهو سهريازانهى كه له لای راستهوه ماويانه، هيرش ده كه نه سهريمان. وا دياره ده يانه ويت پيش نه وهى بگهينه وه مه كهه، مانگرن و له ناومان بهرن.

ئه بوسوفيان به سهري ساميه وه سهيرى هه والده ره كهى ده كرد. چونكه نه وهى كه هه والده ره كه ده يوت، شتيكى باوه پيينه كراو بوو. ئاخىر چۆن ده كريت موسولمانه كان خۆيان كۆكرد بيتته وه و ئامادهى هيرش بن؟

كه زانييان هه والده كه راسته، بيباوه ران ترس كه وته دلپانه وه. نه بوسوفيان به دهنگيكي گوماناوييه وه وتى:

- جاريك سهركه وتين به سهري موسولمانه كاندا، به لام ئايا ده توانين بيكهين به دوو جار؟! نه وه يان نازانم. باشتري شت نه وه يه ئيمه خيرا به ره وه مه كهه بگه ريينه وه. نه گه ر نا، نه وه سهركه وتنهى به ده ستمان هيناهه، ناچار ده بين بيدهينه وه پييان.

ههري واشيان كرد. له زووترين كاتدا خۆيان ئاماده كرد و خۆيان گه يانده وه مه كهه. به مجۆره دووياره موسولمانه كان بوون به لايهنى براوه.

تاشه بهردهكه

له جهرگه‌ی تاریکیدا سوارێك به‌بێ وه‌ستان غاری به‌ نه‌سپه‌كه‌ی ده‌دا. به‌بێ وچان خۆی گه‌یانده‌ مه‌دینه. کاتیك گه‌یشته‌ ناو کۆلانه‌کانی مه‌دینه، هه‌موو شتیك ئاسایی ده‌بینرا. نه‌وانه‌ی بازرگانییان ده‌کرد له

بازارپوون، نهوانهشی کشتوکالییان ده کرد، له کینگه کانیاندا سدرگه رمی کارکردن بوون. نهم هه والده رهی که له هۆزی "هوززه" وه هاتبوو، بئ پراوهستان خۆی گه یانده خزمهتی پیغه مبهه ﷺ و، وتی:

- قوردهشییه کانی مه که له گهله یه هودییه کاندا یه کیان گرتوو و هیرش ده که نه سهر مه دینه.

هه واله که پوون و ناشکرا بوو. بیباوه پان سوپایه کی گه وره یان کۆکردبووه، هه موو هۆزه کانی چوارده وریشیان بانگکردبووه ریزه کانیانه وه، به نیازی نه وه بوون هیرش بکه نه سهر موسولمانه کان. شوئنیان پیشانی هه والده رهی که دا تا بجه سیته وه. له و کاته دا پیغه مبهه ﷺ هاوه له کانی له چوارده وری خۆی خر کرده وه و، راویژی پیکردن:

- بۆچوونی ئیوه چۆنه؟ ئایا له دهره وهی مه دینه له گهله بیباوه پاندا بجه نگین یان له ناو مه دینه دا بمینینه وه و بهرگری بکه یین؟

دوای نه وهی هه مووان پای خۆیان دهرپری، "سهلمانی فارسی" بۆچوونی خۆی وت:

- ئه ی پیغه مبهه ری خوا! کاتیگ ئیمه له ولاتی فارسه کان بووین، ههر کات ترسمان هه بویه له هیرشی دوژمن، به چوارده وری شاردا چال (خهندهق) مان هه لده که نه د.

نهم بۆچوونه، ههم له لایه ی پیغه مبهه وه، ههم له لایه ی هاوه له کانه وه. په سه نه د کرا. بۆیه ده سته بجی ده ستیان کرد به چال هه لکه نه دن به چوارده وری مه دینه دا.

چال هه لکه نه نه که به بی پراوهستان بهرده وام بوو. به لام تاشه بهردیکی رهقی گه وره له بهرده م هاوه له کاندا بوو به پیکر.

هەرچییه کیان ده کرد، نهو بهرده یان بۆ نه ده شکا. ناچار، هه والیاندایا به پیغه مبهەر ﷺ. سهروه رمان ﷺ له چادهره کهیدا بوو. ته شریفی هینا بۆلای تاشه بهرده که. پیکه که ی گرت به دهستییه وه و له گهڵ "بسم الله" دا، یه کهم زهبری پیا کیشا.

به م پیا کیشانه، سی یه کی بهرده که ی شکاند و، فهرمووی: "الله اکبر، کليلة کانی شامم پیدرا. سویند به خوا ئیستا کۆشکه سووره کانیان ده بینم." پاشان دانه یه کی تری پیا کیشا و به شیککی تری تاشه بهرده که ی شکاند و، فهرمووی: "الله اکبر، کليلة کانی فارس م پیبه خشرا. سویند به خوا ئیستا کۆشکه سپییه کانی مه دائین ده بینم." پاشان دوا گورزی لیدا و هه موو بهرده که ی پارچه پارچه کرد و، فهرمووی: "الله اکبر، کليلة کانی یه مه نم پیبه خشرا. سویند به خوا ئیستا ده روزه کانی سه نعا له بهر چاومن."

تاشه بهرده که پارچه پارچه بوو، چال هه لکه ندنه کهش زۆر به خیرایی بهرده وام بوو. له کۆتاییدا خنده ق لیدرا و موسولمانه کان به ناماده باشییه وه چاوه پیتی کافره کانیان ده کرد.

کاتیک بیباوه ران گه یشتنه مه دینه و چاویان به چاله که کهوت، زۆر سه رسام بوون، چونکه ته نانه ت به هیترترین نه سپیش نهیده توانی به باز پیه پیتته وه نهو بهری چاله که. به مجۆره، شه ره که چه ندین رۆژی خایاند. به فرمانی خوا ی گه و ره، به یانییه کیان ره شه با و زیرانیکی خۆلای هات و سوپای دوژمنی په رش و بلاوه پیکرد. سوپاکه په رته وازه بوو و ناچار بوون واز له شه رکردن بهینن و رابکه ن.

فهتحي مهككه

بېباوه پان پابه ندى رېكه وتننامه كهى "خوده بيبه" نه بوون، كه له گهډل موسولمانه كاندا به سته بوويان. ته نانه ت دوو ساليش تينه په رېبوو كه هير شيان كرده سهر موسولمانه كان. ئيتړ جام كه پر بوو لىي ده پرځى. ئيتړ ده بوايه شاره جوانه كهى مهككه له لايه ن خاوه نه راسته قينه كانيه وه پزگار بكرايه. لهو چند سالي به رقه رار بوونى ناشتيدا، نوري ئيسلام به زور شويندا بلاو بوو بووه و ژماره ي موسولمانان بى شومار زيادى كرد بوو.

ژماره ي جهنگاوه رانى سوپاى ئيسلام خوى له ده هزاردا ده بينيه وه. هم جهنگاوه ره موسولمانانه ي كه سهرتاپا قاره مانيتيان ليده بارى، هاتبوونه نزيك مهككه وه. شهويان لهوى به سهر ده برد.

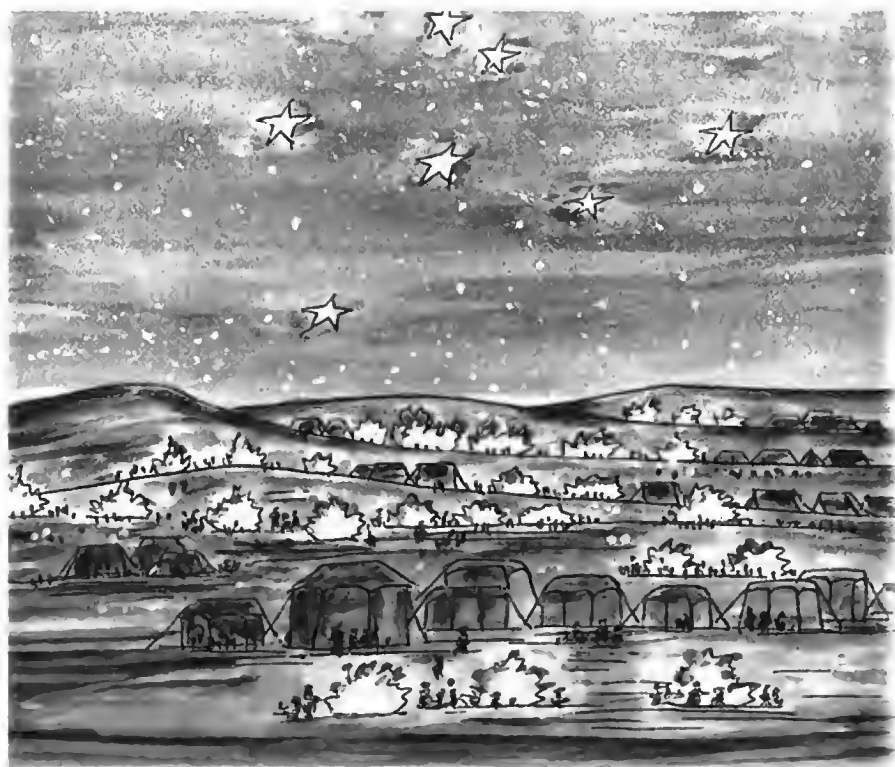
به جۆش و خرۆشتَرین کهسهکانی ناو سوپای ئیسلام،
موهاجیرهکان واته "کوچکه رهکان" بوون. وا ئیتر ئیستا دهگهڕینهوه بۆ
ئهو شوێنهێ که چهندین ساڵ لهمهوبهر به ناچاری دهركرابوون لی.
لهگهڵ ئهوهشدا به سهربهززی و بهوپه پری بههیزییهوه دهگهڕانهوه.

ئهبوسوفیان ههوالی هاتنی سوپاکهێ زانیبوو. یهك دوو کهسی
لهگهڵ خۆی برد و کهوته پری. پیغه مبهری خوای دۆزییهوه و تکای
ئهوێ لیکرد که ببووێ و چارپۆشی له رابردووی بکات. ئهبوسوفیان
که ئهو سوپا بی شومارهێ موسوڵمانانی بینی، نهیده زانی چی بکات.
نووری ئیسلام روون و ئاشکرا بوو. ئیتر شایه تومانی هیئا و موسوڵمان
بوو.

لهبهر ئهوه پیغه مبهر عليه السلام به حهزهرتی عهبابسی مامی که له
پالیدا بوو، فرموو:

- هیچ زیانیك بهو کهسانه ناگات که شایه تومان دههینن و
دهلین "جگه له خوای گهورهێ تاك و تهنها، هیچ خواجهکی تر نییه.
موحه ممد بهنده و نیردراوی ئهوه". ههروهها ئهوانهش که دهچنه مائی
خوێان و ده رگا داده خهن. ههروهها ئهوانهشی چهکهکانیان فری دهدهن و
دهرۆنه لای کهعه.

حهزهرتی عهبابس خۆی ئاماده کردبوو بروات و ئهو قسانه به
دانیشتوانی مهکهکه رابگهیهنیت. پیش ئهوهی بروات، به پیغه مبهری
خوای وت:

- نهی پیغمبهری خوا! نهبوسوفیانیش دهیهویت لهگهل من
بگهړیتهوه. نهگهر نیوهش چاکهیهکتان لهگهل نهودا بگردایه..!

نهبوسوفیان چاوی له زهوی ههلهدهبری چاوپوشین لهوهی که بیکوژن،
گهورهترین چاکه بوو لهگهل نهبوسوفیاندا کرابوو. پیغمبهرمان ﷺ
به دهنگیکی پر له خوشهویستی و سوزهوه پرووی تیکرد و دلّی فتح
کرد:

- ههروه‌ها ئه‌وانه‌ش که ده‌چنه مائی ئه‌بوسوفیانه‌وه پارێزراو ده‌بن.

بۆ پڕۆژی دواتر، سوپای ئیسلام له ههر چوار لاره‌وه پڕۆیشته‌ ناو مه‌که‌که‌وه. پێغه‌مبه‌رمان ﷺ حاله‌تیکی خاکیانده‌ی هه‌بوو. پاسته‌وخۆ پڕۆیشت بۆ که‌عبه‌. ئای چه‌ندین سال پێش ئیستا و ههر له‌م شوینه‌دا چه‌نده‌ ئازار و ئه‌شکه‌نجی چه‌شت!

خه‌لکی له‌ناو که‌عبه‌دا کۆبوویونه‌وه. له‌ چاویاندا ئومیدیکی ئاوێته به‌ ترس ده‌بینرا. چونکه هه‌رچه‌نده که‌سی به‌رامبه‌ر له‌ شوینی خۆشی ده‌رکرایت، به‌لام ههر پێغه‌مبه‌ری خاوه‌ن سۆز و به‌زه‌یی بوو. خوای گه‌وره ئه‌وی وه‌ك په‌حمه‌ت بۆ هه‌موو بوونه‌وه‌ران ئاردوو. پێغه‌مبه‌ر ﷺ به‌ ده‌ستی خۆی بته‌کانی یه‌که‌ به‌یه‌که‌ دا به‌ زه‌ویدا. ئینجا پڕۆیشته به‌رده‌م خه‌لکه‌که‌ و، پرسى:

- ئیوه، وا ده‌زانن من ئیستا چیتان لێده‌که‌م؟

ئه‌وانه‌ی له‌وئ بوون، هه‌موویان به‌ یه‌که‌ ده‌نگ وه‌لامیان دایه‌وه:

- چاکه‌ ده‌لێین و چاوه‌روانی چاکه‌یشت لێ ده‌که‌ین. تۆ ئامۆزایه‌کی زۆر به‌ره‌حمیت. تۆ زۆر به‌هێزیت.

پێغه‌مبه‌ر ﷺ له‌مسه‌ر بۆ ئه‌وسه‌ر ته‌ماشایه‌کی کردن، ئه‌وجا فه‌رمووی:

- منیش ئه‌وه‌تان پێده‌لێم که‌ هه‌زه‌تی "یوسف" به‌ براکانی وت: ئه‌مپۆ لۆمه‌ و سه‌ره‌نشتمان له‌سه‌ر نییه‌، ده‌ی پڕۆن ئیوه‌ ئازادن!

خەلکە کە لە بەرامبەر ئەم وتانەدا لە خۆشیاندا دەگریان. دەرگای
 مائەکان یەک بەیەک کرانەووە. هەمووان بە سەریەستی دەهاتنە دەرەووە.
 پێغەمبەر ﷺ لە گەڵ فەتەحی مەككەدا، دلی ئەوانیشی فەتەح کردبوو.
 یەک بەیەک شایەتومانیان دەهیئا و موسوڵمان دەبوون. رۆژژمیڤرەکان
 سالی "شەش سەد و سی" یان پیشان دەدا. ئیتر شەنبای خوشی و شادی
 بەسەر مەككەدا هەلی کرد.

حه جی مالتاواپی

پیغه مبهری خۆشه ویستمان فهریزه ی هه جی به جی دههینا، ته وافی کرد، دواتر له گردی سه فا دهستی کرد به پارانه وه.

له م کاته دا موسولمانه کان به لیشاو دههاتن بو مهککه. له ماوهیه کی کهمدا ژماره یان سه د ههزاری تیپه پاند.

پیغه مبهه عَلَيْهِ السَّلَام سواری وشتره که ی بوو. رۆیشته نه و شوینه ی که پییان دهوت عه ره فات. موسولمانه کان له وی کۆبوونه وه. هه موویان چاویان بری بووه لیوه پیروژه کانی پیغه مبهه عَلَيْهِ السَّلَام و چاوه پروانی وته کانیان ده کرد. له کۆتاییدا سهروه رمان عَلَيْهِ السَّلَام دهستی کرد به وتاردان:

- نه ی خه لکینه! جوان گوی له قسه کانم رابگرن! نازانم، به لام رهنگه له دوای نه مساله وه نه تانبینه وه...

پیتغه مبهری خوشه ویستمان ﷺ به دوورودیژی قسهی بۆ کردن.
باسی زۆر شتی جوانی بۆ کردن. له کۆتاییدا ته ماشایه کی کردن و،
فهرمووی:

- سبهی پرسپارتان لیده کریت دهربارهی من، ثایا چی دهئین؟

به ههزاران کهس، هه موو بهیه کدهنگ هاواریان کرد و، وتیان:

- نهئین نه که کهی به ته وای به جینگه یاند.

پیتغه مبهر ﷺ ته ماشایه کی ئاسمانی کرد. ئینجا پهنجی
شایه تومانی بهرز کرده و، فهرمووی:

- به شایهت به پهروه ردگار! به شایهت به پهروه ردگار! به شایهت به
پهروه ردگار!

دواتر پیتغه مبهر ﷺ نهو ثایه ته پیروزی بۆ خویندنه وه که له
لایهن خوی گهوره وه بۆی هات.

﴿ اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَاَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ
لَكُمْ الْاِسْلَامَ دِيْنًا ﴾ (المائدة: ۳)

" ئه مڕۆ ئاین و بهرنامه که تانم به کۆتایی گه یاند. ناز و
نیعمهتی خۆم بۆ ته وای کردن. رازیم به وهی که ئیسلام ببیت به
دین و بهرنامه تان"

لهو کاته دا له نیو قه ره با لگیه که دا، که سیك فرمیسکه کانی
پێرانه گیرا و دایه پرمدی گریان. نهو که سهش جگه له هاوه لێ نزیک

پیغه مبهری نازدار، هزره تی نه بویه کر، که سی تر نه بوو. هزره تی
نه بویه کر-خوای لی رازی بیټ- دهیزانی که نیتر نازیزمان به جییان
دهیلت. به لی، نهو هجه هجه مالتاواپی نهو بوو.

دوا نوښت

پيښه مېره نازيزمان ﷺ کاتيک ته مېنى موباره کي "شهست و سى" سال، رږښتيان نه خوښ کړوت. نازاريکي زور له سېرى موباره کيدا پيدا بوو.

حه زړه تي عائشه - خوى لى پازى بيت - له پال سېرى پيښه مېره ﷺ دوور نه ده کړوته وه. نهو نازارانې که پيښه مېره ﷺ ده بچه شت، نهو له دلې خوښا هه ستي پى ده کړد. به بېر ده وامي له خوى گوره ده پارايه وه و دوعاى بو پيښه مېره نازيزمان ده کړد.

نه خوښييه کهى تا دوو هه فته بېر ده وام بوو. لهو ماو ده يه دا نازاره کانى پيښه مېره ﷺ هېچ که ميان نه کړد. جاريکيان نزيک نوښتى خهوتنان له هوښ خوښى چوو. هه زړه تي عائشه دايکمان زور دلگران بوو. دووباره به چاوى پر له فرميټسکه وه ده ستي کړده وه به نزا و پارانه وه.

کاتيک پيښه مېره ﷺ هاته وه هوښ خوښى، له هه زړه تي عائشه دى

پرسى:

- ئايا جەماعت دەستيان كىردۈۈ بە نوڭز؟

جەزەرتى عائىشە بەدەم شاردنەۋى فرمىسكە كانىيە ۋە لىمى
دايەۋە ۋ، فەرموۋى:

- نەخىر، چاۋەپى تۆ دەكەن.

ھاۋەلە بەپىزەكان بە دلگىرانييە ۋە چاۋەپى ھاۋەپى پىغەمبەريان
دەكرد تاۋەكو نوڭزى خەۋتەنانيان بۆ بىكات.

ھەمويان چاۋيان بىرپىۋە دەرگاگە. ئومىدىكىشيان ھەبۋ،
دەيانوت ئىستا لە دەرگاگە ۋە بە زەردەخەنەۋە دىتە ژورەۋە ۋ ئەۋاتە
پىشيانەۋە ۋ بەرنوڭزىيان بۆ دەكات. چۈنكە ھەموو جارىك ۋاى دەكرد.
بەلام ئەمجارەيان ۋا نەبۋ، ئەۋ دەرگاگە نەكرايەۋە.

پىغەمبەرى خۆشەۋىستمان بانگى جەزەرتى عائىشە ۋاى ۋ، پىي
فەرموۋ:

- ھەۋال بەدەن بە ئەبۋبەكر با ئەۋ نوڭزەكەيان بۆ بىكات!

جەزەرتى عائىشە لەۋە زىاتر خۆى پىنەگىرا ۋ دەستى كىرد بە
گىريان. بە دەم ھەنسكەۋە ۋتى:

- ئەى پىغەمبەرى خوا! باۋكم كەسىكى زۆر دلئاسكە، كاتىك
قورئان دەخوڭنىتەۋە بەردەۋام دەگرى. ئىستاش ھەرگىز دلئى بەرگەى
ئەۋە ناگرىت بىرۋاتە شوڭنى تۆ ۋ پىشۋوڭزى بىكات!

پىغەمبەر ﷺ جارىكى دىكەش دوۋپاتى كىردەۋە:

- ههوالّ بدهن به ئه بویه کر با ئه و پیشنوێژیان بۆ بکات!

حه زه تی عانیسه جاریکی تر هه مان وه لآمی دایه وه. به لآم
پێغه مبه ری خواصلی الله علیه وسلم برپاره که ی نه گۆری و سه رله نوی
فه رمووی:

- ههوالّ بدهن به ئه بویه کر با ئه و پیشنوێژیان بۆ بکات!

حه زه تی عانیسه ناچار بوو ئه وه بکات که پیتی و تراوه. جا بۆیه
فه رمانه که ی پێغه مبه ری خوای گه یانده باوکی.

حه زه تی ئه بویه کر بۆ ماوه یه ک نه یزانی چی بلیت. هه ر ئه وه نده ی
هاته وه سه ر خۆی، به هه زه تی عومه ر که له ته نیشتییه وه بوو،
فه رمووی:

- ئه ی عومه ر! ئه گه ر تۆ نوێژه که ت بکرايه ...

حه زه تی عومه ر-خوای لیّ رازی بیّت- سه ری راوه شانده و،
فه رمووی:

- نه خیر، ئه ی ئه بویه کر تۆ له من شیاوتری بۆ ئه م کاره.

پاش که میّک نوێژ ده ستی پێکده. هه زه تی ئه بویه کر به ده نگه
خه منا که که یه وه ئایه ته کانی قورئانی پیرۆزی ده خوینده وه. پێغه مبه ریش
ﷺ له و دیوه وه گوئی لیّ راگرتبوو.

له م کاته دا هه زه تی ئه بویه کر و هاوه لّه کانی دواوه ی و هه زه تی
عانیسه ش هه موو ده گریان...

بەيەك گەيشتنەو

دوو شەممە بوو، نەخۇشییەكەي پیغەمبەری خۆشەویستمان ﷺ
زۆر سەخت بووبوو. بەلام لەگەڵ ئەوێدا بە هیچ جۆریك سکاڵای
نەدەکرد. هەولێ دەدا ئارام بگریت، لە خوای گەرە دەپارایەو:

- ئەي پەرورددگاری میهرەبان! نازارەکانم لەسەر سووک بکە.
شیفام پێ ببەخشە. چونکە شیفای بەخشی راستەقینە هەر تۆیت. تەنها
تۆیت بەندەکانت لە ناخۆشی رزگار دەکەیت!

ماوەیەك وا هەستی کرد کە تەندروستی باش بوو خێرا هەستایە
سەر پێ. روخساری موبارەکی بەهۆی کاریگەری نەخۇشییەكەیهو سەپی
هەلگەرابوو.

بە ناپەرەختی هەنگاوی ناو، لە دەرگاکیو تەماشایەکی
مزگەوتەکەي کرد. لەگەڵ هاوێلاندا چاویان بەیەك کەوت. نیگاکانی،

دلی هاوه له کانی نوقمی شادی و کامه رانی کرد. زۆر زۆر دلخۆش بوون به وهی که بینیان وا پیغه مبه ر صلواته به پیوه یه.

حه زره تی نه بویه کر خیرا شوینی به رنوژییه که ی جیهیشت. رۆشته نهو لاره و فره مووی له پیغه مبه ر کرد صلواته، هه مووان نومیدی نهو یان ده کرد که پیغه مبه ر نوژه که بکات.

پیغه مبه ر صلواته زه رده خه نه یه کی کرد و چاوی برپییه چاوی هاوه لانی و، فره مووی:

- ده ی نوژه که تان ته واو بکه ن!

دواتر گه راپه وه دواوه و چوه وه ژوره که ی خۆی. له سه ر نهو جیگایه ی که تۆزینک له مه و به ر له سه ری هه ستابوو، راکشایه وه. ئیتر دووباره هه وری په ژاره، خۆری شادی دلی هاوه له به رژه کانی داپۆشیه وه.

پیغه مبه ری ئازیز صلواته به رده وام هه مان دوعای دووباره ده کرده وه و، ده یفه رموو:

- نه ی په روه ردگاری میهره بان! نازاره کانم له سه ر سووک بکه. شیفام پی ببه خشه. چونکه شیفا به خشی راسته قینه هه ر تۆیت. ته نها تۆیت بهنده کانت له ناخۆشی رزگار ده که یت!

حه زره تی عانیسه لای سه ری پیغه مبه ره وه بوو. بۆ ساتییکیش چاوه کانی له سه ر لانه ده برد. دهستی پیرۆزی پیغه مبه ری گرت. نه خۆشییه که ی زۆر سه خت بوو بوو: که میک به مجۆره مانه وه. پاشان

هزرتى عائشه دهسته كانى بهرزكرده وه بۆ نه وهى له خواى گه و ره
بپارېته وه كه شىفای پيغهمبهر بدات. به لام پيغهمبهر ﷺ دهستى
كيشايه دوا وه، به هيواشى كوتا وتى فدرموو:

- پهروه ردگارا، ليتم خوش به! نيتر ده مه وى به دوستى راسته قينه
شاد بيمه وه!

نيتر به مجوره پيغهمبهرى په حمه ت بۆ جيهانيان ﷺ به ديدارى
پهروه ردگارى مه زن شاد بو وه وه.

خەم

هەوالی کۆچی پێغەمبەر ﷺ وەك ئاگرێك دڵەكانی سوتاند.
هاوەڵەكان نەیان دەزانی چی بکەن، کەسیان قسەیان لە دەم نەدەهاتە
دەرەوە. هەمووی لە شوێنی خۆی وشك بووبوو. حەزرەتی عومەر چاوی
بریبوووە بۆشاییەك و بەو شیوەیە وەستابوو. حەزرەتی عوسمان کەوتیبوو
سەر زەوی و هەروا مابوووە. حەزرەتی عەلی هێندە لە حالێکی خراپدا
بوو، دەتوت دنیای بەسەردا پروخواوە. دواي ماوەیەك حەزرەتی عومەر
هەستایە سەر پێ، شمشیرەكەي لە کێلانەكەي دەرھێنا و بە چاوە
تێژەکانیەو چاوی گێژا بەسەر ئەوانەي لەویدا بوون. ئینجا بە هەمرو
هێزییەو هەواری کرد:

- ئەوێ بلیت "پێغەمبەری خوا مردووە!" ملی دەپەرێنم.

كەسيان لە حالتيكى وههادا نەبوون كە گوڤيان لە قسه كانى نەو
 بيت. هه مووييان وهك كەسيكى وشك بوو چاويان برپيووه خاليك. به بي
 جووله به پيوه وهستا بوون. هه زه تهى نه بويه كر رويشته ژووره وه.
 پيغه مبهري خوشه ويستان له پارچه قوماشيكي يه مه نييه وه
 ئاليندرابوو. هه زه تهى نه بويه كر په رۆكه ي سهر ده موچاوي كه ميك لا برد
 و ماوه يهك بهو شيويه مايه وه. كه له ده موچاوي نووراني پيغه مبهري
 دهرواني، به دهنگيكي له رۆكه وه چهند وشه يه كي له بهرخويه وه وت:

- كه له ژياندا بويت جوان بوويت، ئيستا ش كه كوچت كردووه هه
 جوانيت!

ئينجا دهستي كرد به ماچ كردنى ده موچاوي موباره كي پيغه مبهري
 ﷺ و قولبه قولبي گرياني دههات. به دهم هه نسكي گريانه وه، نهم
 وتانه له زاري هاتنه دهر:

- دايك و باوكم به قوريانت بن! وه للاهي خواي گه وه دوو جار تو
 نامريني. تو نهو مردنهت چهشت كه له سهرت بوو.

لهم كاته دا له دهره وه دهنگي هه زه تهى عومهر دههات كه دهوت:

- وه للاهي پيغه مبهري نه مردووه! پيغه مبهري خوا نه مردووه!

هه زه تهى نه بويه كر به ئارامي هه ستايه وه. به هيواشي رويشته
 دهره وه. ته ماشايه كي موسولمانه كانى كرد. ئينجا پروويكرده هه زه تهى
 عومهر و، فهرموي:

- دانیشه نهی عومهر!

به‌لام لهو کاته‌دا حه‌زهرتی عومهر ناگای له‌خۆی نه‌بوو. ته‌نانه‌ت
گویشی له‌وته‌کانی حه‌زهرتی نه‌بویه‌کر نه‌بوو. حه‌زهرتی نه‌بویه‌کر پروی
کرده موسولمانه‌کانی نه‌وی و، فه‌رموی:

- نه‌ی خه‌ل‌کینه! کی ئیمانی به‌موحه‌مه‌د هیناوه، با بزانی‌ت که
نه‌و مردووه! هه‌ر کیش خوای گه‌وره ده‌په‌رستی‌ت، نه‌وا با بزانی‌ت خوای
گه‌وره زیندووه و هه‌رگیز نامری‌ت!

حه‌زهرتی عومهر خه‌ریک بوو ده‌هاته‌وه سه‌ر خۆی، هی‌زی له‌به‌ر
برابوو. ئینجا حه‌زهرتی نه‌بویه‌کر وته‌کانی به‌نایه‌تی‌ک له‌قورنانی پی‌روژ
کو‌تایی پی‌هینا:

﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ
انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ﴾ (ال عمران : ۱۴۴)

"موحه‌مه‌د ته‌نها پی‌غه‌مبه‌ری‌که. له‌پیش نه‌ویشه‌وه
پی‌غه‌مبه‌ر هاتوون و رو‌یشتوون. ئیستا ته‌گه‌ر نه‌و بمری‌ت یان
بکو‌زری‌ت ئایا ئیوه ده‌گه‌رینه‌وه سه‌ر شیوازه‌که‌ی پی‌شوتان؟"

حه‌زهرتی عومهر هه‌ر که ته‌م نایه‌ته‌ی بیست، یه‌کسه‌ر که‌وته سه‌ر
زه‌وی و له‌هۆش خۆی چوو. که هۆشی هاته‌وه نارام بووبوووه.

موسولمانه‌کان ناچار بوون که نه‌و راستیه‌ی قبو‌ل بکه‌ن. له‌
کو‌تاییدا پی‌غه‌مبه‌ری خۆشه‌ویستی‌شمان مرۆفیک بوو. وه‌کو هه‌موو
خاوه‌ن پۆحیک‌ی تر، نه‌ویش کو‌چی دوا‌یی ده‌کرد. نه‌وه‌ی که "نه‌مر"
ته‌نها خوای گه‌وره‌یه.

بۆ ئەوێ پىڭەمبەرى خۆشەويستمان بەخاک بىسپىرن، ھاوئان
كەوتنە جوولە. لە پىش ھەمويانەو ھەزرەتى عەلى لەگەڵ چەند
كەسكى تر جەستەى موبارەكى پىڭەمبەريان شوست. بە سى چىن
قوماش داين پۆشى و بە قوماشى يەمەنى كفنيان كرد.

لەم كاتەدا مشتومپىك پەيدا بوو. نەياندەتوانى بپيار بەن كە
پىڭەمبەر ﷺ لە كوێدا نەسپەردەى خاك بكەن. ھەر كەسەو راي
جياوازي ھەبوو. ھەزرەتى ئەبوبەكر رۆيشتە پىشەو ە، فەرمووى:

- من لە پىڭەمبەرى خواو ە ﷺ بىستوومە كە: ھەموو
پىڭەمبەران لەو شوێنەدا بە خاك دەسپىردىن، كە گيانيانى تىدا
دەسپىرن. بەمچۆرە دەنگە دەنگەكە تەواو بوو. خىرا لەویدا مەزاری
پىڭەمبەرى خويان ھەلکەند. زۆرى پى نەچوو جەستەى موبارەكى
نەسپاردەى خاك كرا.

هزره تی

محمد

صلی الله علیه وسلم

نه ستیره کان له ناسمانه وه دابارینه
سهر زه وی... جیاوازییه ک له و شه وه دا هه بوو.
نه و مژده یه ی چهنده ها ساله چاوه پروانیی
ده کریت، نه و به یانییه له دایک بوو. به له دایک
بوونی نه و ، کۆشکه گانی کیسرا پرووخان.
نه و ناگره ی چهنه دین سال بوو ده سووتا،
به جاریک کوژایه وه. ده ریاجه ی ساوه ش
وشک بوو. نه و روژه پیغه مبهری
نازیزمان. صلی الله علیه وسلم. له دایک بوو.
نه و به دادپه روهری و ناکاری جوانی
بووه نموونه و سهرمه شق بۆ سهرجه م
مروفا یه تی.

9 649756 031527

Gül Devri - 1 Hz. Muhammed
(Sallallahu Aleyhi Vesellem)

IRFAN
PUBLISHING